

Situační analýza Větrní

Demografické informační centrum, o.s.

Praha, říjen 2011

Analýza byla zpracována v rámci projektu „Situční analýzy v lokalitách vybraných v roce 2011“ pro Úřad vlády České republiky, Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách (Agentura).

Autoři:

Kamila Svobodová (ed.)

a kolektiv autorů: Daniel Hůle, Tomáš Hirt, Anna Šťastná, Karel Vrána a Šárka Daňková

Demografické informační centrum, o.s., 2011

Obsah

1. Úvod	4
2. Východiska a cíle výzkumu.....	5
2.1. Teoretické a metodologické uchopení zkoumaného problému.....	5
2.2. Interpretační rámec a definice pojmů.....	7
3. Metodologie.....	9
3.1. Operacionalizace	9
3.2. Metody kvantitativního výzkumu	10
3.2.1. Sociodemografická analýza	10
3.2.2. Analýza dynamiky a početního stavu lokality	11
3.3. Metody kvalitativního výzkumu	12
3.3.1. Rozhovory s experty	12
3.3.2. Rozhovory s obyvateli lokality	13
3.3.3. Sonda mezi obyvateli obce	14
4. Základní charakteristiky obce a jejích obyvatel	15
4.1. Stručná charakteristika obce	15
4.2. Populační vývoj obce	16
4.2.1. Počet obyvatel.....	16
4.2.2. Věková struktura.....	18
4.2.3. Narození.....	19
4.2.4. Potraty.....	20
4.2.5. Zemřelí.....	20
4.2.6. Migrace	21
4.3. Sociodemografická struktura populace	22
4.3.1. Rodinný stav	22
4.3.2. Vzdělání	22
4.3.3. Národnost.....	23
4.3.4. Domácnosti.....	23
4.4. Bydlení.....	26
4.5. Školství	28
4.6. Ekonomika	29
4.6.1. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity	29
4.6.2. Ekonomické subjekty.....	30
4.6.3. Vyjíždka za prací.....	31
4.6.4. Nezaměstnanost	31
4.7. Sociální oblast.....	34
4.7.1. Poskytovatelé sociálních služeb.....	34
4.7.2. Sociální zabezpečení.....	38
4.8. Zdravotnictví.....	40
4.9. Deskripce lokality	41
4.10. Analýza dynamiky a početního stavu lokality	45
4.10.1. Statistická indikace dynamiky	45
4.10.2. Narativní popis dynamiky.....	48
5. Terénní šetření.....	50

5.1. Bydlení, stěhování.....	50
5.1.1. Bydlení.....	50
5.1.2. Stěhování	53
5.1.3. Dluhy na nájemném.....	54
5.1.4. Shrnutí	55
5.2. Vzdělání	57
5.2.1. Základní škola.....	57
5.2.2. Vzdělávání po ukončení základní školy	59
5.2.3. Předškolní vzdělávání	61
5.2.4. Shrnutí	61
5.3. Ekonomická situace	63
5.3.1. Zaměstnanost	63
5.3.2. Ekonomická situace.....	65
5.3.3. Sociální dávky	66
5.3.4. Veřejně prospěšné práce	67
5.3.5. Rekvalifikace	68
5.3.6. Práce „na černo“	69
5.3.7. Shrnutí	70
5.4. Sociálně patologické jevy, kriminalita a bezpečnost	72
5.4.1. Kriminalita.....	72
5.4.2. Drogy, prostituce	74
5.4.3. Preventivní programy	75
5.4.4. Shrnutí	76
5.5. Sociální služby, volnočasové aktivity	77
5.5.1. Sociální služby.....	77
5.5.2. Volnočasové aktivity	79
5.5.3. Shrnutí	81
5.6. Vztahy mezi obyvateli	83
5.6.1. Vztahy mezi obyvateli horní části obce a „starousedlíky“	83
5.6.2. Vztahy k „nově příchozím“	85
5.6.3. Shrnutí	86
5.7. Sociální klima lokality	87
5.7.1. Pohled obyvatel dolní části obce	87
5.7.2. Pohled obyvatel horní části obce	88
6. Výstupy	90
6.1. Identifikovaná ohniska problémů.....	90
6.2. Politický kontext sociálního vyloučení	92
6.3. Možná řešení	94

1. Úvod

Tato zpráva představuje výsledky výzkumu *Situační analýza lokality Větrní*. Zadavatelem výzkumu je Úřad vlády České republiky, Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách (Agentura). Projekt realizovalo občanské sdružení Demografické informační centrum (DIC) v období červenec – září 2011. Cílem této situační analýzy je zmapovat výchozí situaci obyvatel žijících v sociálně vyloučené lokalitě v obci Větrní a poskytnout tak podklady pro efektivní činnost zadavatele ve zkoumané lokalitě.

Situační analýza se zaměřila na identifikaci sociálně vyloučené lokality, deskripci této lokality a hlavních mechanismů a rizik sociálního vyloučení v daném prostoru. Analýza kombinuje kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu. Jako hlavní kvantitativní metoda byla zvolena sociodemografická analýza, která poskytuje celkový přehled o vývoji základních charakteristik obce a jejích obyvatel.

Podkladem pro kvalitativní analýzu byly polostrukturované nestandardizované rozhovory s předem vybranými experty z řad zástupců obce, jejích organizačních složek, z oblasti sociálních služeb, z oblasti vzdělávání a bezpečnosti. Součástí terénního šetření byly i polostrukturované rozhovory se sociálně znevýhodněnými osobami žijícími ve zkoumané lokalitě. Terénní šetření doplnila také sonda mezi zástupci ostatních obyvatel obce, zjišťující jejich postoje a názory na zkoumanou problematiku.

Samotná analýza je rozdělena do šesti kapitol. Ve druhé a třetí kapitole jsou rozebírána východiska výzkumu, jakož i metody výzkumu a popis výzkumných vzorků. Čtvrtá kapitola přináší přehled o vývoji vybraných charakteristik obce a jejích obyvatel v následujících oblastech: populační vývoj, socioekonomická struktura populace, školství, bydlení, ekonomika, zdravotnictví a sociální oblast. Kapitola také předkládá celkovou deskripci obce a popis zkoumaných lokalit.

Pátá kapitola přináší analýzu zkoumané lokality na základě kvalitativních dat získaných z polostrukturovaných rozhovorů s experty a obyvateli zkoumané lokality a ze sondy mezi ostatními obyvateli obce. Kapitola rozděluje analýzu výstupů z terénního šetření na několik tematických oblastí spojených s životní úrovní a perspektivou obyvatel zkoumané lokality: bydlení, vzdělání, ekonomická situace, sociálně patologické jevy, sociální politika obce a sociální služby a analýza vztahů mezi obyvateli a sociálního klimatu v lokalitách, které tyto vztahy vytváří.

Následující šestá kapitola pak na základě předchozích analýz shrnuje a popisuje identifikovaná ohniska problémů a předkládá také určité návrhy řešení. Kapitola se zároveň zabývá i politickým kontextem sociálního vyloučení.

Analýza si klade za cíl popsat situaci a chování specifické skupiny obyvatel definované především místem pobytu, která se od ostatní populace liší v řadě sociodemografických charakteristik. Limitem, ale i výhodou výzkumu může být i vybraný způsob sběru dat, která mají kvalitativní charakter. Výstupy nicméně mohou sloužit k plastičtější představě o životě a problémech této skupiny obyvatel.

2. Východiska a cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zmapovat výchozí situaci obyvatel žijících v sociálně vyloučené lokalitě v obci Větrná a poskytnout podklady pro efektivní činnost Agentury ve zkoumané lokalitě. Předkládaná studie se zaměřuje jak na popis samotné lokality a jejího vývoje v čase, tak i na postihnutí stěžejních oblastí životních podmínek a životní úrovně obyvatel lokality, i toho, jakým způsobem svou situaci lidé mohou řešit a řeší.

Studie zároveň popisuje politiku samotné obce ve vztahu k obyvatelům zkoumané lokality, aktivity jejích organizačních složek, kapacitu, rozsah i podobu programů případných poskytovatelů sociálních služeb. Jedním ze záměrů je rovněž identifikace klíčových problematických oblastí týkajících se různých aspektů existence lokality a života v ní, zmapování místních mechanismů sociální exkluze a inkluze v konkrétních oblastech a navržení možných řešení identifikovaných problémů.

2.1. Teoretické a metodologické uchopení zkoumaného problému

Jako teoretické východisko situační analýzy v obci vybrané ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování (ASZ) byl zvolen koncept sociálního vyloučení. Během 90. let 20. stol. se tento koncept stal jedním z ideových základů sociální politiky Evropské unie a následně (Atkinson 2000¹) i sociální politiky v České republice (Mareš 2007²). Ačkoli byla vůči jmenovanému přístupu zformulována řada odborných i politických výhrad (viz např. Keller 2010³; Young 2007⁴), má jednu nespornou výhodu: v současné době se jedná o poměrně dobře zavedený způsob porozumění situaci lidí, kteří se v důsledku působení sociálních, politických a ekonomických příčin ocitají na pomyslném okraji moderních společností.

Jedná se o koncept, v jehož intencích se mnoho českých úředníků a politiků již naučilo myslet, resp. hledat možná řešení tzv. sociálních problémů a nepříznivých životních situací obyvatel ČR. Další výhodou je, že na základě konceptu sociálního vyloučení již několik let v ČR probíhá debata mezi akademickou sférou, rozhodovací sférou a sférou sociální práce. Ačkoli lze vznést otázku, nakolik jsou tyto debaty efektivní, je nepochybné, že idea sociálního vyloučení tvoří sdílenou konceptuální platformu, na níž je vědění mezi odbornou, politickou a praktickou sférou relativně úspěšně, tj. srozumitelně předáváno.

Podstatným faktorem svědčícím ve prospěch volby tohoto teoretického rámce též je, že souvisí s pojmy, jako je sociální inkluze a sociální integrace, čili s kategoriemi, ve kterých jsou formulovány nejen cíle evropské, státní, lokální a korporátní dotační politiky v příslušné oblasti, ale např. i Zákon o

¹ Atkinson, R. 2000. "Combating Social Exclusion in Europe: The New Urban Policy Challenge." *Urban Studies* 37(5-6):1037 -1055. Retrieved June 9, 2011.

² Mareš, P. 2007. "Co s konceptem sociální exkluze v české společnosti?" Pp. 11-26 in *Sociální reprodukce a integrace: ideály a meze*, edited by P. Mareš and O. Hofírek. Brno: Masarykova univerzita Masarykova univerzita, Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti.

³ Keller, J. 2010. *Tři sociální světy*. Praha: SLON.

⁴ Young, J. 2007. *The Vertigo of Late Modernity*. London: Sage Publications Ltd.

sociálních službách (Zákon 108/2006 Sb). Ve stejných kategoriích je koneckonců formulována i činnost zadavatele, tj. Agentury pro sociální začleňování. Volba alternativního paradigmatu by možná přinesla zajímavá zjištění, avšak bez záruky koherence těchto zjištění se stávající diskusí, což by mohlo ohrozit použitelnost výsledků analýzy.

V rámci konceptu sociálního vyloučení pracujeme s mechanismy a dimenzemi, které jsou v relevantní literatuře standardně rozlišovány: dimenze prostorová, symbolická, ekonomická, sociální (v užším slova smyslu) a kulturní (viz např. Mareš 2000⁵; Toušek 2006⁶). V tomto kontextu sociální vyloučení chápeme jako (multidimenzionální) proces, resp. soubor mechanismů, jejichž působením dochází k tomu, že jednotlivci či celé kolektivity jsou limitováni při čerpání a vytváření společenských zdrojů (srv. Atkinson 2000). V daném ohledu není analýza situace v obci pouhým popisem stavu ve smyslu výčtu faktografických dat či lokálně zakoušených problémů, ale rovněž interpretací zaměřenou na porozumění jednotlivým faktorům sociálního vyloučení a jejich vzájemným souvislostem, a to v kontextu sociální struktury místních společenství.

⁵ Mareš, P. 2000. "Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení." Sociologický časopis 36(3):285-297.

⁶ Toušek, Ladislav. 2006. "Kultura chudoby, underclass a sociální vyloučení." P. 288–321 in Romové v osidlech sociálního vyloučení, edited by T. Hirt and M. Jakoubek. Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk.

2.2. Interpretační rámec a definice pojmů

Jednotlivé dílčí výzkumné aktivity (rozhovory s experty, rozhovory se sociálně znevýhodněnými, pozorování, sociodemografická analýza) korespondují s uvedeným teoretickým schématem, tj. byly vypracovány se zřetelem k výše uvedenému členění problému na dimenze:

a) Ekonomické vyloučení

Ekonomické vyloučení chápeme jako marginalizaci či uzavření přístupu na primární, ale i na sekundární trh práce, které se v důsledku projevuje nezaměstnaností, potažmo postavením zcela mimo trh práce (Sirovátka 2003⁷). Projevuje se relativní a v poslední době i absolutní chudobou, předlužením a orientací na sféru šedé ekonomiky (Brož, Kintlová and Toušek 2007⁸).

V rámci analýzy je sledována nezaměstnanost ve zkoumané lokalitě jak partikulárně, tak v celkovém kontextu situace na pracovním trhu, dále alternativní formy subsistence a ekonomické toky vně sledované populace, otázka předlužení a jeho příčin.

b) Prostorové vyloučení

Prostorové vyloučení definujeme jako nedobrovolnou segregaci, resp. nucené shlukování určité skupiny osob ve vymezené prostorové oblasti (Marcuse 2005:16⁹) na základě sociálního statusu a/nebo připsané (etnické, národnostní) skupiny. Ke vzniku sociálního vyloučení může dojít i v méně atraktivních lokalitách, ve kterých původně žili lidé poměrně dobrovolně.

Na úrovni obce byla mapována stávající prostorová struktura, resp. rezidenční struktura obyvatel, určeny projevy a podoby segregace v čase, včetně jejích příčin. Byla provedena deskripce identifikované lokality včetně infrastruktury (dostupnost veřejných služeb a institucí), stanovení počtu osob v ní žijících apod. Důraz je rovněž kladen na analýzu celkové bytové situace v obci a s tím souvisejících politik bydlení.

c) Kulturní vyloučení

Kulturním vyloučením rozumíme omezený přístup ke vzdělání, znalostem a informacím, což má za následek odlišnou povahu a skladbu kulturního kapitálu marginalizovaných osob, který není v kontextu celkové společnosti pozitivně ceněn (srv. Bourdieu 1984¹⁰). V konkrétní rovině se projevuje zejména reprodukcí vzdělanostních nerovností a absencí vzdělanostních aspirací (srv. MacLeod 2004¹¹).

⁷ Sirovátka, T. 2003. "Exkluze Romů na trhu práce a šance na jejich inkluzi." Sociální studia 10:11–34.

⁸ Brož, M., P. Kintlová, and L. Toušek. 2007. Kdo drží Černého Petra: Sociální vyloučení v Liberci, Plzni a Ústí nad Labem (Who Holds the Black Peter: Social Exclusion in Liberec, Pilsen and Usti nad Labem). Prague: Člověk v tísni - společnost při České televizi.

⁹ Marcuse, P. 2005. "Enclaves Yes, Ghettos No: Segregation and the State." Pp. 15-30 in Desegregating The City: Ghettos, Enclaves, And Inequality, edited by David P. Varady. New York: State University of New York Press.

¹⁰ Bourdieu, P. 1984. Distinction: a social critique of the judgement of taste. Cambridge Mass.: Harvard University Press.

¹¹ MacLeod, J. 2004. Ain't no makin' it: aspirations and attainment in a low-income neighborhood. Oxford: Westview.

V analýze je tato dimenze sledována především v podobě identifikace uspokojování vzdělávacích potřeb žáků žijících v segregované lokalitě, včetně situace a případné tzv. ghettoizace spádových škol.

d) Sociální vyloučení (v užším slova smyslu)

Sociálním vyloučením v užším slova smyslu se rozumí skutečnost, že sociální kapitál, definovaný jako souhrn aktuálních nebo potencionálních zdrojů v podobě množiny sociálních kontaktů (Bourdieu and Wacquant 1992¹²), je u vyloučených osob strukturně odlišné povahy (Crow 2004¹³).

Na úrovni této dimenze působení vyloučení sledujeme sociální vztahy jednak vně identifikované lokality a jednak vztahy mezi obyvateli této lokality a majoritou. Důraz je kladen na faktory případného napětí, stejně tak jako na pozitivní sociální vazby, které sociálně vyloučení jedinci navazují se svým okolím.

e) Symbolické vyloučení

Symbolické vyloučení se odehrává v rovině významů, které jsou vztahovány ke všem ostatním projevům sociálního vyloučení majoritou a následně habitualizovány těmi, kterých se týkají (srv. Bourdieu 1990¹⁴). Jedná se o projevy stigmatizace na základě ekonomického, prostorového, kulturního a sociálního vyloučení, které se nacházejí v každodenním jednání, ale také v produkci koncepčních materiálů a politik místní samosprávy a státní správy. Tato úroveň je analyzována na základě zjištění získaných v rámci ostatních mechanismů působení vyloučení.

¹² Bourdieu, P. and Loïc J. D. Wacquant. 1992. *An Invitation to Reflexive Sociology*. University of Chicago Press.

¹³ Crow, G. 2004. "Social networks and social exclusion: An overview of the Debate." Pp. 7-19 in *Social networks and social exclusion: sociological and policy perspectives*, edited by Ch. Phillipson, G. Allan, and D. H. J. Morgan. Ashgate.

¹⁴ Bourdieu, Pierre. 1990. *The Logic of Practice*. Stanford University Press.

3. Metodologie

3.1. Operacionalizace

Vzhledem ke skutečnosti, že předmětem výzkumu jsou společenské jevy, které lze jen velmi obtížně přesně specifikovat, a zároveň díky mediálnímu diskursu dochází k jejich terminologickému vyprazdňování, považujeme za nezbytné přesně nadefinovat obsahy klíčových termínů, se kterými ve zprávě operujeme. Jsme si přitom vědomi nedokonalosti i určité nepřesnosti námi užitých termínů, nicméně vycházíme z předpokladu, že pro danou oblast neexistuje univerzální, obecně platná terminologie, a právě případnému nepochopení se snažíme operacionalizací předejít. Zároveň je potřeba si uvědomit, že v rámci výzkumné zprávy jsou, v některých kapitolách (zvláště kapitola 5), hojně využívané citace informátorů, které jsme ponechali zcela autentické (včetně terminologie, kterou jednotliví citovaní respondenti užívají) a předkládaná definice se tedy na tyto citace nevztahuje.

Jedná se především o následující pojmy:

Sociálně znevýhodnění

Tímto termínem označujeme lidi, kteří vykazují znaky sociálního znevýhodnění bez ohledu na etnickou příslušnost. Základními charakteristikami tedy jsou nízké vzdělání, nízký, nebo žádný příjem, předluženost, obecně nízký sociální status. Tyto charakteristiky se vztahují jak na jednotlivce, tak i na jeho rodinné příslušníky, v případě, že je důvodné se domnívat, že tyto charakteristiky ovlivňují životní situaci daného jedince.

Zkoumaná lokalita, lokalita

Vzhledem ke skutečnosti, že ne vždy naplňuje zkoumaná lokalita charakter sociálně vyloučené lokality, zvláště pokud jde o jednotlivé domy či dokonce jen byty v rámci standardní bytové zástavby, používáme ve zprávě primárně termín lokalita, respektive zkoumaná lokalita a pouze v odůvodněných případech používáme přívlastku „sociálně vyloučená“.

Běžní obyvatelé

Pod pojmem běžní obyvatelé rozumíme všechny obyvatele města, kteří nesplňují charakteristiku „sociálně znevýhodněných“ a to bez ohledu na etnicitu či skutečnost, zda tito lidé žijí v lokalitě.

Expertí

Pod pojmem expertí v rámci výzkumné zprávy rozumíme všechny respondenty z řad kompetentních činitelů, zástupců státní správy, samosprávy, zástupců NNO či dalších institucí. Pojem expert neoznačujeme naopak respondenty z řad sociálně znevýhodněných ani z řad běžných obyvatel.

3.2. Metody kvantitativního výzkumu

3.2.1. Sociodemografická analýza

Metody zvolené pro zpracování sociodemografické analýzy obce vycházejí ze standardní demografické metodologie v kombinaci s metodami socioekonomické statistiky a využívají dostupná data od relevantních organizací, které jsou sběrem či shromažďováním příslušných dat pověřeny. Zpracovaná analýza se zaměřuje na situaci v celé obci. Relevantní statistická data za zkoumanou lokalitu nejsou, a z podstaty definice cílové skupiny sociálně znevýhodněných obyvatel lokality (viz kapitola 3.1) ani nemohou být k dispozici.

Sociodemografická analýza využívá následující přístupy k charakteristice sledované obce:

Struktury obyvatelstva – Obyvatelstvo ve sledovaném území je charakterizováno vlastnostmi, podle kterých je možné tento celek dále členit a strukturovat. Ze sociodemografického hlediska mezi ně patří především pohlaví a věk, dále také rodinný stav, vzdělání, národnost a socioekonomický status. Tyto charakteristiky významně ovlivňují výsledné (nejen) demografické chování obyvatel, proto je zkoumání struktury obyvatelstva jedním s ústředních témat kvantitativní analýzy.

Vybrané demografické procesy – Jednotlivé životní události jako narození, úmrtí a potrat (v demografii obecně také další události, které ovlivňují reprodukci - sňatek, rozvod, ovdovění, nemoc aj.) jsou pro účely kvantitativních analýz sledovány jako hromadné jevy, ne jako individuální události v životě jedince a upravují se do procesů úmrtnosti, porodnosti, potratovosti aj. tak, aby bylo možné nalézat pravidelnosti a důležité charakteristiky vývoje. Vzhledem k relevanci sledovaných demografických procesů k cílům předkládané studie jsou v kapitolách 4.2.3.-4.2.5. analyzovány vybrané procesy porodnosti, potratovosti a úmrtnosti. Protože je populační vývoj výsledkem nejen přirozené obnovy populace (rození a vymírání), ale také migrace, která tento vývoj ovlivňuje o to více, o co menší územní celek je sledován, je kapitola 4.6 zaměřena právě na tento prostorový pohyb obyvatelstva.

V kvantitativní části analýz je věnována pozornost také statistickým údajům charakterizujícím bydlení a školství ve sledované obci. Důraz je kladen na ekonomickou a sociální oblast, především na přehledové informace o ekonomické aktivitě obyvatel, vyjíždě za prací, nezaměstnanosti, ale také o ekonomických subjektech v obci. Tuto část uzavírá přehled sociálních dávek čerpaných obyvateli obce. V analýze jsou použity standardní metody demografické analýzy a statistiky.

Pro analytické účely byla použita primárně data za danou obec, která jsou v řadě aspektů porovnávána se situací v Jihočeském kraji. Využity byly následující datové zdroje:

Český statistický úřad

- Data o pohybu obyvatelstva v obci a kraji ve vybraných letech
- Data ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001
- Počet dokončených bytů

Ministerstvo, práce a sociální věci ČR

- Nezaměstnanost, volná pracovní místa

- Dávky státní sociální podpory
- Dávky osobám se zdravotním postižením – příspěvek na péči
- Dávky hmotné nouze

Ústav pro informace ve vzdělávání

- Statistiky z oblasti školství zaměřené na mateřské školy, základní a střední školy

3.2.2. Analýza dynamiky a početního stavu lokality

K analýze dynamiky vývoje početního stavu obyvatelstva bude využito několika metod, pomocí kterých bude rekonstruován početní odhad populace a zároveň bude nastíněn pravděpodobný trend vývoje v posledních 20 letech.

Početní stav bude rekonstruován na základě dostupných zdrojů (např. Gabalova analýza) a především z výpovědí jednotlivých expertů. V případě dostatečné věrohodnosti výpovědi některého z expertů bude využita i delší narativní charakteristika původu zkoumané lokality.

Při identifikaci potenciálního trendu vývoje dané lokality budeme vycházet z experimentální analytické metody, která vychází z předpokladu specifického demografického chování zkoumané populace. Základními předpoklady jsou následující charakteristiky rodin:

- nižší vzdělání
- nadprůměrný počet dětí
- využívání umělého přerušení těhotenství (UPT) jakožto nástroje postkoncepce
- nízký věk žen při narození dítěte, respektive při potratu

Tato experimentální metoda je aplikována na údaje o jednotlivých potratech žen žijících v obci, kdy je každá takováto událost individuálně analyzována. Vycházíme přitom z předpokladu, že čím je vyšší kumulace výše uvedených faktorů, tím je nižší sociální status analyzované ženy. Například žena ve věku 22 let, se základním vzděláním, která je matkou 3 dětí, a již absolvovala 5 interrupcí, bude mít hodnotu tohoto indikátoru 82. Naopak 30 letá žena s maturitou, jedním dítětem a doposud jedním absolvovaným potratem dosáhne hodnotu 0,8. Cílem indikátoru je ohniskově extremizovat hodnoty u sociálně znevýhodněné populace. Dílčí hodnoty budou sečteny za celé analyzované město a výsledná hodnota bude prezentována v časové řadě 20 let.

Obrázek: Modifikovaný indikátor indukované potratovosti

$$i_a = \frac{\sum_{\text{příp.}}^{obec} A * N * \frac{30}{\text{vek}^{\check{z}}} * \frac{4}{(\text{vzd}^{\check{z}} + 1)}}{obec P_{15-49}^{\check{z}}}$$

3.3. Metody kvalitativního výzkumu

Terénní kvalitativní šetření formou polostrukturovaných nestandardizovaných rozhovorů proběhlo v průběhu měsíce srpna, resp. září¹⁵ 2011 se sociálně znevýhodněnými osobami žijícími ve zkoumané lokalitě, s vybranými experty z řad zástupců obce Větrní, nestátních neziskových organizací či relevantními experty z Českého Krumlova. Součástí terénního šetření byla též kvalitativní sonda mezi zástupci běžných obyvatel obce zjišťující jejich postoje a názory na zkoumanou problematiku.

Cílem hloubkových rozhovorů s jednotlivými aktéry bylo především:

- charakterizovat vztahy mezi běžnými a sociálně znevýhodněnými obyvateli
- popsat kvalitu života ve zkoumané lokalitě
- zmapovat místní mechanismy sociální exkluze a inkluze v konkrétních oblastech

Hloubkové polostrukturované rozhovory i kvalitativní sondu se zástupci jednotlivých cílových skupin realizoval vyškolený terénní sociální pracovník orientující se ve zkoumané problematice.

Rozhovory s respondenty byly ve většině případů nahrávány na diktafon a poté byly v programu F4 pořízeny doslovné přepisy rozhovorů nezbytné pro jejich následnou analýzu. V případech, kdy respondenti s nahráváním nesouhlasili, byl pořízen podrobný zápis z rozhovoru přímo výzkumníkem. Součástí terénního šetření bylo též polozúčastněné pozorování, jež bylo uplatněno k pozorování sociálních vztahů v rámci lokality a jednotlivých interakcí, k popisu lokality, její dostupnosti a vybavenosti, zhodnocení kvality bydlení, životní úrovně a životního stylu obyvatel a k postihnutí převládající „atmosféry“ ve zkoumané lokalitě. Pozorování provedl výzkumník během svého několikadenního pobytu v obci.

3.3.1 Rozhovory s experty

V průběhu terénního šetření byly výzkumníkem provedeny hloubkové rozhovory s celkem **17 experty** z řad vybraných zástupců obce Větrní, nestátních neziskových organizací či relevantních expertů z Českého Krumlova. Rozhovory se zaměřovaly na následující tematické okruhy vztahující se k sociálně znevýhodněným obyvatelům zkoumané lokality a jejich životní situaci:

- popis zkoumané lokality a jejích obyvatel – charakteristika obyvatel lokality, jejich životní úroveň, vývoj lokality a její případné změny v čase, infrastruktura
- bydlení – kvalita bydlení, vlastnictví bytového fondu, koncepce sociálního bydlení, problémy s neplacením nájemného, resp. služeb, způsoby řešení neplatičství
- vztahy mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli zkoumané lokality a běžnými obyvateli obce, vzájemné vztahy mezi sociálně znevýhodněnými v rámci zkoumané lokality
- sociálně patologické jevy, kriminalita a bezpečnost – přestupky a trestná činnost v rámci zkoumané lokality a v rámci celé obce, kriminalita/rizikové chování dětí a mládeže, lichva,

¹⁵ V měsíci září byly uskutečněny rozhovory s experty, které se nepodařilo zastihnout během srpna.

prostituce, návykové látky - alkohol, drogy, gamblerství, projevy rasismu, prevence kriminality, obava obyvatel o vlastní bezpečnost

- ekonomická situace, zaměstnanost – zdroje finančních prostředků obyvatel zkoumané lokality, zaměstnanost a nezaměstnanost, sociální dávky, veřejně prospěšné práce, veřejná služba, práce „na černo“, dluhy, bariéry v zaměstnávání sociálně znevýhodněných obyvatel, rekvalifikace
- vzdělání – docházka sociálně znevýhodněných dětí do základních a mateřských škol, domácí příprava, záškoláctví, problémové chování, spolupráce s rodiči, nástroje zaměřené na žáky se speciálními potřebami – asistenti pedagoga, doučování, přípravná třída; volnočasové aktivity pořádané školou, další vzdělání
- sociální služby, politika obce – fungující služby zaměřené na sociálně znevýhodněné obyvatele, dostatečnost/nedostatečnost pokrytí sociální prací, bariéry a plány v této oblasti

Citace z rozhovorů s experty jsou označovány písmenem E a jsou číslovány vždy od č. 1 v rámci každé kapitoly, aby nebyla možná identifikace jednotlivých respondentů provazováním výroků napříč zprávou.

3.3.2. Rozhovory s obyvateli lokality

V rámci terénního šetření mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli zkoumané lokality byly provedeny rozhovory s celkem **12 respondenty**. K základním charakteristikám dotazovaných respondentů – viz následující tabulka.

Základní charakteristiky respondentů z řad sociálně znevýhodněných obyvatel obce Větrní

resp.	pohlaví	věk. skupina	ek. aktivita	pozn.
SZ1	muž	45-49	invalidní důchodce (bez důchodu)	
SZ2	žena	50-54	částečná invalidní důchodkyně	
SZ3	žena	35-39	nezaměstnaná	rozhovoru přítomen partner, část rozhovoru vedena společně se SZ4, SZ5 a SZ6
SZ4	žena	40-44	nezaměstnaná	rozhovor veden společně se SZ3, SZ5 a SZ6
SZ5	žena	50-54	nezaměstnaná	rozhovor veden společně se SZ3, SZ4 a SZ6
SZ6	žena	30-34	na rodičovské dovolené	rozhovor veden společně se SZ3, SZ4 a SZ5
SZ7	muž	40-44	nezaměstnaný	
SZ8	muž	65-69	starobní důchodce	
SZ9	žena	30-34	na rodičovské dovolené	
SZ10	žena	50-54	invalidní důchodkyně (bez důchodu)	rozhovoru přítomen partner
SZ11	žena	35-39	na rodičovské dovolené	
SZ12	žena	30-34	na rodičovské dovolené	

Rozhovory se sociálně znevýhodněnými obyvateli se zaměřovaly na jejich životní situaci a dotýkaly se následujících tematických okruhů:

- rodina a příbuzenské vztahy respondenta, složení domácnosti
- bydlení – popis a kvalita bydlení, spokojenost s bydlením, nájemné, služby a dluhy na nájemném, dostupnost infrastruktury
- vztahy mezi obyvateli – vztahy mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli zkoumané lokality a běžnými obyvateli obce, vzájemné vztahy mezi sociálně znevýhodněnými v rámci zkoumané lokality, sousedské vztahy
- ekonomická situace – zdroje finančních prostředků, sociální dávky, dluhy
- zaměstnání – zaměstnání na smlouvu, práce „na černo“, podnikání, zprostředkovatelé práce
- kriminalita a viktimizace
- vzdělání
- sociální služby v obci
- zdraví

Citace z rozhovorů s obyvateli lokality jsou označovány písmeny SZ a číslovány příslušným číslem respondenta (viz tabulka) napříč celou zprávou.

3.3.3. Sonda mezi obyvateli obce

V rámci sondy mezi zástupci běžných obyvatel obce bylo provedeno celkem **7 rozhovorů**. Rozhovory se zaměřovaly na tyto tematické oblasti:

- subjektivní hodnocení života v obci
- popis zkoumané lokality – vývoj lokality a její případné změny v čase
- hodnocení chování sociálně znevýhodněných obyvatel lokality, kriminalita a bezpečí
- vztahy mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli zkoumané lokality a běžnými obyvateli obce
- spatřované problémy spojené se zkoumanou lokalitou

Citace z rozhovorů s obyvateli obce jsou označovány písmenem O a číslovány příslušným číslem respondenta napříč celou zprávou.

Pokud se v citacích střídá promluva tazatele a respondenta, případně více respondentů, je používáno standardní označení T - tazatel, R - respondent (v případě více respondentů vyjadřujících se v daném rozhovoru jsou tito odlišeni číslem). Označení typu rozhovoru (E, SZ nebo O i v tomto případě zůstává na konci vybrané citace.

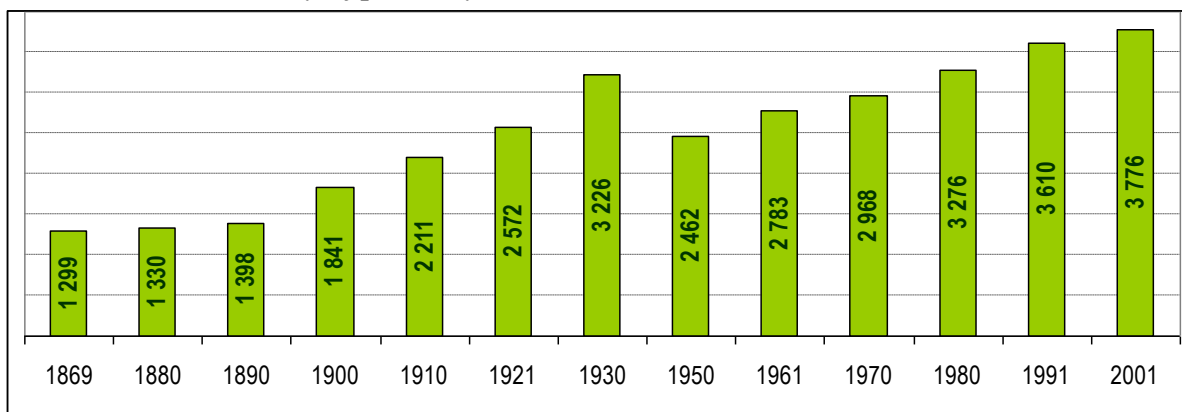
4. Základní charakteristiky obce a jejích obyvatel

4.1. Stručná charakteristika obce

Větrní je obec v okrese Český Krumlov v Jihočeském kraji. Rozkládá se na území 27 ha v nadmořské výšce 592 m n.m. Z hlediska správního spadá Větrní pod obec s rozšířenou působností Český Krumlov.

Počet obyvatel se již od poloviny 19. století plynule zvyšoval až do roku 1930, kdy Větrní čítalo celkem 3 226 obyvatel. Po druhé světové válce se však počet obyvatel rapidně snížil o zhruba čtvrtinu. V dalších letech pak dále rostl a původní hodnoty z roku 1930 dosáhl opět koncem 70. let. V současné době zde bydlí více než 4,1 tis. obyvatel.

Vývoj počtu obyvatel Větrní od roku 1869 dle SLDB

Zdroj: ČSÚ

První písemná zmínka o obci Větrní je z roku 1347. Obec Větrní slučuje ve svých dnešních hranicích celkem 8 částí obce, resp. bývalých osad či obcí - Dobrné, Hašlovice, Lužnou, Nahořany, Němče, Zatoň a Zatoňské Dvory.

Zásadní změnu v životě obyvatel Větrní a blízkých obcí znamenal vznik brusírny (úpravny) dřeva, což byl první krok ke vzniku pozdější velké papírny a celulózky. Kořeny Větrínské papírny sahají do roku 1867. Založení papírny velmi výrazně ovlivnilo růst počtu obyvatelstva v obci. Od roku 1880 do roku 1910 se počet zvýšil o 500 osob, v roce 1930 bylo na území obce hlášeno 3 226 obyvatel. Po první světové válce se hospodářské poměry ve státě stabilizovaly a papírna se stala velkým podnikem s více než tisíci zaměstnanci.

V dalších obdobích, díky soustředěné výstavbě vícepodlažních bytových domů, získává obec zčásti městský charakter. Dnes se počet obyvatel žijících ve Větrní pohybuje okolo 4 150 osob. Stejně jako v uplynulých více než sto letech dominuje v obci mezi hospodářskými subjekty současná papírenská akciová společnost¹⁶.

¹⁶ Zdroj: <http://www.obecvetrni.cz>

4.2. Populační vývoj obce

4.2.1. Počet obyvatel

V průběhu posledních 20 let byl populační vývoj celkem plynulý. Počet obyvatel postupně rostl z původní hodnoty 3 612 v roce 1991 až ke 4 153 v roce 2010 (údaje k 1.7.). Na tomto nárůstu se podílel jak přírůstek přirozený, tak přírůstek migrační.

Tab. 1: Pohyb obyvatel ve vybraných letech (1991 – 2010), Větrní

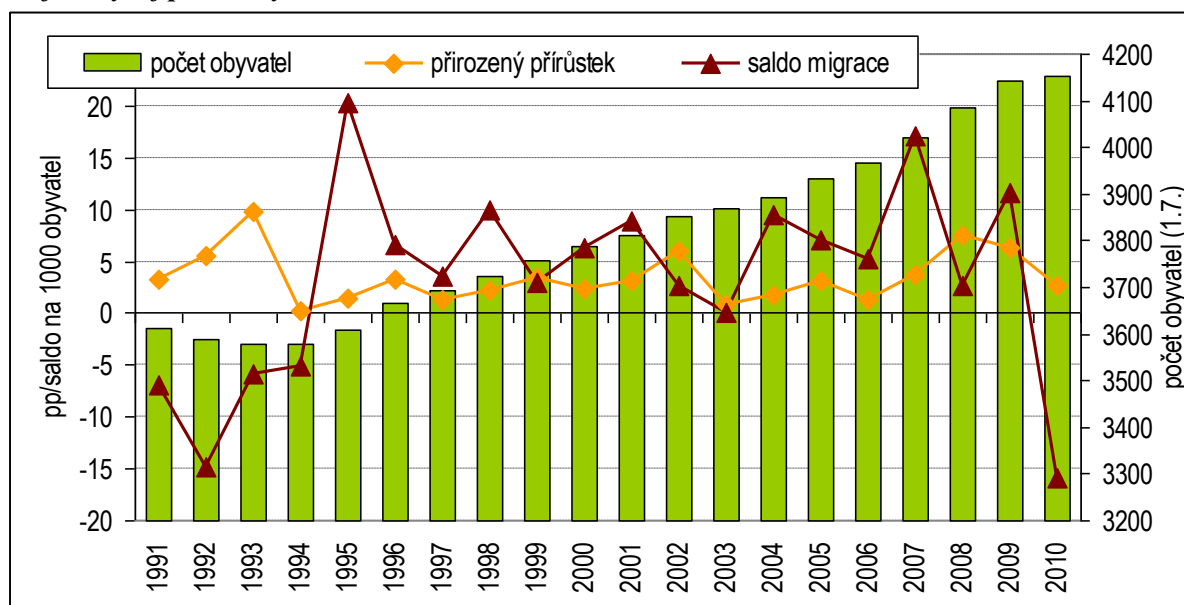
	Počet obyvatel - k 1.7.	Narození	Zemřelí	Přirozený přírůstek	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Saldo migrace	Celkový přírůstek	Sňatky	Rozvody	Potraty
Větrní											
1991	3 612	49	37	12	92	117	-25	-13	33	12	.
1996	3 665	42	30	12	100	76	24	36	22	11	34
2001	3 811	37	25	12	98	64	34	46	22	9	33
2006	3 967	43	38	5	143	122	21	26	18	9	17
2007	4 022	47	32	15	185	116	69	84	27	18	21
2008	4 085	63	32	31	143	132	11	42	21	15	35
2009	4 143	64	38	26	154	106	48	74	12	21	19
2010	4 153	48	37	11	100	166	-66	-55	17	11	31
Jihočeský kraj											
2010	835 796	9 275	8 912	363	7 599	8 115	-516	-153	3 669	2 573	4 329
na 1000 obyvatel											
Větrní											
1991		13,6	10,2	3,3	25,5	32,4	-6,9	-3,6	9,1	3,3	-
1996		11,5	8,2	3,3	27,3	20,7	6,5	9,8	6,0	3,0	9,3
2001		9,7	6,6	3,1	25,7	16,8	8,9	12,1	5,8	2,4	8,7
2006		10,8	9,6	1,3	36,0	30,8	5,3	6,6	4,5	2,3	4,3
2007		11,7	8,0	3,7	46,0	28,8	17,2	20,9	6,7	4,5	5,2
2008		15,4	7,8	7,6	35,0	32,3	2,7	10,3	5,1	3,7	8,6
2009		15,4	9,2	6,3	37,2	25,6	11,6	17,9	2,9	5,1	4,6
2010		11,6	8,9	2,6	24,1	40,0	-15,9	-13,2	4,1	2,6	7,5
Jihočeský kraj											
2010		11,1	10,7	0,4	9,1	9,7	-0,6	-0,2	4,4	3,1	5,2

Zdroj: ČSÚ

Zatímco přirozený přírůstek se po celé sledované období držel v kladných hodnotách 1-35 osob a jeho míra kolísala v rozmezí 0-9 promile, migrační saldo vykazovalo poněkud výraznější výkyvy. Např. v roce 2004 se vystěhovalo pouze 64 osob, v roce 2010 to však bylo zhruba o 100 více, tedy 166 vystěhovalých. Podobně však kolísal i počet přistěhovalých, který se pohyboval od 80 (v roce 1994) až ke 185 (v roce 2007). Nejvýraznější výkyvy počtu přistěhovalých evidujeme v letech 1995 a dále 2005-2009, kdy počet přistěhovalých byl vyšší než 130 osob. Migrační saldo bylo až do roku 1994 výrazně záporné, v dalších letech pak bylo převážně kladné, s výjimkou roku 2010, kdy migrací ubylo 66 osob.

V průměru se za rok narodí v obci 40-60 dětí. Počet narozených dětí má spíše kolísavý charakter, výraznější vzestup počtu narozených pozorujeme pouze v letech 2008-2009.

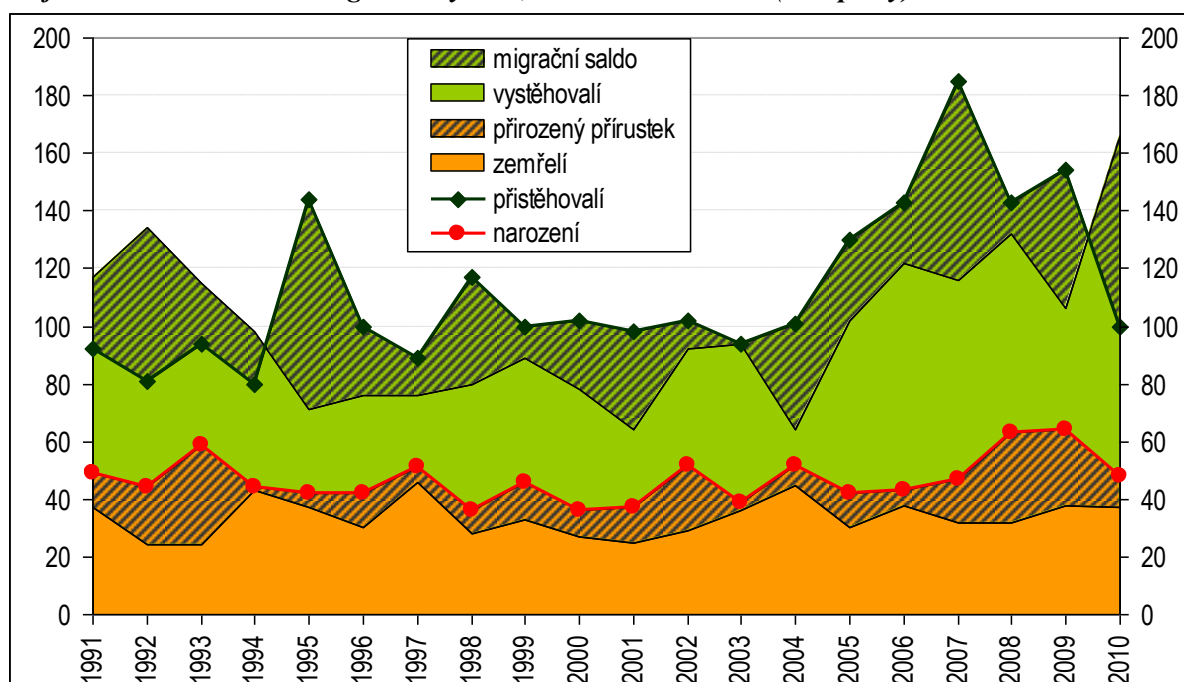
Graf 1: Vývoj počtu obyvatel, Větrní 1991 – 2010

Zdroj: ČSÚ

Počet zemřelých byl v letech 2001-2010 nižší než počet narozených a kolísal od 25 do 45 úmrtí za rok. Počet potratů také velice kolísal, zatímco v letech 2008 a 2010 bylo zaznamenáno přes 30 potratů za rok, v roce 2009 to bylo jen 19 případů.

Graf 2: Přirozená měna a migrace obyvatel, Větrní 1991 – 2010 (abs. počty)

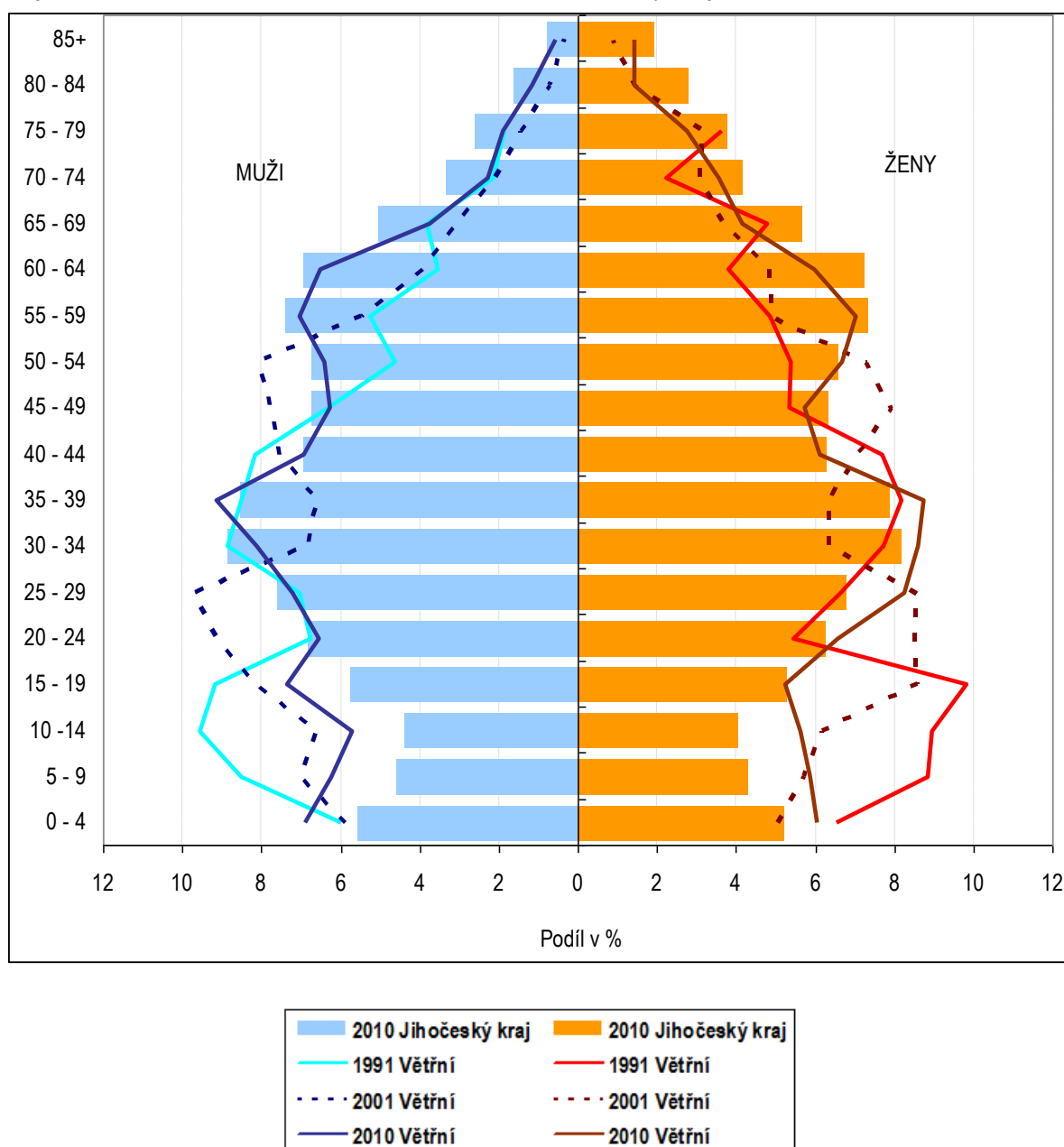

Zdroj: ČSÚ

4.2.2. Věková struktura

Věková struktura populace v obci Větrní je ve srovnání celorepublikovým průměrem velice mladá. V roce 2010 zde bylo 18 % dětí ve věku do 15 let a 11,5 % seniorů 65letých a starších. Ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem lze říci, že podíl dětí je zde zhruba o 4 p.b. vyšší, podíl seniorů naopak o 4 p.b. nižší, podíl osob v ekonomicky aktivním věku je shodný v obou územních celcích. Zatímco ve Větrní připadá 63 seniorů na 100 dětí, v Jihočeském kraji je poměr obou složek obrácený a připadá zde 107 seniorů na 100 dětí. Také v obci Větrní však dochází ke stárnutí populace. Podíl dětské složky zde každým rokem klesá a naopak roste podíl seniorů.

Graf 3: Věková struktura, Větrní 1991, 2001, 2010, Jihočeský kraj 2010, v %

Zdroj: ČSÚ

Ke stárnutí dochází zatím zejména zesponu věkové pyramidy, tedy úbytkem dětské složky, zastoupení seniorů se zvyšuje pomaleji, v dalších letech však můžeme očekávat intenzivnější přibývání seniorů s tím, jak se za hranici 65 let posune početná skupina osob ve věku 55-64 let.

Tab. 2: Věková struktura populace Větrní a Jihočeského kraje, k 31.12, vybrané roky

	Větrní				Jihočeský kraj			
	Podíl ve věku (%)			Index stáří*	Podíl ve věku (%)			Index stáří*
	0 - 14	15 - 64	65 +		0 - 14	15 - 64	65 +	
1991	23,6	67,3	9,1	38,4	21,1	66,5	12,4	58,6
1996	20,9	69,3	9,7	46,6	18,3	68,6	13,1	71,2
2001	18,1	72,1	9,9	54,5	16,3	70,0	13,7	84,0
2006	18,4	71,0	10,6	57,7	14,6	71,1	14,3	97,7
2010	18,2	70,3	11,5	63,0	14,5	70,0	15,5	106,8

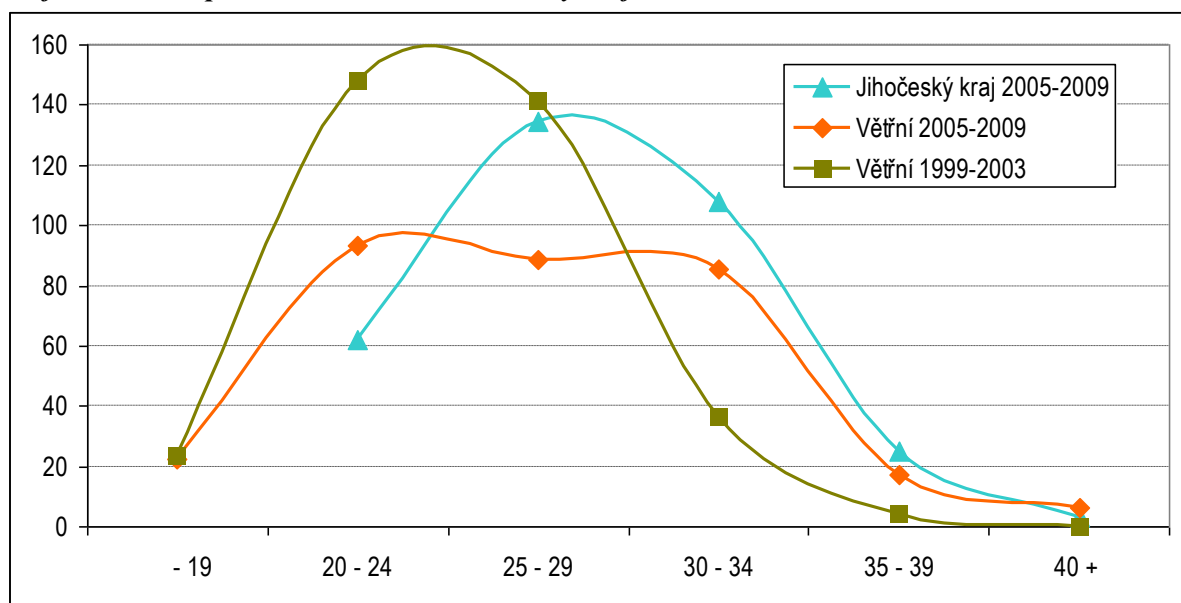
*Index stáří vyjadřuje počet obyvatel ve věku 65+ na 100 dětí do 15 let

Zdroj: ČSÚ

4.2.3. Narození

Roční počty narozených dětí jsou relativně nízké na podrobnější analýzu. Pro prezentaci plodnosti podle věku jsme proto vytvořili ukazatel, který udává 5leté průměry v obci Větrní a v Jihočeském kraji. Ze srovnání dvou období 1999-2003 a 2005-2009 je zřejmé, že plodnost žen poklesla ve Větrní ve sledovaném období zejména ve věkových skupinách 20-29 let, naproti tomu plodnost žen ve věku nad 30 let vzrostla. V současné době však ženy ve Větrní vykazují vyšší plodnost ve věku 20-24 let ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem, naopak ve vyšších věkových kategoriích je jejich plodnost ve srovnání s krajem nižší.

Graf 4: Plodnost podle věku, Větrní a Jihočeský kraj, 1999-2009, na 1 000 žen

Ukazatel za období 2005-2009 je vypočten jako průměr počtu dětí narozených ženám v dané věkové skupině za roky 2005-2009 vztahený k počtu žen v dané věkové skupině za rok 2007 (31. 12.)

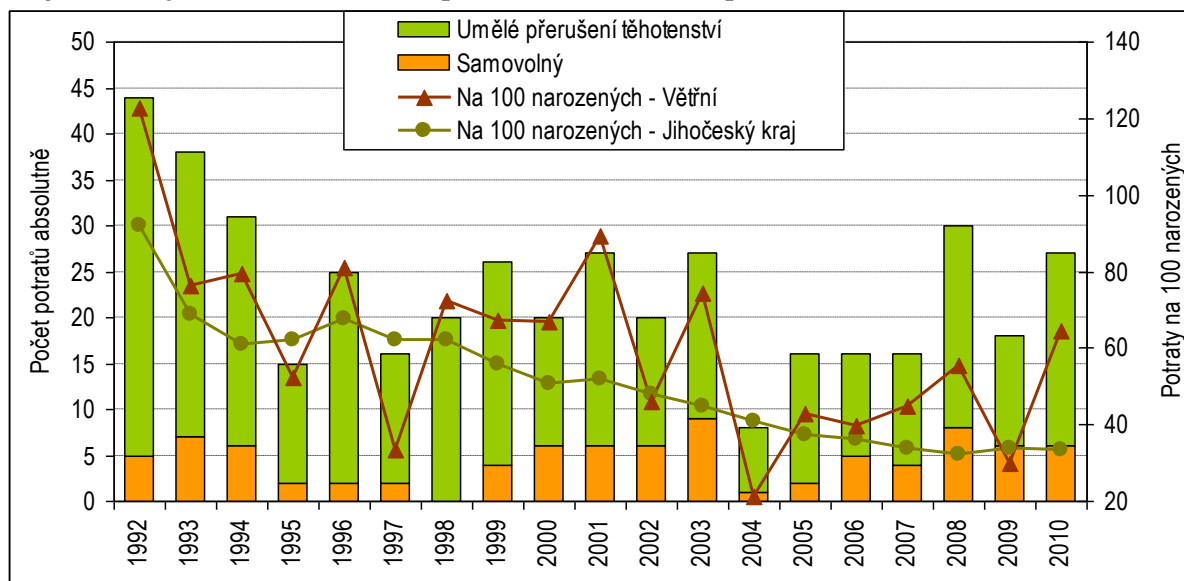
Ukazatel za období 1999-2003 je průměrem počtu dětí narozených ženám v dané věkové skupině v letech 1999-2003 vztahený k počtu žen v dané věkové skupině za rok 2001 (SLDB)

Zdroj: ČSÚ

4.2.4. Potraty

Jak již bylo uvedeno, počet potratů meziročně velice kolísá. Z grafu 5 je zřejmé, že počet potratů byl relativně vysoký např. v letech 2008 a 2010 ve srovnání s ostatními roky v období po roce 2004, přitom lze konstatovat, že příčinou tohoto vzestupu v uvedených letech je zejména nárůst počtu umělých přerušení těhotenství, nikoliv samovolných potratů. Naproti tomu v roce 2004 je počet potratů jak samovolných, tak umělých velice nízký, umělý potrat byl v tomto roce proveden pouze v 7 případech, 1 těhotenství bylo ukončeno samovolně.

Graf 5: Potraty v letech 1992 – 2010 podle druhu, ukazatele potratovosti

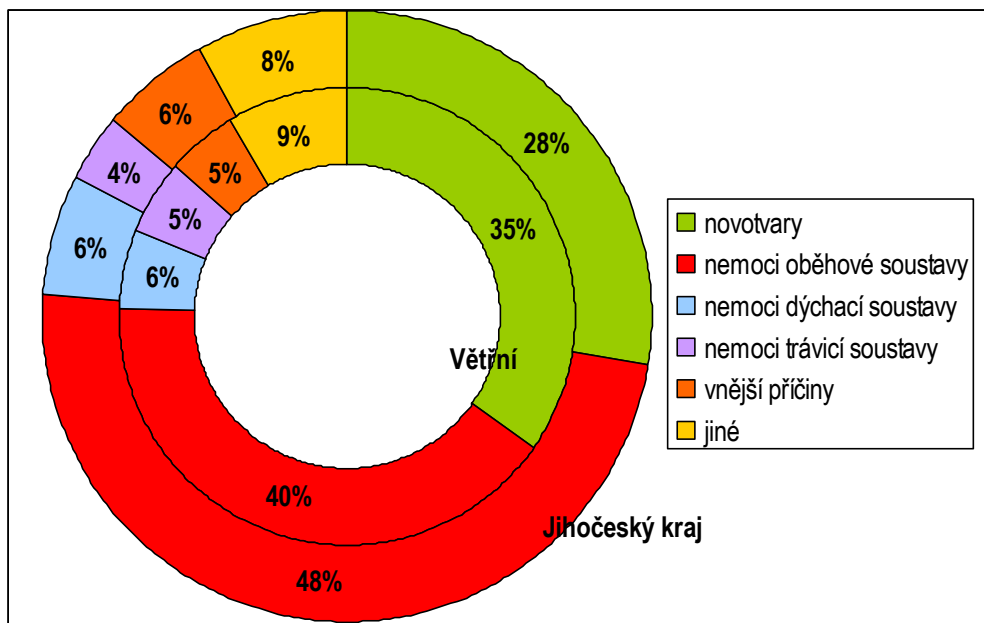

Zdroj: ČSÚ

4.2.5. Zemřelí

Ve sledovaném období 1991 – 2010 ve Větrní nezaznamenáváme žádný výraznější trend vývoje počtu úmrtí. Struktura zemřelých prezentovaná v grafu 6 vypovídá o relativně vyšším zastoupení novotvarů mezi příčinami smrti ve Větrní ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem. Naproti tomu podíl nemocí oběhové soustavy na všech úmrtích je ve srovnání s Jihočeským krajem nižší, zastoupení ostatních příčin je zhruba shodné.

Graf 6: Zemřelí podle struktury příčin smrti, průměr let 2005-2010, v %

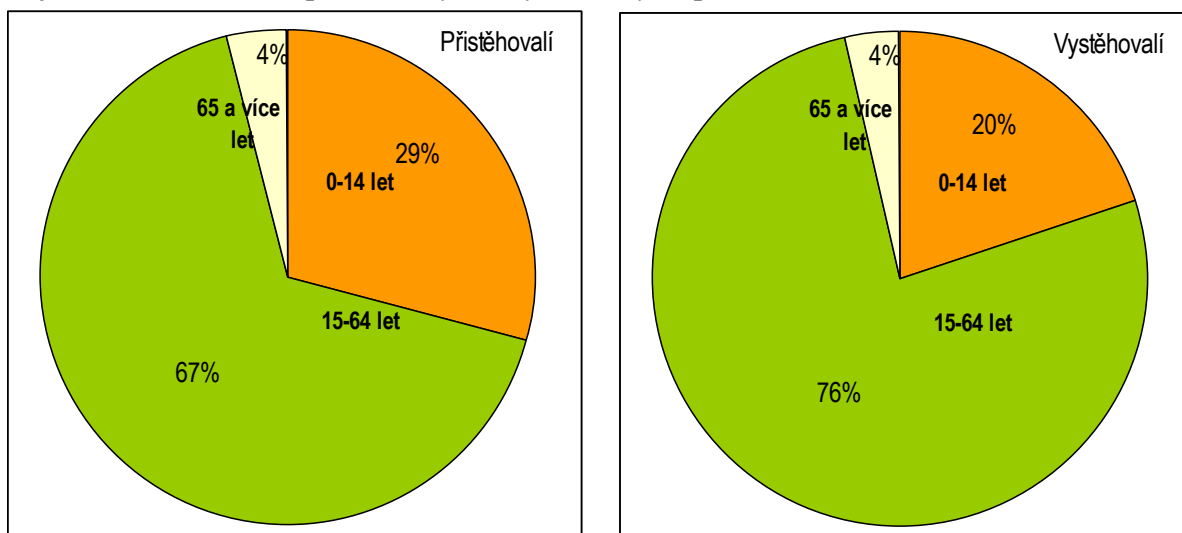

Zdroj: ČSÚ

4.2.6. Migrace

Mezi migranty převládají, shodně jako v celé populaci, osoby v produktivním věku. Zatímco mezi přistěhovalými je takových osob 67 %, mezi vystěhovalými je tento podíl vyšší a dosahuje 76 % (v letech 2005-2010). Naproti tomu přistěhovalí vykazují vyšší podíl osob ve věku do 14 let, podíl seniorů je u obou typů migrantů shodný. Znamená to tedy, že věková struktura je omlazována mj. také migrací, kdy do obce přicházejí častěji děti do 15 let a naopak osoby v ekonomicky aktivním věku jsou více zastoupeny mezi emigranty. V letech 2006-2010 tak např. migrací přibýlo 83 osob, přitom 40 dětí do 15 let, 34 osob ve věku ekonomické aktivity a 9 seniorů 65letých a starších (jedná se o migrační saldo za uvedené období).

Graf 7: Věková struktura přistěhovalých a vystěhovalých, průměr 2005-2010, v %

Zdroj: ČSÚ

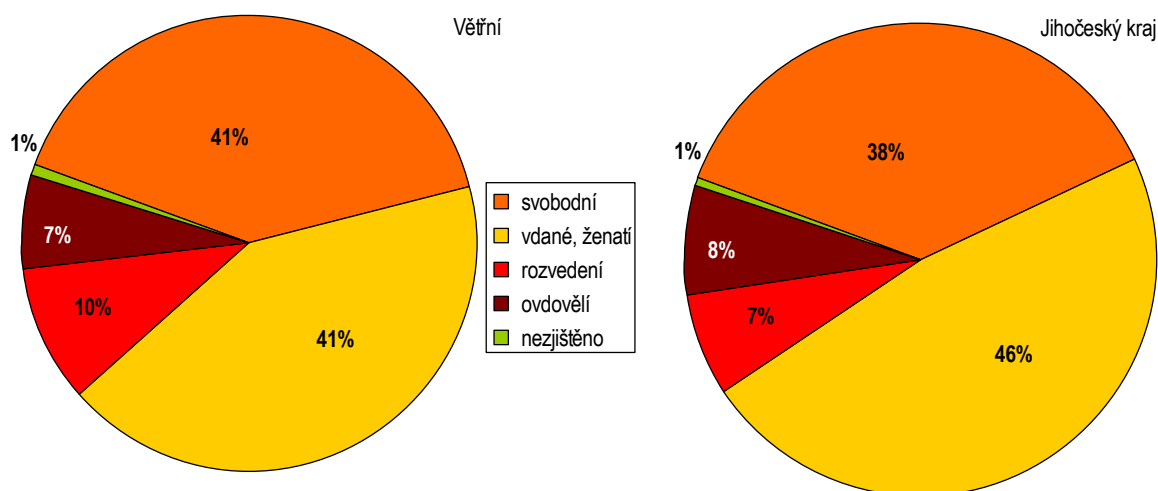
4.3. Sociodemografická struktura populace

O sociodemografické struktuře populace Větrní máme informace převážně ze Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), která byla provedena v letech 1991 a 2001. Bohužel nejsou informace z obou sčítání vždy plně srovnatelné a setkáváme se zde s řadou omezení. Údaje ze SLDB provedeného v roce 2011 nejsou v době zpracování analýzy k dispozici.

4.3.1. Rodinný stav

Z hlediska rodinného stavu lze říci, že obec Větrní má ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem mírně vyšší podíl osob svobodných a nižší podíl osob sezených a ovdovělých, lze se však domnívat, že tato skutečnost je způsobena mladší věkovou strukturou místní populace.

Graf 8: Struktura populace dle rodinného stavu, 2001, v %

Zdroj: ČSÚ

4.3.2. Vzdělání

Vzdělanostní struktura populace Větrní je relativně nepříznivá. Ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem zde pozorujeme nižší zastoupení osob s vyšším než středním vzděláním (celkem 6 % osob, Jihočeský kraj vykazuje 11 %). Naopak podíl osob se základním a nižším vzděláním je zde zhruba o 10 p.b. vyšší než v Jihočeském kraji jako celku, a to se ve srovnání s rokem 1991 tento podíl snížil o 10 p.b. Celkem je v lokalitě zhruba čtvrtina populace, která má vzdělání ukončené maturitou nebo vyšší.

Tab. 3: Struktura populace dle vzdělání (populace ve věku 15+), v %

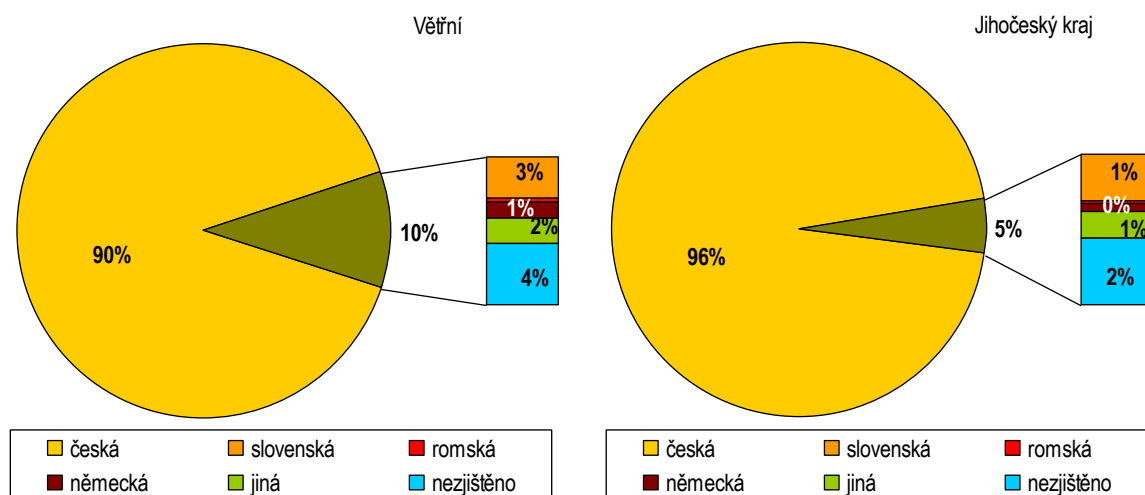
	Větní		Jihočeský kraj
	1991	2001	2001
Bez vzdělání	0,5	0,8	0,4
Základní a neukončené základní	43,3	33,8	23,5
Vyučení a střední odborné bez maturity	35,2	38,5	38,7
Úplné střední s maturitou	15,9	19,1	25,1
Vyšší odborné a nástavbové	0,0	2,4	3,3
Vysokoškolské	3,3	3,6	7,8
Nezjištěné vzdělání	1,9	1,8	1,2

Zdroj: ČSÚ

4.3.3. Národnost

Zhruba 90 % obyvatel Větní představují podle SLDB 2001 osoby české národnosti (včetně moravské a slezské), ke slovenské národnosti se přihlásila 3 % populace, zastoupení německé národnosti je 1%. K dalším národnostem pak patří např. ruská, polská, vietnamská. Poměrně vysoký zde byl podíl osob, které národnost ve SLDB neuvedly žádnou – ten dosahoval zhruba 4 %. Počet osob romské národnosti činil dle výsledků SLDB v roce 1991 celkem 43, v roce 2001 se k této národnosti přihlásilo 10 obyvatel Větní.

Graf 9: Struktura populace dle národnosti, 2001, v %

Zdroj: ČSÚ

4.3.4. Domácnosti

V obci bylo v roce 2001 sečteno celkem 1 566 cenзовých¹⁷ domácností, z toho zhruba 53 % tvořily rodiny úplné. Ve srovnání s rokem předchozího sčítání se zastoupení rodin úplných snížilo zhruba o 13 p.b., také ve srovnání s Jihočeským krajem je podíl úplných rodin ve Větní nižší.

¹⁷ *Cenzová domácnost* - nejmenší kolektivita osob, spjatá **společným bydlením, společným hospodařením a většinou i příbuzenskými vztahy**. Dělí se na úplné rodinné domácnosti, neúplné rodinné domácnosti, vícečlenné nerodinné domácnosti a domácnosti jednotlivců.

Naproti tomu jsou častěji zastoupeny rodiny neúplné, a to zejména neúplné rodiny s dětmi. Ve srovnání s rokem 1991 došlo také k nárůstu zastoupení vícečlenných nerodinných domácností a dále domácností jednotlivců, tento trend je však pozorován i v regionu jako celku.

Celkem bylo tedy v roce 2001 ve Větrní 163 neúplných rodin se závislými dětmi, přičemž právě tyto osoby mohou být ohroženy sociálním vyloučením. Ve srovnání s rokem 1991 se jejich počet zvýšil zhruba o 60.

Tab. 4: Struktura domácností, 1991, 2001

Tab. 4: Struktura domácností, 1991, 2001

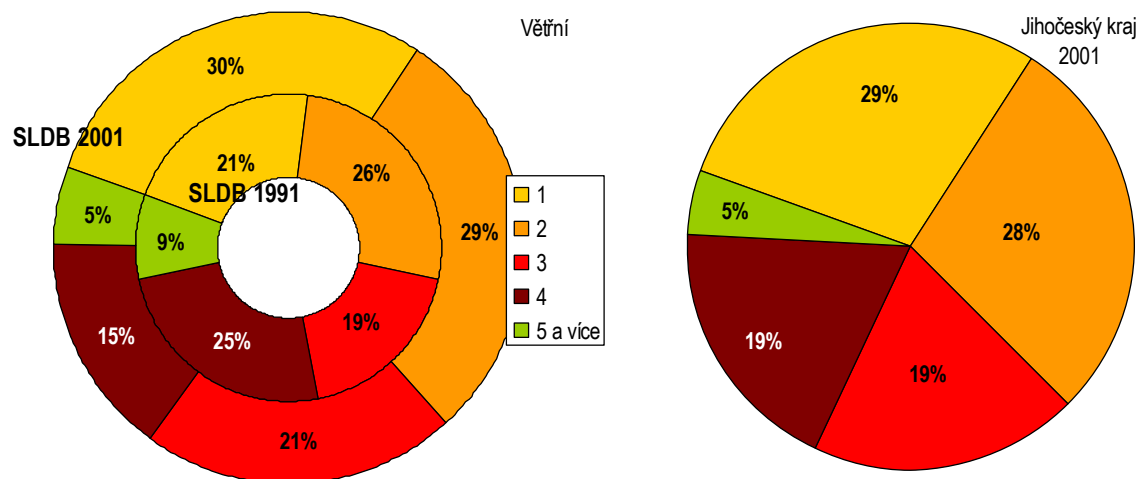
	Větrní				Jihočeský kraj 2001 v %
	1991		2001		
	abs.	v %	abs.	v %	
Cenzové domácnosti celkem	1 311	100,0	1 566	100,0	100,0
v tom:					
úplné rodiny	862	65,8	826	52,7	57,2
bez závislých dětí	358	27,3	418	26,7	29,8
se závislými dětmi	504	38,4	408	26,1	27,3
neúplné rodiny	166	12,7	251	16,0	12,6
bez závislých dětí	62	4,7	88	5,6	5,0
se závislými dětmi	104	7,9	163	10,4	7,5
vícečlenné nerodinné domácnosti	2	0,2	40	2,6	1,6
domácnosti jednotlivců	281	21,4	449	28,7	28,7
z toho bydlící samostatně	235	17,9	346	22,1	

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska počtu členů zaznamenáváme mezi roky 1991 a 2001 výrazný nárůst zastoupení domácností jednočlenných, jejichž počet se zvýšil zhruba o 60 %. K nárůstu došlo také v počtu domácností 2 a 3 členných, naopak počet vícečlenných domácností se snížil zhruba o čtvrtinu. Celkově došlo mezi oběma sčítáními k nárůstu počtu domácností nejen cenzových, ale i hospodařících a bytových. Zároveň došlo k nárůstu zastoupení takových domácností, kdy je v rámci jedné bytové či hospodařící více cenzových domácností.

Ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem se v roce 2001 Větrní vyznačuje mírně nižším podílem domácností se 4 členy.

Graf 10: Domácnosti (cenzové) podle počtu členů, v %

Zdroj: ČSÚ

4.4. Bydlení

Bytový fond v obci Větrní čítal v roce 2001 celkem 1 367 bytů, tedy zhruba o 160 více než v roce 1991. Ke změnám však došlo nejen v počtu, ale také ve struktuře. Během období 1991 – 2001 bylo postaveno přes stovku bytových jednotek, tedy zhruba 8 % celkového bytového fondu je z tohoto období. Dalších zhruba 50 % bylo postaveno v období rozsáhlé bytové výstavby během 70. a 80. let, mezi roky sčítání, tedy 1991 a 2001 se významně zvýšil počet bytů právě v domech z tohoto období, došlo tedy pravděpodobně k obydlení dříve neobydlených bytů, event. k jejich rekonstrukci. Z předválečného období pochází pouze 17 % bytového fondu, navíc mezi roky 1991 a 2001 došlo k zániku značného počtu bytů v těchto domech. Ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem je struktura bytového fondu relativně novější. V průběhu let 2002-2010 bylo ve Větrní postaveno celkem 29 bytových jednotek.

Tab. 5: Struktura bytového fondu podle období výstavby domu, Větrní, Jihočeský kraj

	-1919	1920-1945	1946-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2001	nezjištěno	Celkem
	absolutně							
Větrní 1991	137	302	345	210	211	-	-	1 205
Větrní 2001	49	179	340	346	345	106	2	1 367
	v %							
Větrní 1991	11,4	25,1	28,6	17,4	17,5	-	-	100
Větrní 2001	3,6	13,1	24,9	25,3	25,2	7,8	0,1	100
Jihočeský kraj 2001	11,3	10,1	24,1	25,3	18,7	9,4	1,0	

Zdroj: ČSÚ

Také z hlediska kategorie bydlení doznal bytový fond ve Větrní mezi lety 1991 a 2001 pozitivních změn, kdy došlo k nárůstu zastoupení bytů I. kategorie, do níž v roce 2001 patřilo zhruba 90 % bytů, tedy více než je průměr za Jihočeský kraj. Bytů III. a IV. kategorie bylo v roce 2001 jen 36 a tvořily tak pouze nepatrný zlomek bytového fondu.

Tab. 6: Struktura bytového fondu podle kategorie bydlení, Větrní, Jihočeský kraj

	Kategorie bydlení					Celkem
	I.	II.	III.	IV.	nezjištěno	
	absolutně					
Větrní 1991	1 041	131	10	23	-	1 205
Větrní 2001	1 232	92	21	15	7	1 367
	v %					
Větrní 1991	86,4	10,9	0,8	1,9	0,0	100,0
Větrní 2001	90,1	6,7	1,5	1,1	0,5	100,0
Jihočeský kraj 2001	85,4	10,6	1,6	1,5	0,9	100,0

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce bytů ve Větrní má 2-3 pokoje. Tyto byty tvoří zhruba 2/3 bytového fondu. Ve srovnání s rokem 1991 však vzrostlo zastoupení bytů jednopokojových, výrazně se ovšem zvýšil i počet bytů s 5 a více pokoji. Takových je nyní ve Větrní 64, tj. 5 % z celkového počtu bytů.

Tab. 7: Struktura bytového fondu podle počtu pokojů, Větrní, Jihočeský kraj

	Počet pokojů						Celkem
	1	2	3	4	5+	nezjištěno	
	absolutně						
Větrní 1991	216	355	501	105	28	-	1 205
Větrní 2001	299	418	453	128	64	5	1 367
	v %						
Větrní 1991	17,9	29,5	41,6	8,7	2,3	-	100,0
Větrní 2001	21,9	30,6	33,1	9,4	4,7	0,4	100,0
Jihočeský kraj 2001	12,4	28,4	37,2	13,0	7,8	1,2	100,0

Zdroj: ČSÚ

Ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem lze charakterizovat byty v obci Větrní spíše jako menší, o čemž vypovídá i průměrná obytná plocha na byt – ta v roce 2001 činila 43 m² na byt, v Jihočeském kraji jako celku byla o 8 m² větší. Větší byla také obytná plocha připadající na osobu, i když zde rozdíl nebyl natolik výrazný. Ve srovnání s rokem 1991 však zaznamenaly byty v tomto ohledu pozitivní změny a plocha připadající na byt i na osobu se zvýšila. Zároveň poklesl průměrný počet osob připadajících na byt.

Tab. 8: Charakteristiky bydlení, Větrní, Jihočeský kraj

	Větrní		Jihočeský kraj 2001
	1991	2001	
Osob na byt	3,0	2,7	2,7
Obytné plochy na byt (m ²)	40,9	43,0	51,3
Obytné plochy na osobu (m ²)	13,7	15,8	18,9

Zdroj: ČSÚ

Zhruba 72 % bytového fondu připadá ve Větrní na bytové domy, v rodinných domech je pouze málo přes čtvrtinu celkového fondu (Jihočeský kraj jako celek vykazuje zhruba 49% zastoupení bytů v rodinných domech). Pozitivní změnu však zaznamenáváme mezi oběma sčítáními, neboť se v tomto období zvýšil podíl bytů v rodinných domech výrazněji než v domech bytových, čímž došlo k nárůstu zastoupení bytů v rodinných domech v bytovém fondu celkem.

Tab. 9: Struktura bytového fondu podle druhu domu, Větrní, Jihočeský kraj

	Větrní (abs.)		Větrní (%)		Jihočeský kraj 2001 (%)
	1991	2001	1991	2001	
Rodinné domy	309	380	25,6	27,8	48,7
Bytové domy	890	979	73,9	71,6	50,2
Ostatní budovy	6	8	0,5	0,6	1,1
Celkem	1 205	1 367	100,0	100,0	100,0

Zdroj: ČSÚ

4.5. Školství

Vzdělávání dětí zajišťuje v obci Základní škola a Mateřská škola Větrní (<http://www.zsvetrni.cz/>). Mateřská škola je čtyřtřídní s celodenním provozem, děti jsou do tříd rozdělovány zpravidla podle věku. Ve školním roce 2010/2011 byla naplněna kapacita na maximální počet, tj. 112 dětí. Na tyto děti připadalo celkem 8 učitelů.

Tab. 10: Vzdelávání v mateřské škole, Větrní, vybrané roky

	30.9.2008	30.9.2009	30.9.2010
Počet škol	1	1	1
Počet běžných tříd	4	4	4
Počet speciálních tříd	0	0	0
Počet dětí v běžných třídách	111	111	112
Počet dětí ve speciálních třídách	0	0	0
Počet učitelů ve školách	8	8	8

Zdroj: ÚIV, <http://www.zsvetrni.cz>

Základní škola Větrní má 16-17 tříd, dle aktuálního počtu žáků. Ten činil v roce 2010/2011 celkem 329 žáků v 17 třídách. Škola nemá žádné speciální třídy, zahrnuje pouze individuálně integrované žáky. Jejich počet se mění, zatímco v roce 2007/2008 bylo integrováno celkem 6 žáků s vývojovými poruchami učení, v roce 2008/2009 to byl jen jeden žák, v současnosti se jedná o dva žáky. Při základní škole funguje školní družina se třemi odděleními, v nichž bylo v roce 2010/2011 zapsáno 75 dětí z 1.-5. ročníků. Ročník opakovalo v roce 2008/2009 celkem 11 žáků, v roce následujícím to bylo 13 žáků.

Tab. 11: Vzdelávání v základní škole, Větrní, vybrané roky

	30.9.2007	30.9.2008	30.9.2009	30.9.2010
Počet škol	1	1	1	1
z toho školy s běžnými třídami	1	1	1	1
z toho školy se speciálními třídami	–	–	–	–
Počet běžných tříd	18	18	16	17
Počet speciálních tříd	–	–	–	–
Počet žáků v běžných třídách	345	337	324	329
Počet žáků ve speciálních třídách	–	–	–	–
Počet žáků opakujících ročník	.	11	13	.

Zdroj: ÚIV, <http://www.zsvetrni.cz>

Z hlediska umístění absolventů školy jsou žáci nejčastěji přijímáni na střední odbornou školu či na učňovský obor. Z obce vyjíždělo za vzděláním v roce 2001 celkem 327 žáků a studentů (tj. okolo 46 %), z toho 259 denně. Ze všech vyjíždějících bylo 71 žáků a studentů ve věku 6-14 let, tedy ve věku základní školní docházky. Nejčastějším centrem dojížděky byl Český Krumlov (157 osob) a České Budějovice (84 osob). Vzhledem k tomu, že tento typ informací je dostupný pouze ze sčítání lidu, nemáme v současné době aktuálnější data. Naopak do Větrní dojíždělo celkem 37 žáků zejména ve věku 6-14 let, nejčastěji to byli žáci z obce Bohdalovice (celkem 27).

4.6. Ekonomika

4.6.1. Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity

V roce 2001 bylo ve Větrní zhruba 52 % ekonomicky aktivních osob, což je o 1 p.b. více než v Jihočeském kraji jako celku. Ve srovnání s rokem 1991 však tento podíl poklesl. Snížil se zejména počet žen na mateřské dovolené a narostl naopak počet nezaměstnaných, podíl zaměstnaných poklesl z 54 % na 46 % celkové populace. Naproti tomu došlo k nárůstu počtu i podílu ekonomicky neaktivních, počet nepracujících důchodců se zvýšil zhruba o 140 osob. Ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem je zastoupení nepracujících důchodců i nadále nižší zhruba o 4 p.b.

Tab. 12: Obyvatelstvo dle ekonomické aktivity, 1991 a 2001

	Větrní (abs.)		Větrní (%)		Jihočeský kraj 2001 (%)
	1991	2001	1991	2001	
Obyvatelstvo celkem	3 610	3 776	100,0	100,0	100,0
Ekonomicky aktivní celkem	1 998	1 977	55,3	52,4	51,3
zaměstnaní	1 949	1 750	54,0	46,3	48,0
ženy na mateřské dovolené	124	36	3,4	1,0	0,8
nezaměstnaní	49	227	1,4	6,0	3,2
Ekonomicky neaktivní celkem	1 612	1 766	44,7	46,8	48,0
nepracující důchodci	526	664	14,6	17,6	21,5
ostatní ekonomicky neaktivní	1 086	1 102	30,1	29,2	26,5
Osoby s nezjištěnou ekonomickou aktivitou	0	33	0,0	0,9	0,7

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska odvětví ekonomické činnosti pracovala v roce 2001 značná část obyvatel Větrní, tj. zhruba 46 % v průmyslu. V zemědělství byla zaměstnána pouze 2 % populace.

Tab. 13: Struktura obyvatel dle OKEČ, 2001 (pouze ekonomicky aktivní osoby)

	Větrní		Jihočeský kraj
	abs.	v %	v %
	1 977	100,0	100,0
Zemědělství, lesnictví, rybolov	41	2,1	7,7
Průmysl	905	45,8	29,9
Stavebnictví	149	7,5	9,9
Obchod, opravy motor. vozidel a spotřební zboží	144	7,3	10,2
Pohostinství a ubytování	112	5,7	4,2
Doprava, pošty a telekomunikace	73	3,7	6,2
Peněžnictví a pojišťovnictví	35	1,8	1,8
Činnosti v oblasti nemovitostí, služby pro podniky, výzkum	38	1,9	3,7
Veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	105	5,3	6,6
Školství, zdravotnictví, veterinární a sociální činnost	137	6,9	10,4
Ostatní veřejné a osobní služby	61	3,1	4,1
Nezjištěné odvětví	177	9,0	5,3

Zdroj: ČSÚ

4.6.2. Ekonomické subjekty

Počet ekonomických subjektů ve Větrní se v průběhu posledních 5 let zvyšoval. Zatímco v roce 2006 zde bylo 684 ekonomických subjektů, v roce 2010 to bylo o 60 více. Pouze 45 % z celkového počtu 746 ekonomických subjektů v roce 2010 lze označit za aktivní.

Z hlediska velikosti je u značné části subjektů neuvedený počet zaměstnanců, většina ostatních jsou pak subjekty bez zaměstnanců, více než 25 zaměstnanců měly v roce 2010 celkem pouze 4 subjekty.

Tab. 14: Vývoj počtu ekonomických subjektů podle počtu zaměstnanců, Větrní, vybrané roky

	2006	2007	2008	2009	2010
Neuvedeno	.	.	451	457	481
Bez zaměstnanců	.	.	224	232	222
1 - 5 zaměstnanců	.	.	35	32	37
6 - 9 zaměstnanců	.	.	1	.	.
10 - 19 zaměstnanců	.	.	2	1	1
20 - 24 zaměstnanci	.	.	2	2	1
25 +	.	.	3	4	4
Celkem	684	696	718	728	746

Zdroj: ČSÚ

Tab. 15: Počet ekonomických subjektů podle OKEČ, Větrní, 2009-2010

	2009	2010	
		počet subj.	aktivních
Zemědělství, myslivost a související činnosti	17	18	12
Lesnictví a související činnosti	16	15	4
Zpracování dřeva, výroba dřevařských, korkových, proutěných a slaměných výrobků kromě nábytku	19	18	11
Výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru	5	5	4
Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků (kromě strojů a zařízení)	31	31	16
Výroba rádiových, televizních a spojových zařízení a přístrojů	7	5	4
Výroba nábytku; zpracovatelský průmysl jinde nezařazený	10	13	7
Stavebnictví	139	140	64
Obchod, opravy a údržba motor. vozidel; maloobchodní prodej pohonných hmot	13	14	8
Velkoobchod a zprostředkování velkoobchodu (kromě motorových vozidel)	40	49	19
Maloobchod kromě motorových vozidel; opravy výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost	96	91	28
Ubytování a stravování	70	74	33
Pozemní a potrubní doprava	19	19	9
Pomocné činnosti související s finančním zprostředkováním	22	23	14
Činnosti v oblasti nemovitostí	17	18	5
Činnosti v oblasti výpočetní techniky	8	8	4
Ostatní podnikatelské činnosti	72	75	36
Zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	6	6	5
Činnosti odborových, profesních a podobných organizací jinde nezařazených	18	20	6
Rekreační, kulturní a sportovní činnosti	20	22	6
Ostatní činnosti	67	64	36
Nezařazeno	16	18	8
Celkem	728	746	339

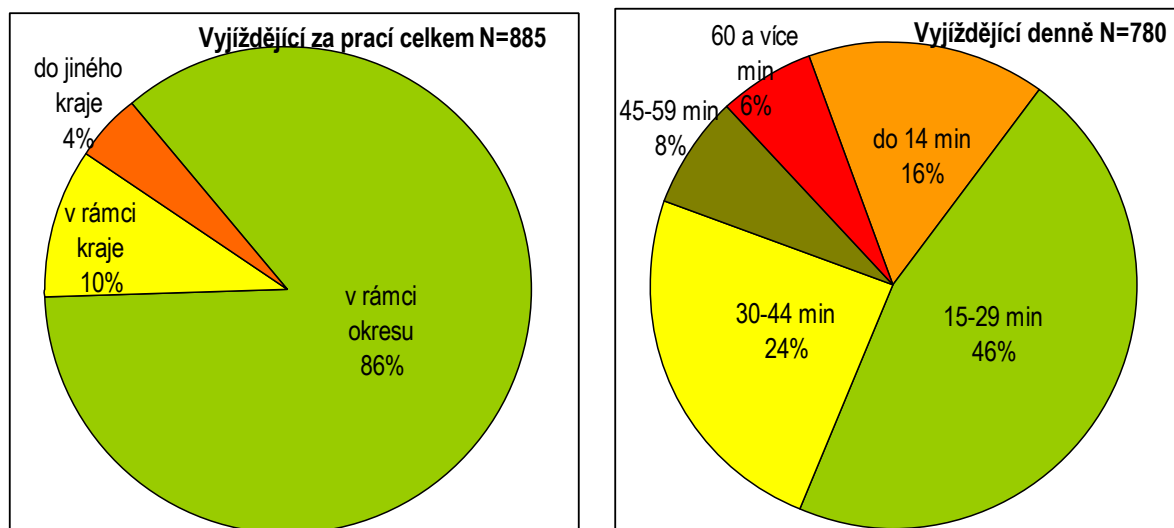
Zdroj: ČSÚ

Z hlediska odvětví ekonomické činnosti, ve kterém ekonomické subjekty působí, lze identifikovat 140 subjektů v oblasti stavebnictví, dále pak 91 v oblasti maloobchodu a oprav, 74 v oblasti ubytování a stravování apod. (viz tab. 15). Meziročně (2009 a 2010) nedošlo k žádným významnějším změnám v rámci určité kategorie.

4.6.3. Vyjížd'ka za prací

Podle výsledků SLDB 2001 vyjíždělo z obce za prací celkem 885 osob, tedy zhruba 50 % zaměstnaných, z toho 780 osob denně. Hlavním centrem dojížd'ky jsou pro osoby z Větrní Český Krumlov (600 osob), dále pak České Budějovice (70 osob). 86 % vyjíždějících za prací tedy dojíždí do místa v rámci téhož okresu, dalších 10 % pak v rámci téhož kraje. Z osob vyjíždějících za prací denně stráví na cestě zhruba 46 % osob 15-30 minut, dalších 24 % stráví cestou zhruba 30–45 minut. Pouze 6 % osob cestuje denně hodinu a déle.

Graf 11: Vyjížd'ka za prací mimo obec podle cíle a doby strávené na cestě, Větrní, 2001, v %

Zdroj: ČSÚ

Naopak do obce dojíždí zhruba 587 osob za prací, nejčastěji sem dojíždějí zaměstnaní z Českého Krumlova (410 osob).

4.6.4. Nezaměstnanost

Počet nezaměstnaných v jednotlivých měsících od ledna roku 2006 poměrně kolísá. Zatímco počátkem roku 2006 zaznamenáváme více než 300 nezaměstnaných, v následujících měsících tento počet klesá až k minimu v květnu roku 2008. Následně pak počet nezaměstnaných opět roste a ke konci roku 2010 zde bylo téměř 400 nezaměstnaných osob.

Tab. 16: Vývoj nezaměstnanosti ve Větrní a ORP* Český Krumlov od roku 2006, průměr za rok

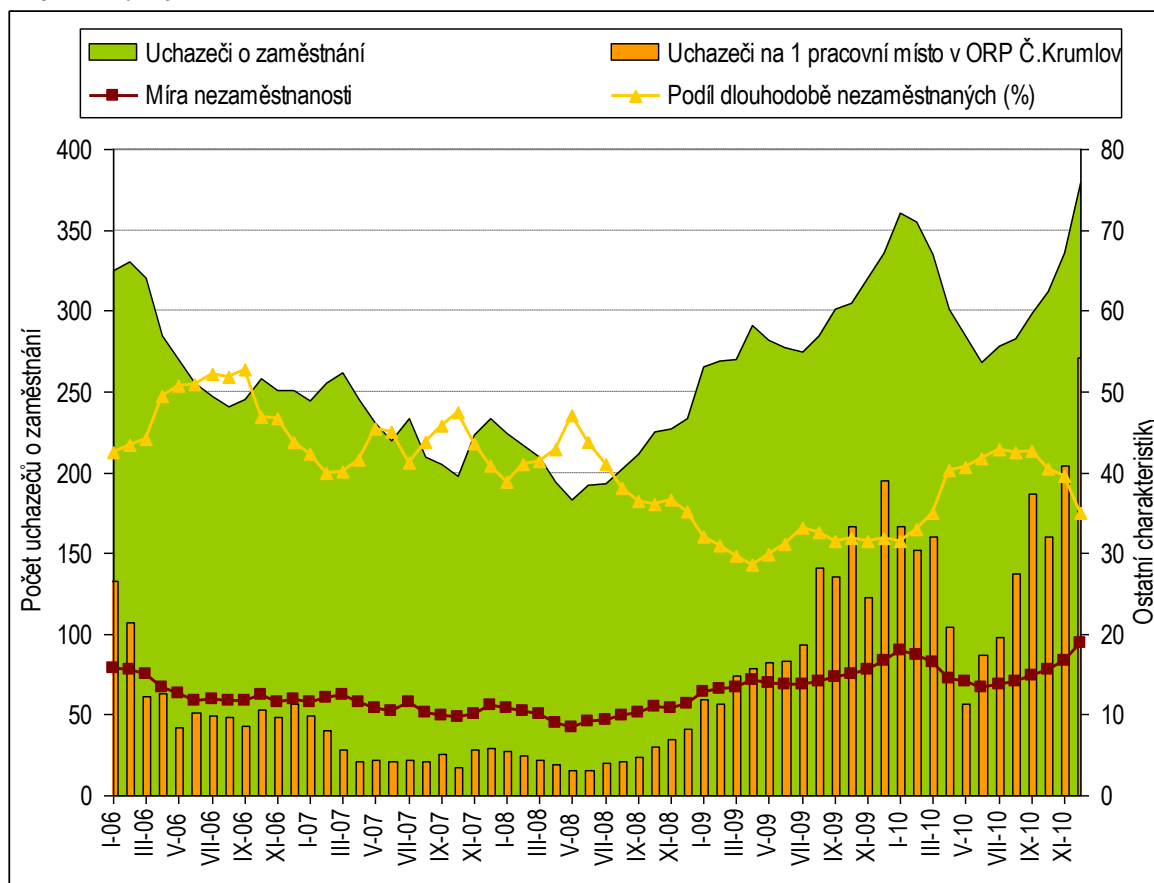
	Větrní						ORP* Český Krumlov	
	Uchazeči o zaměstnání	Nezam. déle než 12 měs.	Volná prac. místa	Míra nezam. (%)	Uchazeči na 1 pracovní místo	Podíl dlouhodobě nezam. (%)	Uchazeči na 1 pracovní místo	Volná pracovní místa
2006	273	130	4	12,9	74,5	47,6	11,6	184
2007	230	99	15	10,9	15,6	42,9	5,2	340
2008	209	83	13	10,0	16,4	39,6	4,7	320
2009	290	90	3	14,2	102,2	31,2	18,6	112
2010	316	121	2	15,6	199,6	38,4	26,3	86

* Obec s rozšířenou působností

Zdroj: MPSV

Míra nezaměstnanosti byla ke konci roku 2010 jednou z nejvyšších a dosahovala zhruba 20 %. S tímto trendem se od poloviny roku 2008 zvyšuje počet nezaměstnaných na jedno pracovní místo v ORP Český Krumlov, v prosinci 2010 zde bylo evidováno 86 volných pracovních míst, na jedno pracovní místo připadalo 26 uchazečů. V obci Větrní nejsou v současné době téměř žádná volná místa.

Graf 12: Vývoj nezaměstnanosti v letech 2006-2010, Větrní

Zdroj: MPSV

Výrazný propad v počtu nezaměstnaných v květnu a červnu 2010 je způsoben pravděpodobně přechodným nárůstem počtu pracovních míst v ORP Český Krumlov na 175 míst v květnu 2010.

Tab. 17: Struktura nezaměstnaných podle délky nezaměstnanosti, Větrní, 2009 a 2010 (k 31.12.), v %

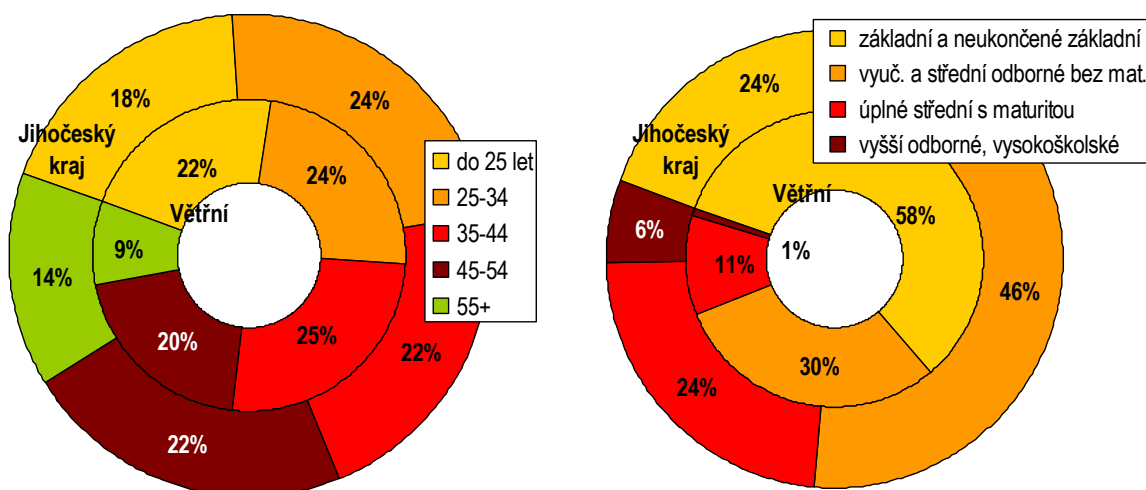
	do 3 měsíců	3 až 6 měsíců	6 až 9 měsíců	9 až 12 měsíců	12 až 24 měsíců	24 měsíců a více
2009	28,6	19,0	12,2	8,3	14,3	17,6
2010	37,9	16,8	5,0	5,3	15,0	20,0

Zdroj: ČSÚ

Zaměříme-li se blíže na strukturu nezaměstnaných, pak z celkového počtu 380 nezaměstnaných ke konci roku 2010 byla zhruba třetina nezaměstnaná po dobu kratší než 3 měsíce, naopak třetina byla nezaměstnaná déle než 1 rok.

Z hlediska věku se ve Větrní jedná méně často o osoby starší 45 let (29 % všech nezaměstnaných) ve srovnání s Jihočeským krajem, kde tyto osoby představují až 36 % všech nezaměstnaných, což však vychází z mladší věkové struktury v obci. Zastoupení dalších desetiletých věkových skupin, tedy do 25 let, 25-34 a 35-44 let je vždy zhruba čtvrtinové.

Graf 13: Struktura nezaměstnaných podle věku a vzdělání ve Větrní a Jihočeském kraji, průměr let 2009 a 2010 (údaj k 31.12), v %

Zdroj: ČSÚ

Pokud sledujeme vzdělání nezaměstnaných, pak je v obci Větrní zhruba 58 % nezaměstnaných se základním a neukončeným základním vzděláním, což je výrazně více ve srovnání s Jihočeským krajem jako celkem. Naopak výrazně méně často jsou ve Větrní mezi nezaměstnanými zastoupeny osoby s úplným středním či vysokoškolským vzděláním (12 %, Jihočeský kraj – 30 %).

4.7. Sociální oblast

4.7.1. Poskytovatelé sociálních služeb

V samotné obci Větrní nalezneme ze sociálních služeb pouze Pečovatelskou službu poskytovanou obcí Větrní osobám s tělesným postižením ve věku nad 18 let a seniorům s celkovou kapacitou 100 klientů.

Další sociální služby musí občané Větrní hledat v okolních obcích, zejména ve spádovém Českém Krumlově – služby sídlící v Českém Krumlově relevantní k cílové skupině osob tohoto výzkumu viz následující přehled.

Terénní programy

Poskytovatel: Centrum pro pomoc dětem a mládeži o.p.s., Český Krumlov, <http://www.icmck.cz>

Zařízení: Streetwork pro města Český Krumlov a Kaplice

Cílové skupiny:

- děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
- osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách
- osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
- etnické menšiny

Věk: bez omezení

Kapacita: 73 osob

Poskytovatel: Centrum pro pomoc dětem a mládeži o.p.s., Český Krumlov, <http://www.icmck.cz>

Zařízení: Terénní program Viktorie

Cílové skupiny:

- osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
- osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy

Věk: od 16 do 34 let

Kapacita: 20 klientů za rok

KoCeRo - komunitní centrum Romů, o.p.s., Český Krumlov, www.kocero.cz

Cílové skupiny:

- děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
- etnické menšiny

Věk: bez omezení

Kapacita: ambulantní – 5 klientů

Oblastní spolek Českého červeného kříže Český Krumlov, <http://www.cckck.cz>

Cílové skupiny:

- děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
- imigranti a azylanti
- osoby bez přístřeší
- osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách

osoby s jiným zdravotním postižením
osoby se zdravotním postižením
osoby v krizi
osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
pachatelé trestné činnosti
senioři
etnické menšiny
Věk: od 16 let
Kapacita: 3 osoby

Odborné sociální poradenství

*Poskytovatel: Informační centrum občanského sektoru Český Krumlov, o.s., Český Krumlov,
<http://www.css.krumlov.cz> , <http://www.icos.krumlov.cz>*

Zařízení: Bezplatné právní poradenství

Cílové skupiny:

děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
imigranti a azylanti
oběti domácího násilí
oběti trestné činnosti
osoby bez přístřeší
osoby do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče
osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách
osoby s jiným zdravotním postižením
osoby s kombinovaným postižením
osoby s mentálním postižením
osoby s tělesným postižením
osoby se sluchovým postižením
osoby se zdravotním postižením
osoby v krizi
osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
pachatelé trestné činnosti
rodiny s dítětem/děťmi
senioři
etnické menšiny

Věk: bez omezení

Kapacita: ambulantní: (30 min. intervence) - 1092 ročně, terénní (30 min. intervence) - 208

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

KoCeRo - komunitní centrum Romů, o.p.s., Český Krumlov, www.kocero.cz

Cílové skupiny:

děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
etnické menšiny

Věk: od 7 do 26 let

Kapacita: ambulantní – počet klientů 30, terénní – počet klientů 15

Oblastní spolek Českého červeného kříže Český Krumlov

Cílové skupiny:

děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
imigranti a azylanti
osoby bez přístřeší
osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách
osoby s chronickým duševním onemocněním
osoby s chronickým onemocněním
osoby s jiným zdravotním postižením
osoby s kombinovaným postižením
osoby s mentálním postižením
osoby s tělesným postižením
osoby se sluchovým postižením
osoby se zdravotním postižením
osoby se zrakovým postižením
osoby v krizi
osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
pachatelé trestné činnosti
rodiny s dítětem/děťmi
etnické menšiny

Věk: do 7 do 26 let

Kapacita: ambulantní – počet klientů 20, terénní – počet klientů 20

Poskytovatel: Centrum pro pomoc dětem a mládeži o.p.s., Český Krumlov

Zařízení: Nízkoprahový klub pro děti a mládež Bouda

Cílové skupiny:

děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
osoby v krizi
osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
etnické menšiny

Věk: od 7 do 26 let

Kapacita: ambulantní – počet klientů 45

Azylové domy

Poskytovatel: Město Český Krumlov

Zařízení: Domov pro matky s dětmi

Cílové skupiny:

oběti domácího násilí

osoby bez přístřeší

osoby v krizi

Věk: od narození do 64 let

Kapacita: pobytové - počet lůžek 18

Domy na půl cesty

Poskytovatel: Město Český Krumlov

Zařízení: Dům na půl cesty

Cílová skupina:

osoby do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče

Věk: mladí dospělí (19 – 26 let)

4.7.2. Sociální zabezpečení

V sociální oblasti je poskytováno několik druhů dávek – jednak jsou to dávky státní sociální podpory (ve společensky uznaných sociálních situacích, kdy stát skrze jejich vyplacení z části přebírá spoluzodpovědnost za vzniklou sociální situaci), dále dávky sociálního pojištění (určené pro situace v životě člověka, jako např. nezaměstnanost, stáří, nemoc a invalidita) a konečně dávky sociální péče. O dávkách sociálního pojištění se nám bohužel nepodařilo na úrovni obce získat potřebné údaje, proto se v této kapitole budeme věnovat pouze dávkám státní sociální podpory a dávkám sociální péče.

Dávky státní sociální podpory

Vývoj počtu a objemu jednotlivých dávek úzce souvisí s vývojem v oblasti sociální politiky. Tak např. v roce 2010 se ve srovnání s rokem 2001 výrazně snížil počet dávek přídatku na dítě zhruba na polovinu (tj. 410 dávek měsíčně), při zachování přibližně shodné výše dávky se tak snížil i celkový objem financí na tyto dávky. Sociální příplatek v obci pobírá 165 osob a ve srovnání s rokem 2001 se tento počet snížil zhruba o třetinu. Také počet příjemců příspěvku na bydlení klesl, nyní jej pobírá 109 osob (měsíční průměr), výrazně se však zvýšila průměrná výše dávky. Naproti tomu roste nejen počet, ale zejména výše dávky rodičovského příspěvku. V roce 2010 jej v průměru měsíčně pobíralo 179 osob, v roce 2001 to bylo 125 osob. Objem financí vyplacených na tyto dávky se v souladu s tím zvýšil na zhruba 4 násobek ze 3,5 mil. Kč v roce 2001 na 14,3 mil. Kč v roce 2010. Vzhledem k tomu, že v roce 2009 byla upravena výplata pohřebného pouze na pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo jeho rodiči, počet vyplacených dávek pohřebného se v roce 2010 výrazně snížil.

Tab. 18: Dávky státní sociální podpory v letech 2001, 2006 a 2010, Větrní

	2001			2006			2010		
	počty dávek (za měsíc)	vyplac. dávky (tis. Kč) v roce	prům. výše dávky Kč	počty dávek (za měsíc)	vyplac. dávky (tis. Kč) v roce	prům. výše dávky Kč	počty dávek (za měsíc)	vyplac. dávky (tis. Kč) v roce	prům. výše dávky Kč
Přídavek na dítě	934	5 820	519	869	5 583	535	410	2 890	587
Sociální příplatek	222	2 962	1 112	197	3 247	1 374	165	3 429	1 732
Příspěvek na bydlení	166	1 366	686	168	1 845	915	109	3 434	2 626
Rodičovský příspěvek	125	3 567	2 378	152	6 668	3 656	179	14 300	6 658
Pěstounská péče	3	173	4 798	9	360	3 334	13	720	4 613
Porodné	4	280	5 832	3	664	18 443	5	715	11 917
Pohřebné	2	115	4 792	4	225	4 688	1	10	833
Příspěvek na školní pomůcky	x	x	x	33	33	1 000	x	x	x
Příspěvek na dopravu	187	698	311	x	x	x	x	x	x

Zdroj: MPSV

Dávky sociální péče

V letech 2007-2009 byly zaznamenány podstatné změny ve vyplacení dávek poté, co nabyly účinnosti některé zákony týkající se vyplacení dávek sociální péče, které vedly k zavedení některých nových dávek, jako např. příspěvek na péči a pomoc v hmotné nouzi.

Příspěvek na péči je určen pro osoby, které jsou z důvodu nepříznivého zdravotního stavu závislé na pomoci jiné osoby v oblasti péče o vlastní osobu a při soběstačnosti.

Počet příjemců příspěvku na péči se postupně v letech 2007-2010 zvyšoval, zatímco v roce 2007 jej pobíralo zhruba 64 osob měsíčně, v roce 2010 to bylo již 108 osob. Nárůst byl zaznamenán ve všech stupních závislosti I.-IV., nejvíce však u stupně IV. V důsledku toho vzrostl mezi roky 2007-2010 objem výdajů ze 3,6 mil. Kč na 6,7 mil Kč.

Tab. 19: Vývoj výdajů a počtu příjemců příspěvku na péči podle stupně závislosti, 2007-2010, Větrní

	Výdaje ve sledovaném roce (v tis. Kč)*					Průměrný měsíční počet příjemců**				
	I.	II.	III.	IV.	Celkem	I.	II.	III.	IV.	Celkem
2007	335	1 030	1 733	534	3 632	17	21	19	6	64
2008	636	1 698	1 365	1 419	5 118	27	32	14	12	85
2009	867	1 524	1 936	1 696	6 023	36	33	21	13	102
2010	923	1 450	2 004	2 280	6 657	39	31	22	16	108

* bez doplateků, přeplatků a vratek

** odvozeno od počtu přiznaných dávek za daný měsíc sledovaného roku bez ohledu na okamžik výplaty

Zdroj: MPSV

Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi, a tyto situace nazývá hmotnou nouzí. Jde o situace, kdy osoba (společně posuzované osoby) nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb a současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit. Poskytovány jsou následující dávky: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a několik typů dávek mimořádné okamžité pomoci.

Tab. 20: Dávky pomoci v hmotné nouzi, 2007 – 2010, Větrní

Typ dávky	Výdaje (v tis. Kč) v roce				Průměrný měsíční počet vyplacených dávek v roce			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Příspěvek na živobytí	3 728	3 899	3 970	3 998	94	100	104	110
Doplatek na bydlení	1 724	2 081	2 727	2 747	53	59	63	59
Mimořádná okamžitá pomoc	707	593	510	368	13	11	9	9
Celkem	6 159	6 573	7 207	7 113	160	170	176	178

Zdroj: MPSV

Příspěvek na živobytí byl v roce 2010 vyplácen průměrně 110 osobám měsíčně, doplatek na bydlení pak pobíralo okolo 60 osob měsíčně. Počet příjemců dávek mimořádné okamžité pomoci se v letech 2007–2010 pohyboval od 9 do 13 osob měsíčně, celkový objem financí vynaložených na tento typ dávek v roce 2010 představoval 368 mil. Kč. Celkem se mezi roky 2007 a 2010 zvýšil počet příjemců dávek hmotné nouze ze 160 na 178 osob měsíčně a v souladu s tím i celkový objem výdajů vynaložených na tyto dávky.

4.8. Zdravotnictví

Zdravotní péči zajišťují v obci Větrní v oboru praktického lékařství 2 praktičtí lékaři pro dospělé a jeden praktický lékař pro děti a dorost. Dále zde působí dvě stomatologické ordinace a jedna gynekologická ordinace. Výdej léčiv je zajišťován jednou lékárnou.

Lékaři jsou sdruženi ve dvou budovách na adrese Větrní 296 a Větrní 231. Přehled jednotlivých lékařů je uveden níže. Ostatní služby v oblasti zdravotnictví vyhledávají obyvatelé Větrní nejčastěji v Českém Krumlově.

Přehled poskytovatelů zdravotní péče, Větrní:

Soukromá ordinace praktického lékaře - Větrní 296 - 380 732 777, MUDr. Jaroslav Vojtíšek

Soukromá ordinace praktického lékaře - Větrní 231 - 380 732 435, MUDr. Iveta Brožová

Ordinace pro děti a dorost - Větrní 296 - 380 732 777, MUDr. Jaroslava Vaničková

Soukromá stomatologická ordinace - Větrní 296 - 380 732 777, MUDr. Jana Vojtíšková

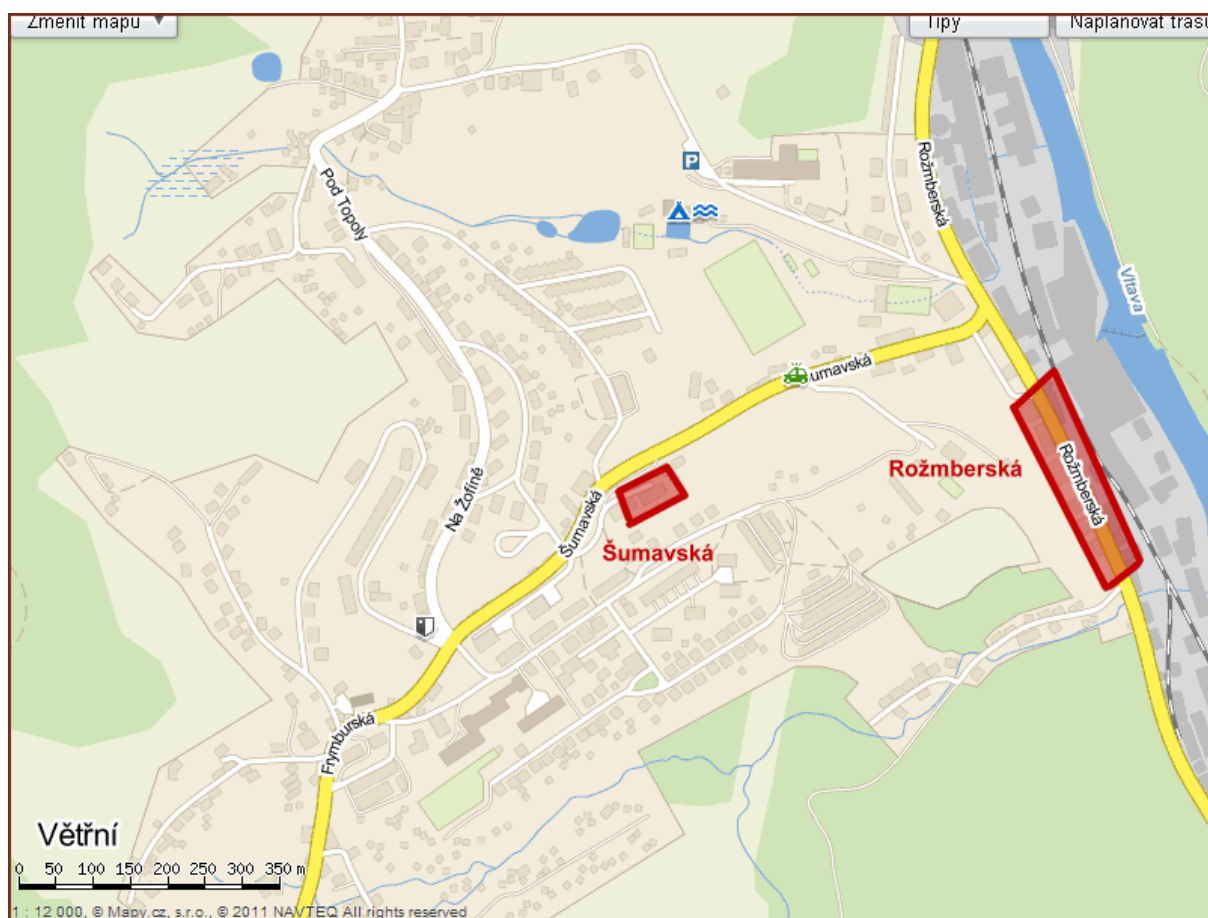
Soukromá stomatologická ordinace - Větrní 231 - 380 732 871, MUDr. Věra Petrová

Soukromá gynekologická ordinace - Větrní 231 - 380 732 270, MUDr. Věra Řípková

Lékárna - Větrní 231 - 380 732 128, Mgr. Jana Slámová

4.9. Deskripce lokality

Lokalita se sociálně znevýhodněnými obyvateli obce Větrní se **nachází v dolní části obce**, která je od horní oddělená kopcovitým terénem, přičemž horní část obce je pěší chůzí hůře dostupná. Prostorové vyloučení je tedy jasně viditelné. Kromě prostorového rozdělení obce lze hovořit i o rozdělení symbolickém, vnímaném a nazývaném obyvateli obou částí jako „horní“ a „dolní“ Větrní, resp. „ti dole“ a „ti nahoře“. Lokalita je převážně tvořena bytovými domy v Rožmberské ulici, na níž navazuje ulice Šumavská, kde se nachází ubytovna pro sociálně slabé obyvatele.

V Rožmberské ulici se nacházejí dvě skupiny domů. **První skupinu domů** tvoří velmi zanedbané domy, vchodové dveře do budov buď zcela chybí, nebo jsou ve špatném stavu, bez zámků. Pavlače u některých domů jsou velmi znečištěné, zábradlí na schodech chybí nebo nedrží. Jednotlivé byty jsou vlhké, řada informátorů si stěžuje na různé závady, které obec dle jejich výpovědí neřeší (dveře, které netěsní, zatékání, špatná okna – rozbitá nebo netěsní), vytápění je zajišťováno tuhými palivy (dřevo). Samotné byty jsou však pěkně zařízené, čisté, patrná snaha o jejich údržbu. U dalšího z domů z této skupiny jsou na rozdíl od ostatních objektů uzamykatelné dveře, uvnitř jsou však malé vlhké byty (jedna místnost + kk + koupelna s WC), rovněž se objevují stížnosti na závady v bytě. Ve sklepních prostorách jednoho z domů jsou dva holobyty určené neplatičům, tvořené malou místností, kuchyňkou

a WC, koupelna chybí, do bytu je zavedena pouze studená voda z vodovodu, je zde vlhkost a tmavé prostředí. Ostatní holobyty byly z důvodu neobyvatelnosti zrušeny. I v tomto domě se topí tuhými palivy. Domy byly několikrát zrekonstruovány, stav je ale přesto neutěšený, a to jak z vnějšku, tak uvnitř.

Domy z **druhé skupiny** budov jsou v lepším stavu než u skupiny první, vytápění je již dálkové, některé budovy jsou však též poměrně zanedbané, opět malé byty 1+kk+koupelna s WC, dveře do domu jsou uzamykatelné. Nejlépe udržované jsou tzv. Kavka domy, uvnitř nichž jsou hezky zařízené, prostornější, světlejší byty, obyvatelé převážně vyjadřují s tímto bydlením spokojenost.

Všechny tyto domy jsou v majetku obce, do všech budov v lokalitě je zavedena elektřina i voda.

Celá ulice je včleněna do tovární zástavby, která značně chátrá, některé objekty továrny jsou prázdné, nevyužívané, vizuálně je lokalita chátrající továrnou silně ovlivněna. Ulicí prochází hlavní silnice, která je velmi frekventovaná, řidiči projíždí velmi rychle, pohyb na ulici po úzkém chodníku je nebezpečný (žádný chráněný přechod, upozornění, měření rychlosti apod.). Celkové prostředí působí ponuře, není zde žádný veřejný prostor či místo pro setkávání

Z druhé strany domů jsou dvorky či volné prostranství, kde se potkávají obyvatelé z jednotlivých domů (pouze na jednom takovém dvorku byl v době konání terénního šetření venku stůl, kde seděla jedna rodina, jinak je dvorek volné prostranství bez jakéhokoliv zázemí – nejsou na něm ani stoly, ani např. pověšené prádlo, ani nic jiného). Za dvěma domy se nachází větší volný prostor s potenciálem pro vybudování hřiště. Za dalším z domů je také volné prostranství, kde je však již prostor zarostlý trávou a je zde odhazován odpad. Jinak jsou ale tyto prostory za domy víceméně čisté, nedochází zde k hromadění odpadu apod., spíše půda zarůstá vegetací. Kdyby byly prostory upraveny, mohly by být využívány k posezení a společnému setkávání lidí z domu. V ulici Rožmberská žijí z převážně většiny starousedlíci, tedy lidé, jejichž rodiny žijí v obci dlouhodobě.

Sociálně znevýhodnění obyvatelé jsou dále **ubytováni v soukromé ubytovně** v ulici Šumavská. Jedná se o panelový dům, který původně sloužil jako ubytovna pro zaměstnance papíren. Stav tohoto objektu je poměrně dobrý, bez zjevných závad, společné prostory jsou udržované. Jednotlivé byty jsou vybaveny vlastními koupelnami a WC i improvizovanými kuchyňkami. K vytápění slouží ústřední topení, plyn do budovy zavedený není. Smlouvy s ubytovanými jsou zpravidla uzavírány na 3 měsíce, s některými déle. V obci se nacházejí ještě další dvě soukromé ubytovny – jedná se o a/ montované rodinné domy nad obecním úřadem, které vlastní podnikatel za účelem pronájmu, a b/ bývalou administrativní budovu Agroslužeb (podlouhlý objekt), která byla kompletně přestavěna na ubytovnu. Do ubytoven se stěhují především nově příchozí Romové (případně z Romové z Větrní), kteří např. přišli o byt z důvodu exekuce. Jedná se tedy především o migranty z okolních měst (České Budějovice, Český Krumlov apod.), nikoli o dlouhodobě usazené Romy, jako v případě ulice Rožmberské.

Obyvatelstvo zkoumané lokality „dolní Větrní“ tvoří z naprosté většiny Romové, v ulici Rožmberská, vymezené jako námi zkoumaná lokalita, žije pouze několik rodin většinového etnika, které nelze považovat za sociálně znevýhodněné.

Nejbližší „sociálně neznevýhodnění“ obyvatelé bydlí v ulici U Lípy, která z jedné strany navazuje na Rožmberskou ulici a nachází se tedy v přímé blízkosti. V této ulici je vilová zástavba se zahradami u

jednotlivých domů, bydlení je velmi pěkné, žijí zde převážně starší občané. Obdobně z druhé strany v ulici Šumavská jsou v dolní části dva domy obydlené běžnými obyvateli, jinak ale naprostá většina běžných obyvatel žije v horní části obce.

Vybavení lokality – infrastruktura

V dolní části obce se nachází obchod, dále je zde ordinace obvodní lékařky, která je primárně určena pro zaměstnance továrny, nyní však tato lékařka nepřibírá nové pacienty. Část obyvatel zkoumané lokality má proto svého lékaře v horní části obce, který je však zvláště pro starší občany hůře prostorově dostupný. Na stejné adrese sídlí též soukromá stomatologická a gynekologická ordinace a lékárna. Na kraji ulice Rožmberská je malá hospůdka (spíše se však jedná o malý „bufet“, nelze si představit obvyklou hospodu), kde se obyvatelé lokality mohou scházet.

V minulosti fungoval v Rožmberské ulici společenský dům, tzv. Společňák, kde se konaly kulturní akce pro celou obec (plesy, kino, koncerty), tmelící součást života v obci. Tento objekt byl později předělán na ubytovnu, která byla nakonec zrušena, nyní se jedná o chátrající objekt, v jehož spodním patře jsou ještě byty (bydlí zde dvě rodiny). Prodej tohoto objektu do soukromého vlastnictví vnímají zástupci obce jako chybu, kterou však obec nemohla ovlivnit. V této budově jsou nyní nepravidelně pořádány uzavřené společenské akce skupinou Romů z Českého Krumlova, kam ovšem obyvatelé zkoumané lokality nechodí a ani o ně neprojevují zájem. V rozhovorech byla identifikována velká nostalgie po bývalém Společňáku, který byl nejen centrem kulturního dění, ale též místem setkávání majority a minority.

V dolní části obce chybí jakékoli vyžití pro děti a mládež – není zde žádné hřiště, žádný prostor určený ke hram pro děti, působí zde pouze místní romské občanské sdružení Lačno lav (podrobněji viz kapitola 5.5).

Ostatní služby – kadeřník, větší obchod, restaurace, koupaliště, krytý bazén, hřiště a sportoviště, pošta, knihovna, základní a mateřská škola apod. – se nacházejí v horní části obce. Jedinou pravidelnou příležitostí, kdy lidé z lokality přicházejí do horní části obce, je tedy vyzvednutí pošty a návštěva školy, případně lékaře.

„Nevím, proč by nebo pro co by chodili nahoru. Oni tam v podstatě všechno mají. To co máme my tady, tak oni mají tam taky, protože tady taky nic jinýho není. Tady je teda obchod s potravinama, nějaký oděvy, květinka, průmyslový zboží a teda je tu pošta. Takže oni spíš na tu poštu, ale co se týče oblečení, dostanou taky u Vietnamce dole, obuv taky a že bysme tu měli nějaký speciální obchody, to tu nemáme nahoře. ... takže musí nahoru spíš jako z těchhle důvodů: lékař, škola, pošta, ale co se týče oblečení, tak tady taky není žádnéj velkej výběr nahoře.“ (E1)

Naopak lidé žijící v horní části obce nemají v podstatě žádné důvody k návštěvám dolní části. „Oni nemají důvod tam chodit, proč by tam chodili, dřív tam byly obchody, teď tam není nic.“ (E1)

Jak již bylo uvedeno, horní část obce je pro obyvatele dolní části pěší chůzí hůře dostupná a je oddělena kopcovitým terénem, nicméně v obci funguje dobré autobusové spojení cca jednou za půl hodiny. Český Krumlov, tedy obec s rozšířenou působností, pod níž z hlediska správního Větrní spadá (a kde sídlí např. Úřad práce, Odd. dávek v hmotné nouzi apod.), je od Větrní vzdálena přibližně 6 km.

Autobusové spojení s Českým Krumlovem je rovněž poměrně dobré, ve všední dny jezdí autobusy oběma směry zhruba dvakrát do hodiny, o víkendu pak zhruba jednou za hodinu až hodinu a půl. Cena jízdenky je v současné době 13 Kč.

4.10. Analýza dynamiky a početního stavu lokality

Sledování vývoje dynamiky míry sociálního vyloučení je v současné době značně komplikované. V rovině statistické evidence není žádný přímý relevantní početní údaj kvantifikující sociální vyloučení, a proto je potřeba při této analýze vycházet z více zdrojů. V ideálním případě by měly být konfrontovány statistické údaje s narativním popisem relevantních expertů. Právě proto je tato kapitola rozdělena na dvě podkapitoly, v jejichž rámci budou prezentována podstatná zjištění.

4.10.1. Statistická indikace dynamiky

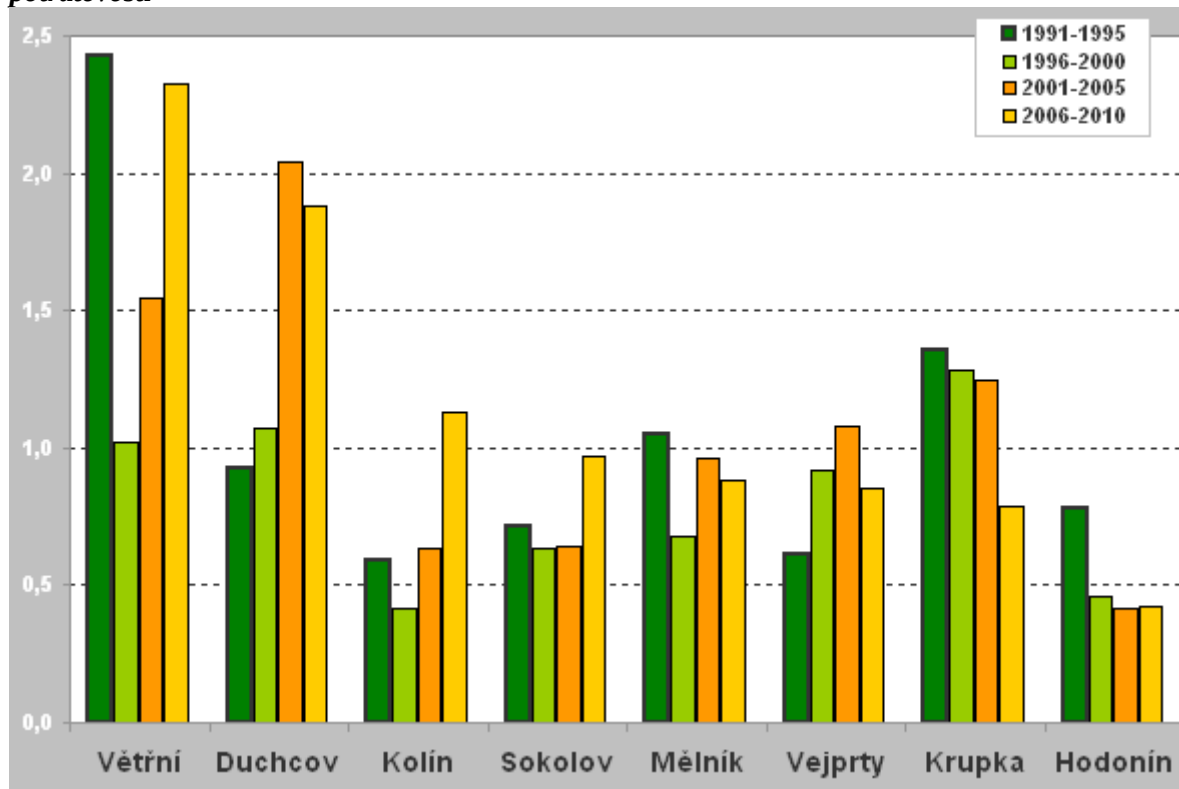
Při volbě vhodného zdroje dat ke statistické indikaci je možné vycházet z řady možností. Většina z těchto zdrojů má však základní nevýhodu, kterou představuje vliv lidského faktoru. Konkrétní případ můžou představovat například statistické výkazy MPSV, konkrétně třeba výkaz 26 (Roční výkaz o sociální práci s příslušníky marginálních skupin), vyplňovaný obecními úřady obce s rozšířenou působností, kde je uváděna celá řada údajů napovídajících o sociální situaci v regionu. Vykazované vyšší hodnoty mohou znamenat skutečně vyšší výskyt daného jevu, nebo naopak můžou tyto hodnoty poukazovat na dobře fungující pracovníky sociálního odboru. Z prostého porovnání dat za dva různé správní obvody proto jednoduše nevyplývá, v kterém z nich je situace rizikovější. Podobná situace je i v případě nápadů trestné činnosti. V lokalitách, kde je např. zkorumpovaná policie a většinu nápadů trestné činnosti řeší neformálně (úplatkem), můžeme pozorovat nízké statistické hodnoty, a naopak v lokalitách, kde je policie proaktivní a důsledně šetří veškerou kriminalitu, mohou být tyto hodnoty vysoké. Při porovnání takovýchto lokalit se můžeme snadno dopustit chybného, opačné posouzení míry rizikovitosti dané lokality.

Právě proto je v rámci této analýzy využita experimentální metoda, jejíž výsledky nejsou ovlivněny lidským faktorem, neboť jde o demografické události. Metoda je podrobně popsána v kapitole 3.2.2. I tento koncept má však rizika, z nichž hlavním je skutečnost, že údaje o potratech jsou evidovány dle trvalého bydliště ženy. V případě, že dochází k regionální, faktické migraci, ale bez formálního přehlašování místa trvalého bydliště, mohou být hodnoty indexu zavádějící. Větřní však pravděpodobně takovýmto místem není, a proto lze, s jistou mírou pravděpodobnosti, předpokládat, že hodnoty indexu poukazují na vývoj intenzity míry sociálního vyloučení v obci.

V posledních dvaceti letech došlo ve Větřní k několika migračním vlnám, které však byly obousměrné (tj. jak ve směru imigrace, tak i emigrace), a tak migrační saldo často vykazuje obdobné hodnoty, které jsou mírně kladné. Od roku 2007 nicméně dochází téměř každý rok k výrazným výkyvům, a právě tato rozkolísanost může ovlivňovat i hodnotu Indexu.

Ačkoli srovnání s dalšími zkoumanými lokalitami v nových agenturních městech nebylo předmětem této analýzy, jeví se srovnání výsledků jako zajímavý analytický kontext vypovídající o míře intenzity problému v dané obci. Z grafu 14 tak je patrné, že míra intenzity sociálního znevýhodnění je ve Větřní v současné době nejvyšší ze všech srovnávaných měst, zároveň je z grafu patrný pokles před 15 lety, přičemž v následujících letech nastupuje stoupající trend.

Graf 14: Srovnání míry intenzity sociálního znevýhodnění pomocí indikátoru indukované potratovosti

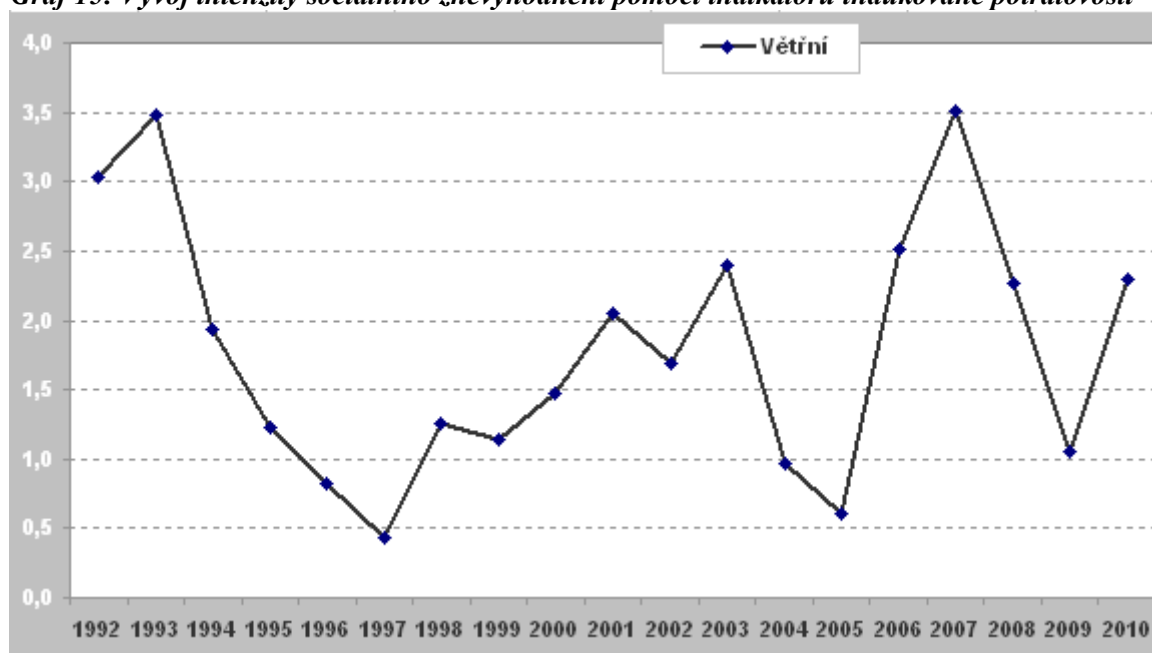
Zdroj: ÚZIS, vlastní výpočty

Hodnota indikátoru přitom nevypovídá o početním stavu. Pokud je hodnota indikátoru například v Kolíně poloviční oproti hodnotě ve Větrní, neznamená to, že ve Větrní žije dvojnásobný počet sociálně znevýhodněných. Při úvahách o sociálním vyloučení jsou většinou kladeny otázky o početním stavu příslušníků takovýchto lokalit. Předpokládá se přitom, že míra sociálního vyloučení je konstantní, což jistě není pravda. Právě proto je důležité sledovat i perspektivu míry intenzity sociálního znevýhodnění a k tomu je konstruován tento indikátor.

V grafu 14 jsou hodnoty za jednotlivé roky zprůměřňovány do pětiletých intervalů tak, aby bylo možné snazší srovnání a došlo k eliminaci výkyvů v některých menších městech. V grafu 15 jsou však uvedeny hodnoty jednotlivě za každý rok od roku 1992 do roku 2010 a můžeme proto podrobněji analyzovat trendy ve vývoji tohoto indikátoru.

Náhlé skoky v hodnotách mezi jednotlivými roky jsou pravděpodobně způsobeny velikostí obce, kdy Větrní představuje stále příliš malou obec a umělá přerušení těhotenství mezi sociálně znevýhodněnými proto nejsou v čase rovnoměrněji rozložena.

Graf 15: Vývoj intenzity sociálního znevýhodnění pomocí indikátoru indukované potratovosti

Zdroj: ÚZIS, vlastní výpočty

Při podrobnějším pohledu můžeme pozorovat několik základních vývojových trendů:

a) Strmý pokles až do roku 1997 – Trend poklesu po celou dobu první poloviny 90. let je intenzivní a nenalezneme pro tento vývoj snadné vysvětlení ve výpovědích expertů. Přesto je možné se domnívat, že tento pokles souvisí spíše se změnou počtu sociálně znevýhodněných než s vývojem intenzity sociálního vyloučení. Ve výpovědích opakovaně zaznělo, že po roce 1990 došlo k výraznému úbytku nízkokvalifikovaných pracovních míst, což postihlo především sociálně znevýhodněné. V první polovině 90. let přitom došlo k vystěhování relativně velkého počtu lidí (viz tab. 1). Po roce 1990 armáda opustila několik kasáren v obcích nacházejících se v bezprostřední blízkosti vojenského újezdu Boletce, kam se následně přistěhovala řada romských rodin. Je možné, že došlo k migraci části Romů z Větrní do těchto obcí, ale nejsou k tomu dostupná data.

b) Nárůst mezi lety 1997 a 2004 – Mezi roky 1997 a 2004 dochází k poměrně výraznému nárůstu míry sociálního vyloučení, což odpovídá výpovědím několika expertů o zhoršující se sociální situaci ve spodní části Větrní, odkud se postupně vystěhovali příslušníci majority. V této etapě je hodnota indikátoru ovlivněna především vývojem míry sociálního vyloučení. Naopak migrace zde hraje spíše menší roli.

c) Kolísání od roku 2004 – Při bližším pohledu na statistiku migrace zjistíme, že v posledních 5 letech dochází k velkému kolísání počtu přistěhovalých a vystěhovalých. Zde pravděpodobně existuje souvislost s rozmachem ubytoven ve Větrní, o kterém mluví řada expertů. Například v roce 2007 se přistěhovalo do Větrní 185 lidí a o rok dříve to bylo jen 143, což představuje nárůst o 30 %. V grafu 15 je přitom patrná kulminace míry sociálního vyloučení právě v tomto roce, což by mohlo mít souvislost právě s nově přichozími. Přes kolísavost hodnot v této etapě je zřejmé, že míra sociálního vyloučení je ve Větrní poměrně vysoká.

Samotný vývoj tohoto indikátoru by si zasloužil podrobnější analýzu a nalezení dalších potenciálních faktorů, které by jednotlivé fáze vývoje objasňovaly.

4.10.2. Narativní popis dynamiky

Sociálně znevýhodnění obyvatelé žijící ve zkoumané lokalitě v obci Větrní jsou z drtivé většiny Romové, v ulici Rožmberská, vymezené jako námi zkoumaná lokalita (podrobněji viz předchozí kapitola 4.9.) žije pouze několik rodin většinového etnika, které nelze považovat dle výše uvedené definice za sociálně znevýhodněné. V horní části obce žijí dle získaných informací (vyjma výše zmíněných ubytoven) jen tři romské podnikatelské rodiny, které rovněž nelze pokládat za sociálně znevýhodněné. Vzhledem k této skutečnosti a s vědomím těchto drobných výjimek je možné v obci Větrní vymezit sociálně znevýhodněné osoby jako osoby romské etnicity.

Většina dnešních sociálně znevýhodněných obyvatel - Romů žije ve Větrní dlouhodobě. Původní romští obyvatelé se do obce stěhovali již v poválečném období, tedy v druhé polovině 40. let, kdy do Větrní přišla za prací první imigrantská generace Romů. Ta se zde usadila a pracovala na nekvalifikovaných dělnických pozicích v místním velkém závodním komplexu Jihočeské papírny Větrní. Tito lidé zpočátku bydleli ve dvou velkých několikapatrových domech v sousedství továrny, která jim toto bydlení poskytl. V pracovním zapojení v místní papírně následně pokračovaly i další generace těchto Romů, přičemž postupem času se Romové stěhovali i do dalších domů v této části obce. Problém nastal počátkem 90. let 20. století, kdy podnik Jihočeské papírny zrušil většinu výroby, snížil stavy zaměstnanců a většina Romů i zde přišla o práci. Ostatní majoritní obyvatelstvo se z této části postupně odstěhovalo a dolní část obce Větrní se tak postupem času stala sociálně vyloučenou lokalitou obývanou již třetí či čtvrtou generací Romů¹⁸.

„S postupem výstavby a postupem času a jak se tu měnilo obyvatelstvo, tak tyto budovy získaly charakter bydlení nižší úrovně kvality, protože tady vznikly možnosti bydlet lépe, na vyšší úrovni, takže se tam začaly stěhovat skupiny sociálně slabší. A tou sociálně nejslabší skupinou byli vždy Romové. A tím to začalo. Jakmile se tam začali stěhovat Romové, tak došlo k odlivu ostatní populace... To jsou tak 50. léta. V průběhu 50. let se to vlastně překlátilo do této podoby. A poměrně dlouhou dobu, po dobu co prosperovala papírna, se to udržovalo na přijatelné úrovni. ... Dnes je ta situace diametrálně odlišná. Jihočeské papírny propustily, ti lidé se dostali na úřad práce, přivydělávají si vedlejší činnosti, na černo, začaly se šířit všechny ostatní věci...“ (E1)

V roce 1999 žilo ve Větrní 240 Romů¹⁹, v současné době žije v obci dle získaných informací odhadem 350-400 Romů. Nárůst počtu těchto obyvatel je zapříčiněn migrací nově příchozích sociálně znevýhodněných Romů, kteří se na rozdíl od původních obyvatel přistěhovali do obce nikoli za práci, ale z bytových důvodů na soukromé ubytovny. Dle neoficiálního „sčítání“ místního občanského sdružení žilo na počátku roku 2010 v Rožmberské ulici 281 Romů – z toho 151 dospělých a 130 dětí, na ubytovně v Šumavské bylo dle informátorů v té době hlášeno 70 Romů.

¹⁸ Davidová, E. 2009. „Mezigenerační změna: ke ztrátě dvou generací Romů v uplynulém půlstoletí (v důsledku poválečné migrace a asimilačních tlaků v 50.-80. letech 20. století)“ In. Jakoubek, M., Budilová, L. (eds.) *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Brno: CDK.

¹⁹ *Tamtéž*

„My jsme tady dělali takové sčítání, kolik lidí tu vlastně žije. A nezkoumali jsme, jestli ti lidé mají v občance tuto adresu nebo jinou. Vycházeli jsme jen na této ulici. A zjistili jsme, že tu máme sedmdesát bytů, ve kterých bydlí Romové, a je to 151 dospělých a 130 dětí. V těchto 70 bytech na této ulici. Toto bylo v Gabalově zprávě vlastně lokalita A. ... Jelikož jsme to nekontrolovali podle adresy v občance, tak se to liší od informací, které dostanete na úřadu podle trvale hlášených. A v té době tu bylo jenom sedm bytů s Čechy. S tím, že teď je to jedna rodina tady v tomto domě. A něco tady v tom vedlejším baráku. Jinak si myslím, že už tu není žádný Čech. ... Takže v podstatě celá tato ulice má 300 Romů, odhad ve Větrní je asi 400. Tam na té ubytovně nahoře je hlášeno asi 70 Romů. ... a dělali jsme to na začátku loňského roku.“ (E2)

5. Terénní šetření

5.1. Bydlení, stěhování

5.1.1. Bydlení

Bydlení sociálně znevýhodněných obyvatel se soustřeďuje jednak **do bytových domů v ulici Rožmberská** a dále **do soukromých ubytoven**, z nichž nejvýznamnější a nejčastěji zmiňovaná ubytovna se nachází v ulici Šumavská (podrobně k popisu lokalit viz kapitola 4.9). Všechny byty v Rožmberské ulici jsou ve vlastnictví obce, od čehož se odvíjí výše nájemného, které činí 29 Kč za m². Při průměrné velikosti bytu 50-60 m² se tedy nájem pohybuje zhruba okolo 1500–1700 Kč měsíčně za byt + elektřina. Nájemné v soukromých ubytovnách je v porovnání s obecními byty velice vysoké, dle získaných informací se pohybuje okolo 11 000 Kč měsíčně, přičemž tato cena kvalitě bydlení neodpovídá.

„Ti lidé jsou tam v obtížné situaci, oni tam platí ze dvou místností asi 11000,- Kč, a přestože dostanou od státu, tak je to nemorální záležitost, ve svý podstatě majitel zneužívá té situace a od toho státu čerpá. Navíc ty podmínky pro to bydlení jsou tam... za ty peníze...“ (E1)

Obec Větrní má **rozsáhlý bytový fond** čítající v současnosti 783 obecních bytů, který považuje za „rodinné stříbro“, takže např. o odprodávání do soukromého vlastnictví neuvažuje. Systém bytového hospodářství je dle zástupců obce jako celek rentabilní, tzn. *„ne v tom smyslu, že by přinášel peníze, ale že do něho není nutné investovat peníze zvenku a ty peníze, které generuje, jsou do něj zase investovány zpět.“ (E1)* Z uvedeného počtu obývají sociálně znevýhodnění obyvatelé v Rožmberské ulici zhruba 100 obecních bytů.

Byty spadající do kategorie sociálního bydlení obec vyčleněné nemá, do zvláštní kategorie jsou v současné době zařazeny pouze byty v domech s pečovatelskou službou (podrobněji viz kapitola 5.5).

Za účelem zajištění transparentnosti při přidělování obecních bytů byla **zřízena bytová komise**, která při rozhodování o přidělení bytu zohledňuje především platební morálku uchazeče a další dostupné informace; pořadníky či bodové systémy zavedeny nejsou *„ono město je hodně benevolentní, ale opravdu tam uslyšíte ty negativa, to, že nechceme přidělit byt tomu a tomu. Ono když to bude slušnej člověk, bude se slušně chovat, má vůči obci všechno zapláceno, nemáme jediný problém, aby ten byt dostal. Ale oni si v současné době myslí, že je to naše povinnost.“ (E2)*

Požadavky a kritéria při přidělování obecních bytů jsou následující:

- žadatel musí mít podanou žádost o byt
- žadatel nesmí mít ve vlastnictví nemovitost
- žadatelem musí být občan Větrní
- žadatel musí být schopen hradit nájem
- dále se zkoumá minulost žadatele, musí to být občan řádných mravů

U respondentů z řad sociálně znevýhodněných obyvatel obývajících obecní byty se velmi často setkáme s **nespokojeností s bydlením a stížnostmi na jeho špatnou kvalitu**. Zmiňovány jsou časté

poruchy v bytech, na jejichž opravy nájemníci dlouho čekají, problémy s netěsnícími okny či zatékáním do bytů.

„R1: Nedávno jsem jim řikala, že sifon mi teče v kuchyni a dva tejdny čekám a nic. Říkají, že nemají čas, tak já nevím potom, to je těžký tady. T: A jak to vypadá v zimě? R2: Tak okna nejsou takový, jak mají být, teď nám dělali dveře venkovní, já jsem měl celou chodbu mokrou, plíseň. A stejně se to nedá zavírat, je to špatně udělaný. Většinou to odfláknou, pro Romáky se to odflákne, sem neradi chodí opravovat.“ (SZ10)

„Anebo když prší venku, jsem byla na výboru, aby se přišli podívat, mi to kape do baráku, jo, my tam pošleme, že se někdo podívá, mně to kape do baráku, a nic, kupte si za svoje materiál. A z čeho mám asi kupovat materiál? To je nenormální tady to. A oni chtějí za takový. Tady projede nákladní auto a ten barák se třese, to je úplně hrůza.“ (SZ5)

Obyvatelé obecních domů ve zkoumané lokalitě též velmi kritizují neuspokojivý stav společných prostor domů – chybějící nebo poškozené vchodové dveře, chybějící osvětlení apod.

„Tak zvonky tam nejdou taky u nás. Světlo na chodbě taky, večer, když dete tam vzádu, tam je úplně tma, ještě nás někdo přepadne.“ (SZ3)

„Jestli jste šla sesdola, všimla jste si, že tam nejsou dveře? A když přijde zima, tak nám to tu zmrzne, voda, my to budem platit.“ (SZ7)

Z důvodů této nespokojenosti či z důvodu malé rozlohy bytů (byt o velikosti 1+1 nezdělaný obývá vícečlenná rodina s dětmi) by někteří informátoři bydlení rádi změnili – jako preferované místo bývají uváděny tzv. Kavka domy, případně domy v horní části obce, kde však v současnosti dle informátorů žijí pouze tři romské podnikatelské rodiny „No tady ty domky jak jsou tady ty tři, ty Kavky domy nebo nahoře něco. Kdyby to bylo aspoň do těch 5 000,-. Ale sedm osm to už je moc.“ (SZ10). Vzhledem k častým dluhům na nájmech, špatné platební morálce a nízké ekonomické úrovni však při žádostech o jiný byt v obci nebývají úspěšní („tak i z naší strany je to i chyba, že třeba dluhy na nájmu, že nemůžeme dostat lepší byt nebo tak“ SZ3). Často se v této souvislosti setkáváme s **výhradami respondentů z řad sociálně znevýhodněných obyvatel vůči bytové komisi** a jejím pravidlům při přidělování bytů. Z výhrad, které vůči bytové komisi v rozhovorech zazněly, lze jmenovat zejména neprovádění místních šetření a neprůhledný systém. Starousedlíci si též velmi často stěžují na upřednostňování nově přichozích Romů bydlicích na ubytovnách při přidělování obecních bytů, což následně vyvolává nevraživost původních obyvatel dolní části obce vůči nově přichozím.

„Ono je to jako byt, oni předloží nájemní smlouvu, tím pádem je obec musí přihlásit a právě díky tomu někteří dokázali přeskočit starovětrnínský a dostali byt od obce, ta bytová komise jim to schválila, protože mají děti, mají trvalý pobyt ve Větrní a že vůbec tady nepatří, to nikoho nezajímalo.“ (E3)

„On majitel jim napsal smlouvu a automaticky jim výbor musel, musel je přihlásit. A to jako je nespravedlivý. A příklad, někdo čeká deset let na byt, dělal třeba v továrně a dostal ten, co se přistěhoval, protože jim dávají trvalý pobyt, proto všichni jezdí sem.“ (SZ5)

Vzhledem k pravidlům nastaveným bytovou komisí, kdy se komise snaží při přidělování bytů vybrat „vždy toho nejlepšího, někdo má lepší předpoklady k tomu platit, má lepší sociální zázemí“, přístupu, že Romové byli vždy na Rožmberské ulici, což je historicky dáno, i vzhledem k tomu, že v horní části

obce žijí pouze 3 romské podnikatelské rodiny, není pro sociálně znevýhodněné obyvatele v takto nastaveném systému reálná šance získat obecní byt v horní části obce, přičemž takovouto praxi je do určité míry možné označit za segregáční.

Z uvedených důvodů by informátoři uvítali, kdyby byl v bytové komisi též zástupce této menšiny, který má osobní znalost života v dané lokalitě „*Že prostě bylo by dobré, aby v každé komisi tak, jak je to v jiných městech, aby tam byl nějaký zástupce Romů. Oni neznají, jak žijí Romové.*“ (E3)

V případě obyvatel zkoumané lokality v obci Větrní jsou z hlediska sociálních dávek určených na bydlení **velké rozdíly ve výši doplatku na bydlení**, a to podle toho, zda daný klient bydlí v obecním bytě nebo zda pobývá na soukromé ubytovně. V případě soukromých ubytoven se totiž náklady při výpočtu doplatku započítávají v plné výši²⁰ na rozdíl od klasického nájemního bydlení, u kterého se započítávají pouze odůvodněné náklady, které ne vždy korespondují s náklady skutečnými („*To znamená, že ten člověk zaplatí jenom vlastně část toho nájmu a zbytek musí doplatit z toho příspěvku na živobytí a z jiných dávek.*“ E4), což ve svém důsledku vede k tomu, že doplatek na bydlení v ubytovnách je ve srovnání s obecními byty podstatně vyšší (zohledníme-li jednak uvedené odlišné pravidlo pro výpočet výše příspěvku i výrazně odlišnou výši nájmu v obecních bytech a ubytovnách). Toto nicméně platí pouze za předpokladu, že má klient v obci trvalé bydliště. Argumentem pro takto nastavené pravidlo je, že rodiny žijící na ubytovně se nacházejí ve velmi obtížné životní situaci a mnohdy nemají jinou možnost, jak si bydlení zajistit, proto by bez takovéto finanční pomoci mohly „skončit na ulici“, v případě umístění matek s dětmi v azylových domech pro ženy by mohlo dojít k rozpadu rodiny.²¹ Tomu chce úřad zejména v případě rodin s malými dětmi předcházet.

Zmíněné rozdíly ve výši vyplácených doplatků na bydlení pak vyvolávají nevoli a negativní postoje těch nájemníků z řad sociálně znevýhodněných, kteří žijí v obecních bytech, vůči lidem bydlícím na ubytovnách: „*A ještě měla lepší byt než tady, to byl nádherný byt, platila 10000,- a město jí to všechno proplácelo! Na tu nájemní smlouvu, máte nájemní smlouvu, máte nárok na bydlení. ... A my co máme byty, tak mě dávají půlku - 1348,- a já platím 3000,- Kč. A jim dávají celý. Tak potom všichni jezdí sem, to řeknou támhle - hele přijed' sem!*“ (SZ3) Takto nastavený systém proplácení doplatku na bydlení tak na jednu stranu může být příčinou migračních toků nově příchozí sociálně znevýhodněných obyvatel do obce Větrní, na druhou stranu je zcela jistě výhodný pro majitele ubytoven, kteří přestože mají vyšší nájem nastavenou neúměrně vysoko, o klienty nemají nouzi, a na tomto systému tak prostřednictvím svých nájemníků profitují.

„*Problém je v tom, že se proplácí celá částka na ubytování. Pan [jméno] má nahoře místnost za 13 000 Kč a to je zlodějna podporovaná státem. Jemu je jedno, jestli dělají nebo nedělají.*“ (E1)

²⁰ „*Na druhou stranu, budou-li na ubytovně, tak ty náklady se jim počítají vlastně v plné výši. To neznamená, že by dostali dávku v plné výši, protože tam se viděj ty příjmy a třeba doplatek na bydlení potom nečiní celou částku, ale je zohledněná ta částka, čili v součtu s příjmy je to potom o tom, že skutečně jim zůstane po zaplacení i ta částka živobytí v plné výši.*“ (E4)

²¹ V tomto kontextu byla informátoři z řad expertů mimo jiné akcentována potřeba noclehárny, kam by bylo možné umístit osoby neumístitelné v jiných formách bydlení (např. v azylových domech či sociálních bytech) z důvodu poklesu sociálních návyků a nepřízpůsobitelnosti.

5.1.2. Stěhování

Byty v domech v Rožmberské ulici obývají převážně romské rodiny starousedlíků, tedy těch, kteří žijí v obci již několik desítek let a jejichž soužití s majoritní populací je po celá léta stabilizované. Tato populace je **poměrně stabilní**, migrační toky do i z této části lokality mimo obec lze tedy považovat u těchto obyvatel za spíše okrajový jev. Stejně je tomu i v případě stěhování mimo lokalitu v rámci obce. V horní části obce Větrní v současné době žijí dle získaných informací jen tři romské podnikatelské rodiny, jejichž ekonomická situace je ve srovnání s obyvateli dolní části obce výrazně lepší. „T: Ale říkali jste, že nahoře přeci jen někdo dostal byt... R: No, to jsou prostě podnikatelé, kteří na to mají, jinak by to nedostali.“ (E5)

Nově příchozí sociálně znevýhodnění obyvatelé se tedy téměř výhradně přistěhovávají do **soukromých ubytoven**. Dle informátorů tito lidé pocházejí z různých regionů, ve výpovědích zaznívaly nejčastěji České Budějovice a Český Krumlov, dále pak Strakonice, Kaplice, Prachatice, Horská Ves a okolí či Jindřichův Hradec. Tito lidé se do obce stěhují **z bytových důvodů** (ve svých domovských městech povětšinou nebyli schopni hradit nájem nebo byli přímo vystěhováni), tedy nikoli za prací či za příbuznými, jak tomu bylo v minulosti ve většině případů starousedlíků. V ubytovnách totiž pro ně nebývá problém získat nájemní smlouvu a na základě ní pak v obci trvalé bydliště, čímž získají, jak již bylo zmíněno výše, nárok na doplatek na bydlení v plné výši. Následně mohou požádat o obecní byt ve Větrní, jelikož již mají v obci trvalý pobyt. Smluvní podmínky bydlení v ubytovnách jsou nicméně ve srovnání s obecními byty přísnější, smlouvy bývají obvykle uzavírány na dobu určitou (zpravidla 3 měsíce), přičemž v případě neplacení nájemného dochází k vystěhování, na splátkové kalendáře přistupováno nebývá.

„R: Ale ty nový lidi, který sem přišli od pryč, ty já vůbec neznám. T: Takže myslíte, že sem nechodili za prací? R: Určitě nepřišli za prací. T: A máte třeba tušení, odkud přišli? Z jakých oblastí? R: Přišlo hodně z Budějovic, ze Strakonice, ... a nejvíc z takových těch, že nějaký prostě majitel koupil dům bytovej a hledal pro ně náhradní ubytování, takže tady našlo spoustu lidí ubytování vlastně v ubytovnách zase. A všichni tyhle lidi, který jdou do ubytovny, tak přijdou hned třeba za měsíc a požádají si tady o byt obecní. To je prostě, takhle to tady chodí. V ubytovně se jim nelíbí a oni přijdou a už jsou to vlastně naši, dostanou tady nájemní smlouvu v ubytovně a už jsou to naši občané a už přijdou si požádat o byt. ... takže Krumlov, Kaplice, České Budějovice, vím, že byli i ze Strakonice, taky náměstí Přemysla Otakara, byli hodně i z Jindřichova Hradce. Hodně přišlo z těch Budějovic nebo z Krumlova.“ (E6)

Lidé z obce pak tyto **migrační toky nově příchozích vnímají spíše negativně**, přičemž tento postoj je rozšířen jak mezi běžnými obyvateli, tak i starousedlíky z řad sociálně vyloučených.

„Dá se říct, že větší problém začínáme mít spíš v poslední době asi tak možná 2 roky už to budou, kdy se nám tam různě stěhují lidé a nejenom do těchto míst, ale i těch ostatních, co tam je vlastně bývalý kulturák, tak tam jsou problémy v tom, že nám se tam stěhují lidi, kteří dříve [v obci] nebyli, a s tímhle jsou ty problémy zpravidla větší.“ (E4)

5.1.3. Dluhy na nájemném

Mezi obyvateli zkoumané lokality v současné době **narůstá problém s placením nájemného** v obecních bytech a ve vyšší míře se tak objevují dluhy na nájemném. Celkový dluh na nájmech za celou obec činí dle získaných informací 10 mil. Kč. Vůči dlužníkům obec v současné době zavedla zpřísněný postup, a to od hrozby vystěhování až po soudně nařízené exekuce. Vždy je přitom v obecních bytech možné vyjednat **splátkový kalendář**.

„[Splátkový kalendář] není problém, ale musí se dodržovat, a pokud se dodržuje, jsme schopni zastavit soudní jednání, a tak dále. Nemáme vůbec zájem na vystěhování, naopak. Ty lidi asi potřebují vědět, že musí... Vnímáme i tu potřebu lidí mít nájemní smlouvu, aby mohli dostávat příspěvek na bydlení. Takže uzavíráme třeba napřed na měsíční, pak na tři měsíce, pak když se řádně hradí na rok a pak není problém, ale musí si zlepšit tu platební kázeň. Pokud si zlepšuje tu kázeň, není problém.“ (E1)

Většina obyvatel zkoumané lokality je při placení nájmů **závislá na příspěvcích a doplatecích na bydlení**, které však z jejich pohledu nejsou dostačující, a nehrzení nájemného je proto vysvětlováno „racionálními“ důvody. Tzn. pokud rodině celkový příjem nestačí k pokrytí všech základních potřeb, dá přednost nákupu potravin a potřeb pro děti před platbou nájemného.

„Ale já jsem se ještě nesetkal s případem rodiny, že to, co zaplatí za nájem a elektřinu, že by jim zaplatil úřad celej, vždycky musí něco brát z toho živobytí a ty částky na to živobytí jsou tak nízké, že oni pak skutečně nezaplatí nájem, aby dětem koupili to a to a už se v tom vlečou. ... A protože ze strany obce nebyl tlak agresivní na exekuční vystěhování, tak to začali vnímat jako ten menší problém, ten nájem. Prostě ten nájem se nestal prioritou. Prioritou se stala elektřina a jídlo pro děti.“ (E3)

„Ted už musím koupit, tak to je všem třem tašky, ted' mi přinesou sešity kolik, ted' knížky a ted' každému nějaký když půjdou na nějaký výlet, tak každému 200,- a kde jsou ostatní věci a беру 9600,- a z toho nájem 3000,- a z čeho, jak to mám udělat na jídlo.“ (SZ3)

„A kvůli tomu se taky dostáváme do dluhů s těmi nájmy, protože nevíte, co bude, jestli máte zaplatit nebo koupit pro ty děcka, ten počítač, když jdete na to město, tak vám řekne počítač, jestli něco dostanete nebo ne, jeden měsíc berete tak, myslíte si, druhéj měsíc jo, jdete tam a už máte snížený.“ (SZ6)

Další problém s neplacením nájemného spočívá v tom, že tyto platby jsou zpětně zohledňovány při uznávání nároku na dávky v hmotné nouzi, tzn. pokud má daný klient dluh na nájemném či platbách za elektřinu, ztrácí nárok na doplatek na bydlení v dalším období a dostává se tak do „pasti“ platební neschopnosti a následně dalšího nárůstu dluhů.

„Je tam [problém] v tom, že ten program bere to, že se kouká na úhrady těch nákladů na bydlení, jak elektřinu a zálohy na energie, tak nájem. Čili stačí, aby nezaplatil jednu z těch 2 věcí a vypadává ze systému [dávky pomoci v hmotné nouzi] a oni už potom se dostanou do spirály. To vypadá tak, že vlastně [když se jim ten doplatek na bydlení sebere], tak oni už potom zpravidla nezaplatí nebo neuhradí buď celej nebo vůbec ten nájem, a jakmile potom, protože to je nájemní forma zpravidla, ted' nemluvim o ubytovnách, tam je to jinak trochu, ale u těch nájemních forem u těch obecních bytů, když oni pak nedoloží úhrady za čtvrtletí zpátky při žádosti o příspěvek na bydlení, tak vypadnou,

nedostanou příspěvek na bydlení a pak už vůbec nemají šanci na to, aby dostali doplatek, protože ten je pro nájemní formu limitovaný tím, že musí být nárok na příspěvek na bydlení, plus všechny ty věci, co s tím souvisí, trvalej pobyt a tak dál.“ (E4)

Snahou oddělení dávek v hmotné nouzi je problémům s neplacením nájemného předcházet a zejména v případě sociálně znevýhodněných osob, které se nově přistěhují do obce, poskytuje po dobu 3 měsíců dávku **mimořádné okamžité pomoci**, než klient splní podmínky (zejména v podobě získání trvalého pobytu) pro nárok na příspěvek a doplatek na bydlení.

Institut zvláštního příjemce dávky obec využívá modifikovaným způsobem: poukázáním doplatku na bydlení přímo na číslo účtu obce či majitele ubytovny bez nutnosti vydávání formálního rozhodnutí o zvláštním příjemci dávky. Tento postup je samozřejmě zcela dobrovolný a závisí tedy na konkrétním klientovi, zda s ním souhlasí či nikoli. Klientovi pak zůstává povinnost doplatit zbývající část nájmu z jiných finančních prostředků, kterou by nicméně měl i v případě zřízení zvláštního příjemce dávky.

5.1.4. Shrnutí

- bydlení sociálně znevýhodněných obyvatel se soustřeďuje především do bytových domů v ulici Rožmberská, které jsou všechny ve vlastnictví obce, od čehož se odvíjí výše nájemného – 29 Kč za m²; při průměrné velikosti bytu 50-60 m² se tedy nájem pohybuje zhruba okolo 1500–1700 Kč měsíčně za byt + elektřina
- s tím kontrastuje vysoké nájemné v soukromých ubytovnách, do nichž se v posledních letech stěhují nově příchozí sociálně znevýhodnění obyvatelé z regionu – nájemné se pohybuje okolo 11 000 Kč měsíčně, přičemž tato cena kvalitě bydlení neodpovídá
- u respondentů z řad sociálně znevýhodněných obyvatel obývajících obecní byty se velmi často setkáme s nespokojeností s bydlením a stížnostmi na jeho špatnou kvalitu (poruchy v bytě, neuspokojivý stav společných prostor apod.)
- někteří informátoři by proto bydlení rádi změnili, vzhledem k častým dluhům na nájmech, špatné platební morálce a nízké ekonomické úrovni však při žádostech o jiný byt v obci nebývají úspěšní
- časté výhrady respondentů z řad sociálně znevýhodněných obyvatel vůči bytové komisi a jejím pravidlům při přidělování bytů - neprovádění místních šetření a neprůhledný systém
- z hlediska sociálních dávek určených na bydlení, na nichž je většina sociálně znevýhodněných obyvatel závislá, jsou velké rozdíly ve výši doplatku na bydlení, a to podle toho, zda daný klient bydlí v obecním bytě nebo zda pobývá na soukromé ubytovně
- v případě soukromých ubytoven se náklady při výpočtu doplatku započítávají v plné výši na rozdíl od klasického nájemního bydlení, u kterého se započítávají pouze odůvodněné náklady, které ne vždy korespondují s náklady skutečnými
- důsledek toho je, že doplatek na bydlení v ubytovnách je ve srovnání s obecními byty podstatně vyšší, přičemž tento systém je výhodný pro majitele ubytoven
- zmíněné rozdíly ve výši vyplácených doplatků na bydlení vyvolávají nevoli a negativní postoje nájemníků z řad sociálně znevýhodněných, kteří žijí v obecních bytech, vůči lidem bydlícím na ubytovnách

- z hlediska migrace je populace tzv. „starousedlíků“ obývajících domy v Rožmberské ulici poměrně stabilní, migrační toky zaznamenáváme u tzv. „nově příchozích“, kteří se stěhují do obce na soukromé ubytovny, a to především z bytových důvodů

5.2. Vzdělání

Jak již bylo uvedeno v kapitole 4.5, vzdělání dětí ve Větrní zajišťuje Základní škola a Mateřská škola Větrní spadající pod jedno ředitelství.

5.2.1. Základní škola

Spádový obvod základní školy tvoří územní obvod obce Větrní, kromě dětí z Větrní tak školu navštěvují také žáci ze sousedních obcí Bohdalovice a Světlík. Učitelský sbor tvoří v současné době 21 učitelů včetně vedení školy (pocházející buď přímo z obce, nebo dojíždějící z Českého Krumlova nebo Českých Budějovic), k 1. září 2011 bylo ve škole zapsáno 330 dětí v 16 třídách (v každém ročníku jsou dvě třídy, pouze v 5. a 8. ročníku je nyní po jedné třídě).

Do základní školy chodí zhruba 70 romských dětí, častější koncentrace těchto dětí v některých třídách dle získaných informací některým rodičům z majoritní části populace vadí a své děti proto přehlašují do školy v Českém Krumlově. *„Vadí to rodičům některým, že mají jakoby více dětí romských v té třídě. ... No tak některý právě proto třeba odchází do Českého Krumlova do školy. I když i v Krumlově, v každé škole, v každé třídě mají minimálně jednoho, dva.“ (E1)* Z pohledu expertů tento krok není „šťastným“ řešením a může mít na tyto přehlášené děti negativní dopad *„ale ony ty děti potom jako nemají žádný dětství, když tady odtud dojíždí do Českého Krumlova a už tady nemají kamarády, nemají tady k tomu vazby, tak je to pro ně samotné nevhodný dost. Rodiče si to neuvědomují, když vlastně tady třeba odsud pochází, že jo. Ale nechtějí, aby ve třídě bylo 3, 4, 5 dětí romských.“ (E1)*

U sociálně znevýhodněných dětí se škola potýká s problémem nedostatečné domácí přípravy dětí a podpory ze strany rodičů, škola proto zvolila strategii raději rodiče domácí přípravou dětí příliš nezatěžovat a koncentrovat tak většinu povinností přímo do školní výuky. *„Já mám pocit totiž, že už jsme byli zahrnuti trošičku do takový defenzivy jako, co můžem naučit my a moc jako nechtít, samozřejmě nějaký ten trošku ten písemný úkol a podobně, ale něco, s čím by rodiče opravdu museli pomáhat anebo, ani to nechce. Třeba někdo chce ten podpis, někdo už ani to ne. Jako nezatěžovat jo, opravdu protože je to zbytečný potom boj, u někoho si to nedomůže, takže to soustředíme do té školy jo.“ (E2)*

Škola u sociálně znevýhodněných dětí řeší častý **problém se školní docházkou**, a to především u dětí na 2. stupni. Většina zameškaných hodin je omluvených od rodičů, v případě překročení hranice 100 zameškaných hodin u žáka škola proto stanovila podmínku, že další absence musí být omluvené od lékaře. *„No my chceme, když je problém, máme největší problém, co řešíme s rodiči, je docházka. Právě u těchto dětí s nástupem puberty, zajímavé je, že na prvním stupni není v podstatě problém. Tam máme větší ještě poměr jako těch romských dětí nebo i těch sociálně slabších to asi, ale těch romských, tam jako to klapne. Jo ale nastupuje puberta a voni jako začnou koukat kolem sebe, že by venku bylo líp nebo někde, ale to se týká i některých bílých samozřejmě těch sociálně slabších no a tam je to tvrdý boj, protože slyšíme od rodičů, zákon nám umožňuje omlouvat, tak my to budeme omlouvat. Ano, ten zákon my samozřejmě známe. Jenomže když potom absence za pololetí dosáhne 257 hodin, to znamená, dítě tu víc není jak je. Tak jsme si stanovili, když to přesáhne stovku, že se*

pokusí třídní s rodiči domluvit, že to bude od paní doktorky.“ (E2) V krajních případech častého zanedbávání školní docházky škola hlásí tyto děti odboru sociálních služeb.

Tab.: Školní docházka – počty omluvených a neomluvených hodin ve školních letech 2010/2011 a 2009/2010

	omluvené hodiny			
	celkový počet		průměrný počet na 1 žáka	
	2010/2011	2009/2010	2010/2011	2009/2010
I. pololetí	15332	15158	47,6	47,7
II. pololetí	20318	15348	63,7	48,1
	neomluvené hodiny			
	celkový počet		průměrný počet na 1 žáka	
	2010/2011	2009/2010	2010/2011	2009/2010
I. pololetí	40	7	0,12	0,02
II. pololetí	77	64	0,24	0,2

Zdroj: Výroční zpráva o činnosti ZŠ a MŠ Větrní, školní rok 2010/2011

Ve škole působí **dva asistenti pedagoga**, jeden je k dispozici dítěti se sluchovým postižením (1. třída), druhý dítěti s kombinovaným zdravotním a částečným mentálním postižením (3. třída). První zkušenost s asistentem pedagoga nabyla škola teprve v loňském roce. „No my s tím velké zkušenosti nemáme, protože poprvé jsme měli asistenta v loňském školním roce, a to bylo k dítěti, které bylo sice inteligentně dostatečně na výši, ale mělo problémy s chováním ve smyslu nespoutanosti, nezkrotnosti, a to se v průběhu toho školního roku srovnalo tak, že vlastně už i u tohoto chlapce, který byl hodně závislý na rodině, na matce, tak už jsme u něj upustili, už od druhé třídy je bez asistenta.“ (E1)

Pravidelná **doučování** škola neorganizuje, neboť naráží na odpor rodičů k pozdržování dětí ve škole po dobu delší, než je základní výuka. Ve vztahu k doučování pak bylo školou zmíněno občanské sdružení Lacho lav, jehož jednou z hlavních činností je mimoškolní příprava dětí ze zkoumané lokality na vyučování (podrobněji viz kapitola 5.5). Z hlediska **programů zaměřených na žáky se speciálními potřebami** využila škola v minulosti nabídky Centra podpory inkluzivního vzdělávání (CPIV) – v rámci této spolupráce dojížděla do školy psychologka, která se zaměřovala na problémové děti. Tato spolupráce však byla spíše nárazová a z důvodu nutnosti dojíždění a omezených časových možností se příliš neosvědčila. Škola by více potřebovala **pravidelnou a systematickou práci s dětmi ze strany stálého psychologa**, např. dva dny v týdnu. „Tak oni jako nabízeli řadu jako možností, vypadalo to nádherně, ale úplně to tak jako nám teda nepomohlo, ... sice paní psychologka sem jako jezdila, vždycky vyšetřila nějaké děti, se kterými jsme měli problém, protože jsme říkali, že prostě poradna je zahlcená a máme tu spoustu dětí, že bychom potřebovali radu odborníka, jak na ně. Právě jak je začlenit, jak s nima pracovat, jak to. Jenomže ona přijela, pak odjížděla a jako nemohla nám ani dát ani písemnou zprávu. Pokud to šlo, promluvila s rodiči, jenomže měla 3 malé děti, byla ze [název města], takže mohla počkat jenom do tří, to se dostavili jenom někteří rodiče, promluvila s třídním jo, ale my bysme potřebovali prostě psychologa, který by tady byl třeba dva dny týdně pravidelně a pracoval s těma dětma.“ (E2)

Ve vztahu k sociálně znevýhodněným dětem byla akcentována **potřeba terénního sociálního pracovníka**, který by docházel přímo do rodin a byl jakýmsi prostředníkem mezi rodinou a školou, díky němuž by škola získávala informace o situaci v rodině a o domácím prostředí dětí. „Nějaký ten

terénní pracovník, který by byl schopný docházet do těch rodin a určitým způsobem na ně působit, aby se víc jako přizpůsobili nebo jsme měli to, co potřebujem, než aby tu byl teda přímo na škole, protože si myslím, že učitelky si s tím poradí. Nemáme takové počty, aby si s tím neporadily.“ (E2)

Škola každoročně nabízí dětem bezplatně zhruba **11-13 zájmových kroužků** (florbal, sálová kopaná, volejbal, stolní tenis, sborový zpěv, flétna apod.), vedoucími jsou učitelé z řad pedagogického sboru a někteří rodiče dětí. Kapacita kroužků nebývá plně využita a dle zkušeností se docházka do kroužků v průběhu roku snižuje „na začátku se přihlásí 15, 20 dětí a ke konci roku jich je 10 nebo i méně“ (E1). Zájem často upadá u romských dětí, pro něž pravidelná a systematická docházka mnohdy představuje problém: „U romských dětí je to tak, že ty na začátku roku mají velký zájem a na konci roku nebo po třech, čtyřech schůzkách jaksi končí. I když to je, jak říkám, grátis. Tady placeného není.“ (E1) Děti z dolní části obce nejčastěji navštěvují sportovní kroužky, jmenovitě sálovou kopanou, florbal a volejbal, jedná se však o poměrně nízké počty dětí. Dle informátorů využívají děti raději nabídky občanského sdružení Lacho lav přímo v místě bydliště.

Kromě pravidelných kroužků nabízí škola dětem i zajímavé jednorázové volnočasové akce (např. ukázka dravců, speciální pořady v kině, ukázka šermu v dobových kostýmech) a výlety, u sociálně znevýhodněných dětí se však potýká s velkým nezájmem o účast na těchto akcích. Ačkoli jsou tyto akce na rozdíl od pravidelných zájmových kroužků zpoplatněné (cca 40 Kč na akci, zbylou část škola dotuje z vlastních prostředků), přičítá škola nízkou účast těchto dětí spíše než nedostatku finančních prostředků nechuti vynakládat peníze na „zbytečné věci“ pramenící z nezájmu rodičů i dětí o organizované kulturní a volnočasové aktivity a jejich jiným prioritám „spíš vidí tu prioritu v nějakých materiálních hodnotách než v nějakých kulturních zážitcích nebo prostě v realizaci přes tady ty akce. Oni si určitě dobře uvědomují, že za to budou mít něco doma jinýho, prostě pro ně je to podstatnější. ... Přijedou autobusem nahoru, vystoupí, první cesta do samoobsluhy z autobusu, kam dojdou, nakoupí brambůrky, bagety, takže o penězích, že by nebyly, to rozhodně není.“ (E3)

5.2.2. Vzdělávání po ukončení základní školy

Ve školním roce 2010/2011 **dokončilo školní docházku** na základní škole celkem 30 žáků – z nich 25 žáků vyšlo školu z 9. třídy, 3 žáci z 8. třídy, 1 žák ze 7. třídy a 1 žák přechodem na gymnázium z 5. třídy. Obdobně tomu v ukončování školní docházky dříve než v 9. ročníku bylo i ve školním roce 2009/2010, ve školním roce 2008/2009 přitom ukončily školní docházku v 8. řídě 4 žáci a v 7. třídě dokonce žáků 5, což je vzhledem k počtu dětí v populačním ročníku možné považovat za vysoký počet, který vypovídá o poměrně častém neúspěchu dětí ve vzdělávacím procesu. Z 9. ročníku bylo na střední školu v roce 2010/2011 přijato 16 a na učňovský obor 9 žáků. Z 8. a 7. třídy byli 3 žáci přijati na učební obor. Drtivá většina středních škol i učňovských oborů nedělala přijímací zkoušky, o přijetí rozhodoval pouze prospěch a aktivita žáka během školní docházky, případně umístění na olympiádách a soutěžích. Přijímací a talentové zkoušky se konaly pouze na gymnáziích a konzervatořích²².

Dle informací přechází ročně 1-2 žáci prvního stupně na základní školu praktickou v Českém Krumlově, přičemž se jedná o děti, které přicházejí na základní školu nepřipravené (z důvodu absence

²² Zdroj: Výroční zpráva o činnosti ZŠ a MŠ Větrní, školní rok 2010/2011

předškolního vzdělání), jejich školní prospěch je velice slabý a pedagogicko-psychologická poradna vyhodnotí přechod na praktickou školu jako vhodnější. Dle získaných informací však rodiče těchto dětí mnohdy preferují běžnou základní školu a i přes doporučení k přestupu ponechávají dítě v běžné základní škole.

„R1: Přerazujem potom treba do té speciální školy, když vidíme opravdu slabý dítě, ale většinou nechtěj, tak zůstávají tady. R2: I s pětkama v podstatě jdou dál. T: A kolika dětí se to teda týká ten přestup potom na tu speciální školu? R1: No tak jedno, dvě za rok, když se podaří. Ale to jsou opravdu děti, který třeba oni vůbec tužku nedrželi jo, nejsou jsou absolutně, nechodí do školky.... R2: Ostatně i když to doporučení na tu zvláštní školu mají i z té poradny, tak stejně to dítě tam nepřeadí, dyť si vemem, že některý ty případy, že prostě nám stejně jdou dál, tak je to v podstatě minimum, to je malý procento.“ (E2, E3)

Příprava na volbu povolání je jako předmět zařazena do 8. a 9. ročníku, ale správné volbě povolání se žáci nižších ročníků věnují i v hodinách Výchovy k občanství a zdraví, Českého jazyka apod. Žáci 9. třídy v rámci přípravy na volbu povolání absolvují řadu exkurzí - např. návštěvu Úřadu práce v Českém Krumlově či výstavu Vzdělání a řemeslo v Českých Budějovicích.

U sociálně znevýhodněných dětí se však škola při volbě povolání a **přechodu na školu střední** potýká s problémy, neboť většina z nich další vzdělávání odmítá. Škola se nicméně snaží tyto žáky k dalšímu studiu výrazně motivovat a přesvědčovat. *„Snažíme se neustále vysvětlovat, jak je důležitý, aby prostě žili jinak a líp než prostě, jak to vidí doma a aby hlavně něco dělali svýho, aby měli nějaký vzdělání, jakýkoliv výuční list, aby mohli něco dělat, aby měli odbornost, jak dalece to na ně působí, říkám, ty co chodí do devítky, osmičky, tak to přímo maj jako hodinu tejdne jo, že o tom mluvíme, že pořad to probíráme, hledáme si na počítači, hledáme i uplatnění, který by mohli mít.“ (E3)* K podání přihlášky na střední školu se tak nakonec obvykle podaří přesvědčit většinu, další vzdělávání ročně odmítnou průměrně 1-2 žáci. *„My je někde přesvědčíme, vyplníme jim přihlášky, opravdu vyplníme, že jo. My jim je dáme do ruky hotový se všim všudy, oni pro to nemusí udělat nic. Oni to tam odnesou, položí, daj.“ (E3); „Oni jako, oni ví, že od nás budou mít pokoj, když tu přihlášku podají. Dejme tomu, oni tam možná vůbec ani první den nepřijdou.“ (E2)*

„Vždycky se nám někdo objeví [kdo další vzdělávání zcela odmítne], nestane se, nestane se, že by to jako nebylo. A je pravda teda, že ty, kteří pak zájem mají a jako někde se přihlásí, tak většinou tam taky nenastoupí nebo když tam nastoupí, tak tam dlouho nevydrží. Takže to je druhej problém. Takže tohle to je v těch vyloučených sociálních komunitách asi běžný. Že prostě to jejich vzdělávání končí s pubertou a že dál je to už většinou moc neinteresuje. Je pravda, že je pár výjimek... Takže paušalizovat se to rozhodně nedá, ale každopádně můžeme říct, že vlastně ty děti víceméně jak nemaj rodinný zázemí, tak prostě tam není touha po vzdělávání a absolutně nemaj zájem o to, nějak se snažit. ... už jsou unavený po základní škole, zájem tam není.“ (E3)

Z učebních oborů, o které romské děti (především chlapci) projevují zájem, lze jmenovat obor mechanik, malíř, zedník, truhlář a opravář zemědělských strojů, kde je pro žáky motivační možnost získání řidičského průkazu. Nejčastějšími centry dojížděky do škol jsou Český Krumlov, České Budějovice, Kaplice a Velešín. Škola má však zkušenost s tím, že řada romských dětí nedlouho po nástupu na střední školu docházku ukončí. *„Část z nich zkrátka po měsíci, po dvou měsících odcházejí*

pryč. ... co se týče toho odchodu potom z toho učení, je větší část, co odcházejí. “(E1) Zpětnou vazbu od středních škol či žáků však škola nemá, konkrétní informace o počtech sociálně znevýhodněných dětí, které střední školu nedokončují, tedy základní škola nemůže poskytnout. „R1: My tu zpětnou vazbu.. nemáme šanci jako obvolávat nějaký všechny učiliště a podobně, aby nám dávaly nějaký jo průřez, protože oni taky asi nějakou dobu čekají a teprve když vyvrcholí ta absence jejich nebo podobně, tak je teprve vylučuje ta škola. R2: Takže jako tu přímou zpětnou vazbu nemáme, a kolik jich to dokončí, to nemůžeme vůbec říct. “ (E2, E3)

Jako nejčastěji uváděné problémy ve vztahu k sociálně znevýhodněným dětem a jejich rodinám je možné vyzdvihnout **nezájem rodičů** o spolupráci se školou a o vzdělání dětí vůbec, **nedostatečnou motivaci** dětí ze strany rodičů a **absenci domácí přípravy**.

5.2.3. Předškolní vzdělávání

Mateřská škola je čtyřtřídní s celodenním provozem a celkovou kapacitou 112 dětí, ve školním roce 2010/2011 byla tato kapacita zcela naplněna. Docházka sociálně znevýhodněných dětí do mateřské školy je poměrně nízká, v současné době navštěvuje mateřskou školu 10 romských dětí. Některé děti docházku v průběhu roku samy ukončují, někdy dochází k jejímu ukončení z důvodu neplacení obědů. Samotná školní docházka je přitom bezplatná, rodiče musejí dětem hradit pouze stravné. „I když jsou přijatý, budiž, chodí, ale po určité době, bývá to sezónně, dvě, tři děti z toho počtu, které by tam měly chodit, přestávají chodit. Buď je docházka nebo neplacení obědů, tím pádem je vylučujeme vlastně z pobytu v mateřské škole. “ (E1)

Někteří experti vysvětlují **nízkou docházku** sociálně znevýhodněných dětí do mateřské školy pohodlností rodičů a jejich neochotou vodit a vyzvedávat dítě ze školky, která se nachází v horní části obce, či jiným životním stylem. Sociálně znevýhodnění rodiče naopak povětšinou uvádějí jako příčinu nízké docházky dětí do mateřské školy nedostatek finančních prostředků.

„Já nemám na to finance, to se musí všechno platit, nejsou finance. Já bych byl i radši, aby tam mezi dětma, má tam i hračky, všechno, že by se i něco naučil takhle, on je šikovnej, já s ním doma počítam, se s ním učím doma, všechno, je šikovnej. Byl bych rád, kdyby tam moh chodit, ale nejdřív bych musel mít nějaký základy pro něho nebo nějaký peníze, abych to moh zaplatit, stravu, to není jen tak. “ (SZ1)

Děti ze sociálně znevýhodněných rodin, které školku nenavštěvují, pak přicházejí do základní školy povětšinou **nedostatečně připravené**, což se následně v některých případech musí řešit dodatečným odkladem, nebo následně v krajních případech i, jak již bylo výše uvedeno, přechodem na základní školu praktickou. „Dáme dodatečný odklad, protože dítě neumí uchopit tužku, netuší vůbec jako pokyny. “ (E2)

5.2.4. Shrnutí

- docházka sociálně znevýhodněných dětí do mateřské školy je poměrně nízká; příčiny – nedostatek finančních prostředků, pohodlnost a neochota rodičů děti do školky vodit a vyzvedávat

- důsledky absence předškolního vzdělání – nedostatečná příprava na základní školní docházku, odklady školní docházky
- častější koncentrace romských dětí v některých třídách základní školy některým rodičům z majoritní části populace vadí a své děti proto přehlašují do jiných škol
- speciální programy zaměřené na děti se specifickými potřebami ze zkoumané lokality v základní škole v současné době zavedeny nejsou, škola z důvodu nezájmu či odporu rodičů neorganizuje ani pravidelná doučování pro tyto děti
- základní škola každoročně nabízí dětem bezplatně širokou škálu zájmových kroužků, kapacita však nebývá plně využita a docházka se v průběhu roku snižuje
- škola nabízí též jednorázové volnočasové akce, u sociálně znevýhodněných dětí ovšem velký nezájem
- nedostatečná domácí příprava a podpora sociálně znevýhodněných dětí ze strany rodičů - proto koncentrace většiny povinností přímo do výuky
- nezájem rodičů o spolupráci se školou a o vzdělání dětí vůbec
- problém se školní docházkou – především u dětí na 2. stupni
- předčasné ukončování základní docházky dříve než v 9. ročníku vypovídá o poměrně častém neúspěchu dětí ve vzdělávacím procesu
- časté odmítání dalšího vzdělání, škola proto sociálně znevýhodněné děti k dalšímu vzdělání výrazně motivuje, většina žáků tak přihlášku na střední školu podá, avšak řada romských dětí docházku na střední školu předčasně ukončuje

5.3. Ekonomická situace

5.3.1. Zaměstnanost

Obec Větrní patří mezi lokality s **vysokou mírou nezaměstnanosti** – současnou hodnotou 14,5 %²³ vysoce přesahuje celorepublikový průměr (8,2 %) a v mikroregionu Český Krumlov dosahuje po obci Světlík druhé nejvyšší hodnoty. V celé obci bylo k červenci 2011 evidováno 318 uchazečů o zaměstnání, přičemž 90 z nich bylo z Rožmberské ulice a 60 ze Šumavské, tedy z námi zkoumaných lokalit, kde je nezaměstnanost mezi obyvateli většinovým jevem. V obci Větrní i jejím okolí je velmi obtížné nalézt zaměstnání, šanci uchazečů o zaměstnání kromě nedostatečné nabídky pracovních míst výrazně snižuje především jejich **nízké vzdělání** – dle evidence úřadu práce mají téměř dvě třetiny všech nezaměstnaných v obci Větrní pouze základní vzdělání, což je u potenciálních zaměstnavatelů v regionu oproti ostatním výrazně znevýhodňuje. V době současné přetrvávající ekonomické krize, kdy mají zaměstnavatelé z uchazečů na výběr a mohou tak zvýšit své požadavky na kvalifikaci i vzdělání zaměstnanců, je pak tato nevýhoda o to markantnější.

„Takhle největší problém je, že mají základní vzdělání, jako ve Větrní ty firmy, najít práci je opravdu obtížné, ale v Krumlově je průmyslová zóna, tam by nějaká místa byla, ale většinou chtějí lidi se vzděláním. ... Alespoň to vyučení. Ono ty firmy, jim stačí jakýkoli vyučení, že nemusí být přímo v oboru, ale že to svědčí o určité úrovni člověka, a tím jak mají drahý stroje, tak si tam nechtějí pustit.“ (E1)

Při výběru zaměstnavatelů mezi uchazeči o zaměstnání může dle některých informátorů hrát do jisté míry roli diskriminace na základě barvy pleti, zmiňovaná jak respondenty z řad expertů, tak samotnými sociálně znevýhodněnými obyvateli: *„Tak třeba dcera měla štěstí, že šla do toho hotelu a vzali, taky, když někam volala do těch hotelů a tak jí řekli, ať přijde, že to platí a pak když ji viděli, že je Cigánka, tak okamžitě řekli, že volno už není, že tam byl někdo před tím. Ta druhá dcera taky, že se to stává a že jim nedají ani příležitost.“ (SZ2)*

Hlavní akcentovanou determinantou obtížné uplatnitelnosti na pracovním trhu pro nízkokvalifikované pracovní síly z řad obyvatel zkoumané lokality je nicméně stále nedostatečné vzdělání a kvalifikace.

„Řešili jsme tady diskriminaci to, že zavolal Rom, kterej umí česky bez akcentu, zavolá, bez problému to místo je volný, máte pohovor, jde na pohovor, vejde do dveří - a bohužel, teď jsme to slíbili někomu to místo. Ale to je sekundární efekt, to první a základní je, že 95 % Romů má základní vzdělání a tím, jak se ta společnost čím dál víc sofistikuje, tak ty lidi nejsou schopni ty práce dělat. Můžou dělat skladníka v Tesco, ale už nemůžou sedět na pokladně, protože to už je náročný na počítání a pozornost.“ (E2)

V minulosti představovala jednoho z **největších zaměstnavatelů v regionu společnost JIP - Papírny Větrní, a.s.**, která je i v dnešní době jedním z největších výrobců papíru v ČR a přes pokles pracovních míst je stále nejvýznamnějším a největším zaměstnavatelem v obci. Papírna byla výrazným hybným mechanismem pracovní dojížděky i přistěhovalectví a trvalého usazování nových obyvatel (zaměstnanců továrny) v obci. Historie této papírny sahá do daleké minulosti, přičemž první

²³ Stav k 31. červenci 2011.

dochovaná poznámka o historii papírny ve Větrní pochází z roku 1870 (nákup Pečkovského mlýnu poblíž Větrní), již o několik let později se továrna stala nositelem technického pokroku v papírenství v celém Rakousku-Uhersku a později i nezávislé republice. V roce 1911 pak byl postaven největší stroj na světě na výrobu papíru pro rotační tisk. Před sametovou revolucí existoval národní podnik - Závod Rudého práva Větrní, který sdružoval kolem sebe 5 závodů - ve Větrní, Loučovicích, Českých Budějovicích, Příbyslavicích, Červené Řečici – a zaměstnáno zde bylo kolem 2 500 lidí. Po revoluci se tyto závody postupně osamostatnily. V samotném Větrní pak ještě v roce 1999 pracovalo kolem 1 300 lidí, spolu s tlaky na ekonomické úspory však následně docházelo k postupnému snižování personálních stavů. Poslední velké propouštění proběhlo v létě roku 2010, kdy se rušil celý jeden provoz vyrábějící magazínové a novinové papíry a kdy přišlo o práci kolem 100 zaměstnanců, z toho asi 12 Romů (z nichž 7 bylo z dolní části obce Větrní). Tito Romové pracovali vesměs jako nekvalifikovaní manipulační dělníci při vykládce polen z vagonů a jejich nahazování do brusů. V současné době mají papírny ve Větrní 382 zaměstnanců, resp. 303 dělníků. Z nich je 26 Romů a z těchto je 14 z dolní části obce Větrní a 2 žijí na soukromých ubytovnách v obci.

„Tady ta papírna fungovala od nějakýho roku devatenáct set něco, takže po válce sem přišlo spoustu lidí, vyloženě dostali tady byty, tady byly postavený domy, přišli vyloženě kvůli práci. Potom asi tak do těch devadesátých let taky bych řekla, že ještě sem chodili lidi kvůli práci. Dokonce se tady dávaly i náborový příspěvky. Postavilo se spoustu bytů jenom kvůli tomu, že papírna potřebovala pracovníky a jak papírna skončila, začal upadat, začali propouštět, tak tady není firma, která by něco vyráběla ve Větrní. Tady prostě nic není, tady jsou služby, tady je úřad, jsou tu lékaři, je tu škola a pár obchodů a tady není prostě žádná firma, která by něco vyráběla.“ (E3)

Papírny byly navíc specifické v tom, že zaměstnávaly osoby se základním vzděláním, spolu se snižováním početního stavu zaměstnanců se tedy výrazně snížila též šance nízkokvalifikovaných a nízkovzdělaných pracovních sil najít nové zaměstnání.

„Tak tam to problém nebyl, že i lidi z Českého Krumlova a blízkého okolí se základním vzděláním tam do té práce jezdili a tím, že ty papírny skončily, tak pro tuhle skupinu lidí je opravdu problém něco najít.“ (E1)

V celém okrese Český Krumlov není v současnosti **žádná velká firma** s počtem zaměstnanců nad 500. V samotném městě Český Krumlov se větší zaměstnavatelé koncentrují v průmyslové zóně v Tovární ulici, z nichž informátoři jmenovali např. Schwan Cosmetics, s.r.o. (výroba kosmetiky) či Linde Pohony s.r.o. (výroba pohonných a řídicích systémů pro elektricky poháněné vysokozdvizné vozíky). Český Krumlov je dále typický sezónními pracemi. Část obyvatel obce Větrní tak vyjíždí za prací do Českého Krumlova. Další centra dojížděky za prací, jak pro obyvatele Větrní, tak i Českého Krumlova, představují České Budějovice, Kaplice (kam je ovšem problém s dopravním spojením zejména pro pracující ve směnném provozu) či Rakousko.

Zhoršující se ekonomická situace (všech) obyvatel v souvislosti s nedostatkem pracovního uplatnění a vysokou mírou nezaměstnanosti v obci byla v rámci sondy provedené se zástupci běžných obyvatel identifikována jako nejproblematictější oblast.

„No s nezaměstnaností problémy jsou, to teda jo.“ (O5)

„Ale práce špatná. To je hrozný. Já tady vlastně trochu podnikám, ale teď je to hrozný. ... Držím se silou vůle, protože lidi opravdu, jak nemají práci, šlo to rapidně dolů.“ (O3)

Dle informátorů nepůsobí v okrese v současné době **žádná pracovní agentura**, která by zprostředkovávala práci obyvatelům ze zkoumané lokality. Jedním informátorem byly zmíněny pouze pracovní agentury, které zprostředkovávají zaměstnání cizincům.

5.3.2. Ekonomická situace

Většina obyvatel zkoumané lokality v obci Větrní je **závislá na sociálních dávkách**, neboť míra zaměstnanosti mezi těmito obyvateli, jak bylo výše uvedeno, je velice nízká. Pokud jsou lidé z této lokality zaměstnaní, jedná se především o příslušníky starších generací, kterým se podařilo udržet pracovní místo, a to povětšinou ve zdejších papírnách. *„Tak většina z těchto lidí jsou zcela závislí na sociálních dávkách a výjimečně jsou tam osoby, který i pracují. Popravdě řečeno, v těch starších generacích lze říct, že tam ještě se občas najde nějaký jednatel, který pracuje, a dost často to jsou lidé, kteří jsou zaměstnaní ve Větrní přímo ve fabrice.“ (E4)* Mezi mladšími generacemi pak jednoznačně převažuje dlouhodobá nezaměstnanost, která je determinována především jejich nízkým vzděláním a absencí pracovních návyků i jakékoli praxe *„tam se to odvíjí od toho, že jsou zpravidla nevzdělaní a jejich uplatnění na trhu práce je potom o to horší.“ (E4)* Nejmladší generace sociálně znevýhodněných obyvatel lokality jsou pak v tomto ohledu znevýhodňovány již od počátku a v průběhu výchovy, a to absencí pracovní morálky a pracovních návyků rodičů i absencí nutnosti přizpůsobovat denní režim rodiny pracovním povinnostem dospělých členů *„já tam vidím v této komunitě [problémy] v tom, že už vyrůstá generace dětí, který nikdy neviděli vstávat rodiče do práce ... že oni prostě tu pracovní morálku jakoby neznají a v tom já vidím velký problém, je to těžko naučíme ty mladý chodit do práce, když prostě neznají“ (E4).* **Životní úroveň** obyvatel sociálně vyloučené lokality je tedy velice **nízká**, sociálně znevýhodnění obyvatelé si opakovaně velice stěžují na nedostatek finančních prostředků a přiznávají závislost na sociálních dávkách, které jsou však z jejich pohledu velmi nízké. *„Jako jo, jak jsme na těch dávkách, jsme na tom špatně, jako hodně špatně.“ (SZ3)*

Zároveň mezi nimi panuje velká **zadluženost**, a to jednak u splátkových společností, nyní se však více řeší dluhy na nájemném (podrobněji viz kapitola 5.1). Dle informátorů z řad expertů si lidé nabírali půjčky u splátkových společností spíše dříve, často ještě v době, kdy byli zaměstnaní a nárok na půjčku tak snadno získali, v současnosti je působení splátkových společností v lokalitě spíše utlumeno.

„Tak teď už ty, co mají ty rychlé půjčky, když vidí adresu Rožmberská, tak ani nepřijedou. Tady je ten problém, že těch několik lidí, kteří pracovali, tak si nabrali strašně těch půjček, kdy tu výplatu měli a ty půjčky dostali. Takže mají více těch půjček ten jeden člověk.“ (E5)

„Pak to řeší téma půjčkama. Dřív tady Provident dřív ty půjčky dával, teď už sem nepřijde, protože ví, že to z těch lidí nedostal. Ale ze začátku to spláceli nějak, zaplatili půjčku, aby vlastně dostali další půjčku, takže vytloukali klín klínem.“ (E4)

Samotní respondenti z řad sociálně znevýhodněných obyvatel pak otevřeně přiznávají **dluhy na nájmech a nedoplatecích za energie**, přičemž vždy hovoří o tom, že mají s obcí vyjednan splátkový

kalendář. Pokud jsou nuceni si na živobytí půjčovat, zmiňují pouze občasné výpůjčky peněz od příbuzných či přátel, splátkové společnosti ani v jejich výpovědích jako zdroj finančních prostředků nefigurují, spíše vůči nim panují mezi těmito lidmi obavy pramenící z nemožnosti dluhy splácet a následných důsledků. „T: A kde se dá ještě půjčit? R1: No, tak třeba když ona má, její kluk vydělá, tak ona mi třeba půjčí. Tak mezi sebou. T: A nějaké firmy jako Provident? R2: Ne, to ne, není, za co bych si platila, aby nám chodily exekuce, tak to ne.“ (SZ3, SZ6)

5.3.3. Sociální dávky

Obyvatelé zkoumané lokality tedy povětšinou pobírají **dávky státní sociální podpory** (především přídatky na dítě a příspěvek na bydlení) a zejména pak **dávky v hmotné nouzi**, tedy **příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení**. Částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy o vyřešení své nelehké situace vlastním přičiněním a jejích možností. Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají, přičemž částka živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima. Výše příspěvku na živobytí se stanovuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení. Druhá dávka pomoci v hmotné nouzi řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí. Žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi se podávají na sociálních odborech pověřených obecních úřadů podle místa trvalého pobytu občana, v případě obce Větrná tedy na úřad v Českém Krumlově. V rámci řízení se posuzuje, zda je osoba či rodina skutečně v hmotné nouzi a zda splňuje podmínky nároku na příslušnou dávku²⁴. Již z uvedeného je zřejmé, že pravidla pro přidělování těchto dávek jsou poměrně složitá a nárok na dávky a jejich výše je velice proměnlivá v závislosti na momentální situaci klienta, což ve svém důsledku velmi znesnadňuje orientaci sociálně slabých obyvatel v tomto systému „No, orientovali se v tom dobře. Ale ten počítačový systém v tom udělal takový systém, že oni mají pocit, že ti úředníci s nimi přestali komunikovat, že jim nikdo nevysvětlí. Tenhle nový systém neumí ti lidé pochopit a můžu vám říct, že to nedokážu pochopit ani já.“ (E5) Nemožnost klienta předvídat, v jaké výši dávky v následujícím měsíci obdrží, pak výrazně stěžuje schopnost uváženě hospodařit s rozpočtem domácnosti.

Dále pak záleží na konkrétním úřadu, jak situaci žadatelů o dávku posoudí a zda uzná, že se jedná o případ zvláštního zřetele hodný či nikoli, zažitá praxe se tedy může úřad od úřadu lišit (např. i s ohledem na možnosti dané obce v oblasti nabídky náhradního bydlení, zaměstnání apod.) „tam je pravda, že tam je velká vůle na rozhodování toho správního orgánu. ... protože se přihlíží k tomu, jaký ty možnosti bydlení ty lidé kolem mají.“ (E4)

Možnost **vyplácet dávky poukázkami úřad nevyužívá**. Na základě negativních zkušeností jiných obcí s tímto způsobem výplaty („tak jsme přišli na to, že ti lidé stejně, když budou chtít, tak ty poukázky vyměňej. ... Babičkám nabídnou, že jim nakoupí.“ E4) zvolil u vybraných případů jiný postup, a to **výplatu dávky týdně**. Toto řešení vidí jako praktičtější (přestože je administrativně a

²⁴ Zdroj: <http://www.mpsv.cz/cs/5>

časově podstatně náročnější), a to především u osob, které nejsou schopny s měsíčním příjmem hospodařit, v důsledku čehož se ke konci měsíce po utracení veškerých finančních prostředků dostávají do velice obtížných životních situací. Týdenní výplata dávek tomu však předchází a v praxi se velmi osvědčila.

Veřejná služba jako institut zavedený zákonem č. 111/2006 Sb., O pomoci v hmotné nouzi, je určena lidem, kteří se ocitli v hmotné nouzi a pobírají déle než 6 měsíců příspěvek na živobytí. Pokud si tyto lidé chtějí zachovat stejnou výši příspěvku na živobytí i po uplynutí této doby, musejí aktivně svůj příjem zvyšovat vlastní prací v délce alespoň 20 hodin za měsíc, jinak mají nárok pouze na existenční minimum. V obci Větrná však veřejná služba v současnosti zavedena není (z důvodu nedostatečných finančních a personálních kapacit), sociálně znevýhodnění obyvatelé obce mají formální možnost využít nabídky veřejné služby v Českém Krumlově. Ten nicméně dává přednost vlastním lidem, tedy zájemcům přímo z Českého Krumlova, a lidem z okolních měst tedy tuto službu nabízí pouze v případě, že nemá naplněnou kapacitu.

5.3.4. Veřejně prospěšné práce

Veřejně prospěšné práce (VPP) jsou časově omezené pracovní příležitosti pro uchazeče o zaměstnání, které po dohodě s úřadem práce vytváří zaměstnavatel, resp. obec. Úřady práce poskytují na základě dohody zaměstnavatelům mzdové příspěvky, maximálně však po dobu 12 po sobě jdoucích měsíců. VPP spočívají v činnostech ve prospěch obce, státu nebo jiné veřejně prospěšné instituce (jedná se např. o údržbu veřejných prostranství, úklid veřejných budov a komunikací) a jejich cílem je umožnit uchazečům o zaměstnání obtížně umísitelným na trhu práce pracovat v době, kdy nemohou najít standardní práci.

Co se týče nabídky veřejně prospěšných prací v okrese Český Krumlov, mají o ně zájem především jednotlivé obce (údržba zeleně a veřejných prostor obce), u soukromých firem je zájem spíše marginální (jmenována pouze úklidová firma a správa silnic). Samotná obec Větrná využila na veřejně prospěšné práce v roce 2007 pouze jednu osobu z úřadu práce, v roce 2008 i 2009 dvě osoby a v roce 2010 a 2011 čtyři osoby. Konkrétně z obyvatel zkoumané lokality nastoupili na veřejně prospěšné práce (bez bližší specifikace místa výkonu) v roce 2009 tři uchazeči o zaměstnání, v roce 2010 dva a v roce 2011 prozatím pouze jeden obyvatel, který dojížděl konkrétně do Českého Krumlova. Pro obec je přitom výhodné zaměstnat pouze takové uchazeče, o kterých vědí, že mají dobrou pracovní morálku, případně je již mají vyzkoušené, čímž se předejde případným problémům. **Obce si proto osoby vhodné pro tuto práci pečlivě vybírají.**

„Protože musí to být lidi s určitou úrovní, protože se dostávají do kontaktu s občany, pohybují se po celé obci, dostanou se leckams. Takže musí být spolehliví. Musí absolvovat školení o bezpečnosti práce, školení na obsluhu motorové kosačky, jo, a podobně. Takže musí být předpoklad, že zůstanou.“ (E6)

„Nevím, v jaký to bylo obci, zaměstnali lidi na VPP, oni rozprodali traktor, kterým měli jezdit, takže vlastně majetek té obce. ... Já vim, že ve Větrné taky říkali, že se jim poztrácely hrábě, lopaty a že to pro ně nemělo smysl.“ (E1)

Pracovníci vykonávající veřejně prospěšné práce mají zaručenou minimální mzdu, ale povětšinou dostávají mzdy vyšší: „no oni ted'kon maj příspěvek od úřadu práce 7 500 tisíc ted'kon, ale většinou ty obce jim dávaj, nebo dávaly v rozmezí 10-13 tisíc“ (E7). Přesto se zejména těm, kteří mají dluhy a zároveň pobírají dávky, nemusejí veřejně prospěšné práce z jejich pohledu vyplatit: „R: Když máte nějaký dluhy, tak se vám to nemůže vyplatit, protože co vyděláte, vám zase seberou, oni nevidí, že jim dluhy narůstaj. Z toho pohledu, že by si snížili dluhy, tak se to vyplatí, ale oni žijí dneškem, ne tím, co bude. T: A tak hlavně v týhle situaci to potřebují na ruku, aby to mohli využít a nešlo to na exekuci. (E1)“

Institut veřejně prospěšných prací pro sociálně znevýhodněné obyvatele tedy může narážet na dva limity: 1/ nezájem poskytovatelů veřejně prospěšných prací zaměstnat neproověřené osoby či osoby, které mají z pohledu zaměstnavatele nízkou pracovní morálku, 2/ nezájem samotných sociálně znevýhodněných obyvatel tyto práce vykonávat.

5.3.5. Rekvalifikace

Úřad práce v Českém Krumlově nabízí uchazečům o zaměstnání možnost rekvalifikací – mezi nejčastěji využívané rekvalifikace patří základní obsluha počítačů, řidičské průkazy (zejména na nákladní automobil či traktor), svařování, účetnictví apod. Nově je přitom zavedeno pravidlo, že uchazeč má nárok na jednu rekvalifikaci jednou za tři roky, aby se tak předešlo v minulosti častému „spekulativnímu chování“ ve smyslu získání nároku na podporu v nezaměstnanosti.

„A ono je to zase u těch rekvalifikací spojený s penězma. Bud' je uchazeč vedenej a nemá nárok na podporu, tak jakmile nastoupí na rekvalifikaci, tak má nárok na podporu po dobu té rekvalifikace. Takže pak vznikly takové spekulace, kdy uchazeči nastupovali na rekvalifikaci ani ne tak z důvodu, že by se chtěli vzdělávat, ale aby získali tu podporu.“ (E1)

Pokud uchazeč bez vážných důvodů přestane na rekvalifikaci docházet, požaduje po něm úřad práce náhradu nákladů na danou rekvalifikaci. Pokud uchazeč celý kurz absolvuje, ale nepodaří se mu splnit závěrečné zkoušky, finanční spoluúčast po něm obvykle požadována není.

Míra využívání nabídky rekvalifikací úřadu práce nezaměstnanými z obce Větrní však není příliš vysoká – v letošním roce bylo doposud rekvalifikováno 9 uchazečů o zaměstnání, přičemž pouze 2 byli ze zkoumané lokality, v roce 2010 bylo celkem rekvalifikováno 23 uchazečů a opět pouze 2 byli ze zkoumané lokality a v roce 2009 se jednalo celkem o 18 uchazečů z celé obce Větrní, z nichž 6 pocházelo ze zkoumané lokality.

Úspěšnost rekvalifikací ve smyslu následného nalezení uplatnění na trhu práce se však liší uchazeč od uchazeče a v závislosti na motivaci, s níž na rekvalifikaci nastupují. Spolu se změnou pravidla, kdy již uchazeči o zaměstnání, kteří chtějí absolvovat rekvalifikaci, nemusejí mít zajištěný příslib zaměstnání od konkrétního zaměstnavatele, však nebývá následný nástup do zaměstnání po ukončení rekvalifikace tak častý.

„Dokud nosili uchazeči, ono dříve platilo, že museli mít ten příslib zaměstnání, tak po tý rekvalifikaci skutečně nastupovali a byla výjimka, že během rekvalifikace došlo v těch firmách k nějakým změnám a uchazeči nenastoupili, ted'kon když se ten zákon trochu změnil a tu rekvalifikaci si v podstatě můžou

vybrat, jakou chtějí, tak tam ten nástup do zaměstnání nebývá už tak častý. Je pravda, že často se stane, že to ty lidi namotivuje, že něco umí, že se jim podaří tu práci najít, ale nebrala bych to jako obecné pravidlo.“ (E1)

Jako jedny z nejobtížněji uplatnitelných uchazečů o zaměstnání vnímá úřad práce mladé lidi, kteří se ihned po ukončení základní školy registrují na úřad práce, neboť kombinace nízkého vzdělání, absence jakékoli kvalifikace či praxe, chybějící motivace a absolutní nezájem zaměstnavatelů o takovéto pracovní síly je činí prakticky nezaměstnatelné. Úřad práce se proto snaží tyto lidi zapojovat do programu tzv. **Job klubu**²⁵. Jedná se o zhruba týdenní program, kam uchazeči docházejí na cca 6-7 hodin denně, mají nárok na individuálního poradce a učí se základním dovednostem, jako je znalost zákoníku práce, tvorba životopisu, sebeprezentace, příprava na přijímací pohovor, komunikační dovednosti apod. Úspěšnost těchto programů však není evidována ani zjišťována a pravděpodobně není příliš vysoká, lze se nicméně domnívat, že určitý motivační efekt tyto programy pro určitý podíl uchazečů mají: „Ale pravda je, že se tam vede, že to někoho namotivuje k tomu, že začne být aktivnější a tu práci si najde, není to pravidlo, není tam ten výsledek až tak silný jak bychom chtěli, ale jsou lidi, kterým to opravdu pomůže.“ (E1)

5.3.6. Práce „na černo“

Dle zjištěných informací se mezi obyvateli zkoumané lokality (především muži) vyskytuje příležitostná práce „na černo“, a to zejména u subjektů podnikajících ve stavebnictví („Melouchy dělá, různý výkopy.“ SZ4).

Práce „na černo“ je pro pracovníky velmi riziková, neboť se zakládá na nechráněných pracovně právních vztazích a tito lidé se kromě absence jakýchkoli pracovních jistot či výhod setkávají též s problémem neproplacení mezd či jejich pozdržování. To může následně vyvolávat konflikty, jiná forma obrany je však pro tyto pracovníky prakticky nemožná „čekají, to potom jsou ty hádky, kolikrát i rvačky kvůli tomu. Ale oni nemůžou žalovat, že dělají na černo.“ (E8).

V obci se dle informátorů vyskytují rovněž tzv. „neformální zprostředkovatelé práce“, kteří na základě poptávky ze strany zaměstnavatele, který potřebuje najmout na nárazové práce pracovní sílu, zajistí pracovníky z řad sociálně znevýhodněných obyvatel, zároveň však zprostředkují i vyplacení odměny, z níž se k pracovníkům ve výsledku dostane jen část (a zbytou část si tedy ponechají tito „zprostředkovatelé“).

Oficiální kontroly práce „na černo“ ze strany úřadu práce jsou velmi obtížné, neboť evidování uchazečů o zaměstnání si mají možnost vydělat 4000 Kč hrubého, a téměř není možno zkontrolovat, zda uchazeč odpracuje pouze zkrácený úvazek, jemuž skutečně odpovídá finanční ohodnocení 4000 Kč, nebo zda „oficiálně“ pracuje na zkrácený úvazek, ve skutečnosti však odpracuje mnohem více hodin a mzdu přesahující povolený limit dostává „bokem“.

„R1: Spráci... jak to vyjde, taky dělá na dohodu na těch 150 hodin, někdy je práce, někdy ne. T: A co dělá? R1: Tak různý kopání. T: Takže jste taky na pracáku? R2: No, já mám dohodu na těch 150 hodin, tak můžu do těch 4000,- si vydělat.“ (SZ10)

²⁵ Podrobněji viz <http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/jobclub>

Ze zkušeností informátorů jsou jak firmy, tak pracovníci pracující „na černo“ na případné kontroly velmi dobře připraveni a pro případ nutnosti mají připravené dohody o provedení práce, které kontrolám předloží. *„Jedná se o to, že pokud víme, že támhle někdo, vidíme někoho, že tam pracuje a podobně, posíláme tam okamžitě úřad práce, ale jsou vesměs velice dobře připravení, takže mají v kapse nějakou dohodu o provedení práce a vytáhnou, že zrovna ode dneška a podobně, takže už v tom docela umí chodit.“* (E4) Tyto dohody jsou často uzavírány na nízké částky a ve svém důsledku mají formální přivýdělek vliv na výpočet dávek pomoci v hmotné nouzi, neboť započtení příjmů tyto dávky následně zvyšuje.

Kromě nedostatku pracovních příležitostí v regionu jsou pro obyvatele zkoumané lokality motivací k práci „na černo“ dluhy a z nich vyplývající hrozba exekucí na „oficiální“ plat. *„Takže oni už ani nechcú pracovat, protože pokud ten člověk začne pracovat, tak jdou po něm exekuce, a on okamžitě přestává. Pokud berou práci, berou na černo.“* (E4)

5.3.7. Shrnutí

- obec Větrná patří mezi lokality s vysokou mírou nezaměstnanosti, přičemž mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli je nezaměstnanost většinovým jevem
- šanci uchazečů o zaměstnání z řad sociálně znevýhodněných obyvatel snižuje kromě nedostatečné nabídky pracovních míst především jejich nízké vzdělání a kvalifikace, roli hraje též diskriminace na základě barvy pleti
- mezi mladšími generacemi jednoznačně převažuje dlouhodobá nezaměstnanost, determinována kromě nízkého vzdělání též absencí pracovních návyků i jakékoli praxe
- uchazečům o zaměstnání je nabízena možnost rekvalifikací – nárok 1x za tři roky, míra využívání nabídky rekvalifikací však není příliš vysoká – v letošním roce byli doposud rekvalifikováni pouze 2 uchazeči o zaměstnání ze zkoumané lokality
- nízká nabídka veřejně prospěšných prací – ze zkoumané lokality nastoupili na VPP v roce 2010 jen 2 uchazeči o zaměstnání, v roce 2011 prozatím pouze 1, a to do Českého Krumlova
- velmi nízká životní úroveň obyvatel lokality
- velká zadluženost – časté dluhy na nájemném, možnost vyjednání splátkového kalendáře
- závislost na sociálních dávkách – dávky státní sociální podpory (především přídavky na dítě a příspěvek na bydlení) a zejména pak dávky v hmotné nouzi, tedy příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení; dávky jsou z pohledu příjemců nedostatečné
- pravidla pro přidělování dávek v hmotné nouzi jsou poměrně složitá, nárok na dávky a jejich výše je proměnlivá, což znesnadňuje orientaci příjemců v tomto systému a nemožnost předvídat výši dávek výrazně snižuje schopnost uváženě hospodařit s rozpočtem domácnosti
- vyplácet dávky poukázkami úřad po negativních zkušenostech nevyužívá, v některých případech výplata dávky týdně – předcházení problémů u osob, které nejsou schopny s příjmem hospodařit
- v obci Větrná není v současnosti zavedena veřejná služba, lidé mají formální možnost využít nabídky veřejné služby v Českém Krumlově, kde však mají přednost místní obyvatelé
- mezi obyvateli zkoumané lokality (především muži) se vyskytuje příležitostná práce „na černo“, a to zejména u subjektů podnikajících ve stavebnictví

- kromě nedostatku pracovních příležitostí v regionu jsou pro obyvatele zkoumané lokality motivací k práci „na černo“ dluhy a z nich vyplývající hrozba exekucí na „oficiální“ plat
- značná rizikovost práce na černo - zakládá se na nechráněných pracovně právních vztazích a tito lidé se kromě absence jakýchkoli pracovních jistot či výhod setkávají též s problémem neproplácení mezd či jejich pozdržování
- avšak dobrá připravenost na případné kontroly - pro případ nutnosti připravené dohody o provedení práce, které kontrolám předloží
- „neformální zprostředkovatelé práce“ - na základě poptávky ze strany zaměstnavatele zajistí pracovníky z řad sociálně znevýhodněných obyvatel, zároveň však zprostředkují i vyplacení odměny

5.4. Sociálně patologické jevy, kriminalita a bezpečnost

5.4.1. Kriminalita

Z hlediska kriminality se Větrní, resp. správní oblast obvodního oddělení Policie ČR v porovnání s ostatními obvodními odděleními v bývalém okrese Český Krumlov nacházela v celkové trestné činnosti v roce 2006 na středních příčkách. Indexem celkové kriminality, tedy 28 trestnými činy připadajícími na 1 000 obyvatel dané správní oblasti (v absolutním vyjádření se jednalo o 135 činů), se Větrní umístilo v rámci okresu na čtvrtém pořadí (viz tabulka). Indexem násilné a mravnostní kriminality, který měl v roce 2006 hodnotu necelé 3 zaevidované činy v přepočtu na 1 000 obyvatel (v absolutním vyjádření se jednalo o 15 činů), se dostala tato obec ve srovnání s ostatními obcemi v okrese na 1. místo. Do kategorie násilné trestné činnosti spadá především úmyslné ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování, loupeže, vydírání a vraždy, do kategorie mravnostní kriminality (ta v celém Jihočeském kraji zastupovala v roce 2006 v rámci kategorie násilná + mravnostní TČ zhruba 8 % činů) pak zejména pohlavní zneužívání a znásilnění, přičemž tyto trestné činy se nezdálo poji s provozováním prostituce. Vzhledem ke skutečnosti, že žádné s těchto činů nebyly dotazovanými informátory v rámci terénního šetření zmiňovány, lze předpokládat, že se nejedná o případy úmyslného ublížení na zdraví, ke kterým často dochází zejména u věkově mladší populace a velmi často ve spojitosti s užitím návykových látek²⁶, jež jsou v obci v poslední době poměrně hojně rozšířeny.

Tab.: Trestná činnost v obvodech Policie ČR v okrese Český Krumlov, 2007

obvody PČR		celková trestná činnost			násilná + mravnostní TČ		
obvodní oddělení	počet obyvatel*	abs.	index**	pořadí	abs.	index**	pořadí
Český Krumlov	19 126	764	39,9	1	46	2,4	2
Horní Planá	4 089	92	22,5	5	8	2	5
Kaplice	19 131	423	22,1	6	38	2	4
Křemže	5 017	52	10,4	7	3	0,6	7
Lipno nad Vltavou	2 108	84	39,8	2	2	0,9	6
Větrní	5 955	135	22,7	4	15	2,5	1
Vyšší Brod	5 575	133	23,9	3	12	2,2	3

* udává počet obyvatel správní oblasti příslušného Obvodního oddělení Policie ČR

** index udává počet trestných činů na 1 000 obyvatel.

Zdroj: Koncepce prevence kriminality Jihočeského kraje na období 2009-2011

Na střední příčku se Větrní dostává četností prostých krádeží, jichž bylo v roce 2006 evidováno v rámci obvodu Policie ČR celkem 41, což v přepočtu na 1 000 obyvatel dosahuje hodnoty 7. Krádeží vloupáním bylo ve sledovaném roce evidováno celkem 35, indexem 6 krádeží vloupáním na 1000 obyvatel se tak Větrní umístilo v okresním srovnání na třetí pozici (viz tabulka).

²⁶ Zdroj: Koncepce prevence kriminality Jihočeského kraje na období 2009-2011

Tab.: Krádeže v obvodech Policie ČR v okrese Český Krumlov, 2007

obvody PČR		krádeže vloupáním			krádeže prosté		
obvodní oddělení	počet obyvatel*	abs.	index**	pořadí	abs.	index**	pořadí
Český Krumlov	19 126	151	7,9	2	248	13	2
Horní Planá	4 089	21	5,1	5	33	8,1	3
Kaplice	19 131	83	4,3	6	100	5,2	6
Křemže	5 017	13	2,6	7	12	2,4	7
Lipno nad Vltavou	2 108	20	9,5	1	37	17,6	1
Větrní	5 955	35	5,9	3	41	6,9	4
Vyšší Brod	5 575	29	5,2	4	34	6,1	5

* udává počet obyvatel správní oblasti příslušného Obvodního oddělení Policie ČR

** index udává počet trestných činů na 1 000 obyvatel.

Zdroj: Koncepce prevence kriminality Jihočeského kraje na období 2009-2011

Z pohledu dotazovaných informátorů se v obci Větrní z hlediska kriminality nejčastěji vyskytují **krádeže** železa, kabelů, okapů apod. tedy tzv. „sběračství kovů“ a též drobné majetkové krádeže – „Ale už se nám stává i to, a to se nestávalo běžně, například naše paní kolegyně se jí ztratil velký deštník, někomu zase slepice, takže už začíná to takový... a to nemluvíme plot, všechny sloupky vytrhaný kolem hřiště, pletivo zmizelo...“ (E1) Počet takovýchto přestupků za poslední dobu narůstá, což je dle informátorů z řad expertů zapříčiněno především špatnou sociální situací obyvatel v souvislosti se vzrůstající nezaměstnaností a narůstajícím problémem se zneužíváním drog (viz dále 5.4.2.), přičemž pachatelé jsou podle sdělených informací ve vyšší míře mladí lidé z řad romské komunity a okradenými povětšinou lidé z horní části obce „...některý mladý potřebují peníze, tak říkám, shání železo a takovýchle věci. Taký jak oni mají jiný systém nebo způsob života, tak si sednou před tu ubytovnu, pustí muziku nahlas a zpívají tam.“ (E2)

U obyvatel zkoumané lokality se dále můžeme setkat s **rušením nočního klidu**, případně **drobnými potyčkami** jednotlivců (v rámci minority).

Obec se prozatím dramaticky **nepotýká s problémy vyplývajícími z gamblersství** (v některých restauracích jsou umístěné hrací automaty, jejich užívání však nevybočuje z běžných norem – „ne gamblersství, prostě si tam lidi zahrajou“ E2), **nebyla zaznamenána nelegální lichva, v poslední době ani projevy rasismu**.

„T: Zaznamenáváte třeba projevy rasismu tady? Tydlety konflikty? R: V poslední době vůbec ne, to byl problém před těma pěti, šesti lety a víc a od té doby je klid, jestli tady byli nějaký pankáči, jeden dva možná tady jsou, ale v množství je síla.“ (E2)

Dle informátorů se v obci **nevyskytují násilné trestné činy** v podobě přepadení či znásilnění, **není tedy** z jejich pohledu **nijak ohrožována bezpečnost obyvatel obce**. Ani samotní respondenti tedy strach o vlastní bezpečí nepocítují.

„T: Vnímali byste tady ve Větrní třeba strach o bezpečnost? Jako strach se třeba tady večer pohybovat? Nebo něco takovýho? R: Myslím, že poslední dobou určitě ne. Je pravda, že dolů nikdo nechodí, co by tam dělali. Tam není kam jít, tady vlastně chodí do těch hospod, tady mají blíž, ... ale že by to byly nějaký loupeže, tu nejsou takový věci. Spíš ta drobná kriminalita, někdo něco ukradne, porve se někde, ale to je normální. **Určitě ne, že by se museli lidé bát.**“ (E2)

„V noci bych tudy nešla, ale přes den si myslím, že strach mít nikdo nemusí. Tady sice nějaká trestná činnost je, ale prozatím spíš jsou to takový ty krádeže, ale večer bych tam opravdu nešla, ale když bych tam přes den prošla tou ulicí, tak si myslím, že nikomu nic nehrozí.“ (E3)

Ke konfliktům mezi běžnými obyvateli a obyvateli zkoumané lokality nedochází, pokud se neshody či potyčky vyskytnou, pak pouze mezi obyvateli lokality navzájem.

„T: A nějaké konflikty, třeba bitky mezi majoritou a ...? R: Ne, to vůbec. Mezi sebou. To mezi sebou jo, třeba třicet Romů mezi sebou, a když se ptáme proč, tak kvůli tomu žárlivost, jeden druhému vyjede po manželce, tak začnou všichni. Tak to běžně. Ale jako že byste viděla, že by tu někdo napadl Roma anebo že by se bílí báli chodit do té lokality, to ne, to jsem ještě neslyšel.“ (E1)

5.4.2. Drogy, prostituce

Mezi obyvateli zkoumané lokality se po dobu posledních několika let objevuje ve výrazně vyšší míře **problém s drogami**, a to dle respondentů jak na straně výroby, příp. distribuce, tak zejména na straně užívání. Podíl uživatelů s postupem času narůstá, a to zejména mezi mladými lidmi. Dle informátorů je užívání drog dokonce **„běžnou součástí místního života“**, jedná se nicméně dle získaných informací převážně o užívání příležitostné, přesto mezi informátory vzbuzuje tento problém velké znepokojení a obavy do budoucna.

„Řek bych, že těch úplně pravidelnejch, takovejch těch, co by užívali denně, tak těch tolik zas až není. Ale jak říkám, problém je, co se týká těch drog, sou tam jakoby určitě ve větším procentu, protože mnohem větší procento těch lidí užívá minimálně příležitostně, a to je otázka, co to je to příležitostně, jestli je to jednou za čtrnáct dní nebo jednou za měsíc.“ (E4)

Mezi nejrozšířenější drogy patří marihuana a pervitin, které dle informátorů není problém ve Větrní sehnat, a to buď přímo od místních obyvatel, nebo od dealerů z blízkých obcí. Nejčastějšími uživateli drog jsou **mladí lidé v rozmezí 17-25 let**, s uživateli se nicméně setkáme i mezi dospělými obyvateli. Naopak nejnižší věková hranice těch, kteří mají zkušenost s drogou, se dle odhadů pohybuje již okolo 13-14 let.

Aktuálnost problému s drogami dokládá mimo jiné **působení terénní sociální služby** Streetwork Český Krumlov v obci Větrní zaměřené na uživatele drog. Tato služba je v obci zajišťována pravidelně dva dny v týdnu v odpoledních hodinách, s některými klienty se terénní pracovník schází po domluvě též individuálně dle potřeby. Konkrétními poskytovanými službami je zejména výměna injekčních stříkaček, poskytování materiálu ke snížení zdravotních rizik, základní poradenství (zdravotní, případně sociální a právní), poskytování kontaktů (na K-centra, lékaře, léčebny) včetně zařizování léčebných pobytů, případně doprovod a pomoc při vyřizování věcí v institucích, osobní asistence apod. Zmiňovaná terénní sociální služba je využívána poměrně hojně a výrazně nenaráží na uzavřenost či neochotu klientů ke spolupráci, frekvence poskytování služby tedy prozatím zůstane zachována. Dle některých informátorů však současná frekvence služby ve Větrní vzhledem k závažnosti problému dostačující není.

„Ta služba je docela zavedená, jako že tam jezdí a jako tam jí prostě řada lidí využívá. Neříkám, že třeba že každej tejden by každej klient, co tam je, využíval tu službu, ale v různých časovejch

intervalech tam využívá ji dost klientů. ... Ted' tam jezdí dvakrát tejdně a já si myslím, že je to tak jakoby zatím dostačující, aby to nebylo zas takový, že tam [je pracovník] každé den nebo obden, protože potom že jo zase by to bylo, otázka je, jak by to bylo efektivní. “ (E4)

Drogovou problematiku nelze vnímat izolovaně, neboť povětšinou bývá součástí širšího komplexu problémů. Dle informátorů ve zkoumané lokalitě Větrní úzce souvisí s nezaměstnaností (nedostatek finančních prostředků na živobytí mohou někteří sociálně slabí řešit prodejem drog), prostitucí (jako zdroj financí na nákup drog) či se může ve zvýšené míře objevovat u klientů propuštěných z výkonu trestu. Významným průvodním jevem zneužívání drog jsou pochopitelně krádeže.

„Jo ty problémy jakoby ty sociální sou tam kumulovaný, jakoby ty drogy to je jenom opravdu jedna část z toho manifestu jakoby celkově, ... ale často jako se tam může člověk dostat do kontaktu právě s tím, jako že oni třeba téma drogama řeší právě třeba řeknu příklad někdo nedostatek peněz, to znamená, že si tím přivydělávají jakoby, že ty drogy prodávají jakoby, prostituce - to je další oblast, která je s tím spojená, protože třeba ty uživatelky často si vydělávají právě na ty drogy zase v oblasti tady ty prostituce ... Takže můžete se tam dostat do kontaktu opravdu s celou řadou problémů. “ (E4)

Prostituce jako zdroj finančních prostředků pro některé sociálně slabé ženy (případně uživatelky drog) bývá provozována téměř výhradně mimo samotnou obec Větrní, a to dle informátorů například na trase E55, případně tyto ženy dojíždějí do Rakouska. Zjevná pouliční prostituce přímo v obci se tedy nevyskytuje, proto může pro některé obyvatele domněle představovat problém spíše okrajový.

„Že ty holky se třeba vozí je někdo někam jakoby jo, případně jako třeba i do Rakouska, loni sme měli zprávy, že tam prostě sou třeba vozený, nebo na takovýhle různý jakoby kšefty někam mimo prostě Větrní. V tom Větrní, tam nic nevidíte, tam nic neprobíhá, to se jakoby řeší spíš tímhle způsobem. ... Nebo že přímo jakoby třeba ty klienti si zavolají a přijedou prostě si tam pro někoho a tak. Tam jako fakt to je těžko říct, když takhle tam přijedete, tak vám každé řekne, že tam žádná prostituce není. Jako tam samozřejmě na ulici nic nevidíte. “ (E4)

V minulosti byl řešen problém s dětskou **prostitucí**, nyní police tuto oblast ve zvýšené míře monitoruje a snaží se tak dalším problémům v této oblasti předcházet.

5.4.3. Preventivní programy

Co se týče preventivních programů ze strany Policie ČR, působí v obci Větrní **romský policista**, který má na starosti romskou komunitu, na níž se snaží preventivně působit. Dle informátorů se však při výkonu své činnosti paradoxně potýká s problémy vyplývajícími z jeho etnické příslušnosti. *„On dochází taky mezi ně, hovoří s nima, snaží se něco prostě, to je právě ten problém - romskej policista, tak se mu najednou zavřou ty dveře k nim, protože on to má těžký, on vlastně nepatří ani k tý majoritě a ta minorita ho taky už takhle nebere. “ (E2)*

Police též pořádá **besedy** v mateřské škole, základní škole i školní družině zaměřené především na **téma dopravy** a bezpečí dětí při přecházení silnic. Na oblast dopravy, bezpečnost silničního provozu a přechodů pro chodce je zaměřen i program pro dospělé Zebra. S ohledem na často zmiňované obavy obyvatel lokality Romžberská z nadměrně frekventované dopravy v této ulici se tyto programy jeví

jako vhodně tematicky zacílené. Policie ČR se ve své preventivní činnosti zaměřuje rovněž na seniory a zvýšení jejich bezpečí.

„A i se seniorama, jak se mají chovat doma a takový věci. Oni jsou zvyklí odejít na nákup, nechat si otevřeno, jít si na zahrádku, takže komu mají otvírat, k nám už chodí takový ti podomní obchodníci jakoby odečítatelé plynu, elektriky, tak aby je nepouštěli, ale spíš zavolali hned na policii.“ (E2)

Na škole probíhají též nepravdivé **besedy zacílené na drogovou problematiku**, tomuto tématu je věnována pozornost rovněž v rámci běžné výuky.

Kamerový systém prozatím v obci zavedený není (nyní je v jednání), pouze na některých místech jsou nainstalovány samostatné kamery (v okolí školy, restaurací).

5.4.4. Shrnutí

- z pohledu informátorů se z hlediska kriminality nejčastěji vyskytují drobné majetkové krádeže a tzv. „sběračství kovů“, počet přestupků postupem času narůstá
- pachatelé jsou podle sdělených informací ve vyšší míře mladí lidé z řad romské komunity a okradenými povětšinou lidé z horní části obce
- u obyvatel zkoumané lokality se dále můžeme setkat s rušením nočního klidu, případně drobnými potyčkami jednotlivců
- dle informátorů se v obci nevyskytují násilné trestné činy v podobě přepadení či znásilnění, není tedy z jejich pohledu nijak ohrožována bezpečnost obyvatel obce
- samotní respondenti strach o vlastní bezpečí nepocítují
- mezi obyvateli zkoumané lokality se po dobu posledních několika let objevuje ve výrazně vyšší míře problém s drogami, podíl uživatelů s postupem času narůstá, a to zejména mezi mladými lidmi - nejčastějšími uživateli drog jsou mladí lidé v rozmezí 17-25 let
- aktuálnost problému dokládá i působení terénní sociální služby Streetwork Český Krumlov v obci Větrní zaměřené na uživatele drog, služba je poskytována dva dny v týdnu v odpoledních hodinách – dle některých informátorů tato frekvence nedostačující
- prostituce jako zdroj finančních prostředků pro některé sociálně slabé ženy (případně uživatelky drog) bývá provozována téměř výhradně mimo samotnou obec

5.5. Sociální služby, volnočasové aktivity

5.5.1. Sociální služby

Jak již bylo uvedeno v kapitole 4.7.1, v obci Větrná je registrována pouze jediná sociální služba, a tou je **Pečovatelská služba** poskytovaná seniorům a osobám s tělesným postižením ve věku nad 18 let. V obci jsou dva domy s pečovatelskou službou (s kapacitou 15 a 24 bytů), které v převážné většině obývají osoby seniorského věku, a zároveň je obyvatelům obce k dispozici ve všední dny terénní pečovatelská služba (úklid domácnosti, pomoc s osobní hygienou, nákupy, dovoz obědů, praní prádla apod.), zajišťována třemi pečovatelkami. Kapacita bytů v domech s pečovatelskou službou je dostačující, senioři, kteří ztrácejí soběstačnost, totiž jednoznačně preferují život v původním prostředí za pomoci terénních služeb. „*Lidi, který bydlí ve Větrné, tak tam prostě do toho bytu nepůjdou, oni se nebudou chtít stěhovat, protože oni si tu pečovatelskou službu můžou zřídit i doma, to je služba terénní, takže my máme tady asi polovinu z toho na těch pečovatelkách.*“ (E1) V tomto případě se nicméně nejedná o službu zaměřenou na obyvatele zkoumané lokality.

V dolní části obce působí **občanské sdružení Lacho lav**, které vzniklo v roce 2007. Sdružení nemá registrovanou žádnou sociální službu, funguje tedy čistě na neformální bázi. Lacho lav má v současné době 33 dospělých členů (členské příspěvky činí 100 Kč ročně, děti jako členové přijímány nejsou) a věnuje se výhradně dolní části obce Větrná, tedy především obyvatelům z Rožmberské ulice, kde se rovněž nachází sídlo sdružení. Prostory klubovny, kterou sdružení obývá, jsou však pro činnost nevhodné (nedostatečné hygienické zázemí, vlhkost, obtížná větratelnost), což představitele sdružení velmi tíží, neboť tato skutečnost výrazně ovlivňuje pořádané aktivity. Sdružení se potýká s nedostatkem finančních prostředků a ve své činnosti je téměř výhradně závislé na podpoře ze strany obce.

„*Protože my jsme tu provozovali i klub otevřených dveří, kdy tady ty děti mohly v určitých hodinách tady být, stolní fotbal, šipky, všechno, to jsme provozovali, s tím, že když nejsme schopni zařídit hygienické zařízení, tak my si ty děti můžeme pozvat na hodinu na kroužek. A to ještě tím, že pan [jméno] bydlí tady, tak ty děti zajdou třeba k němu. ... Takže nejvíc nás tíží, aby se obec dostala k nějakým penězům na rekonstrukci tady těchto prostor. ... Dělali jsme třeba i vaření, ale narážíme zase tady na vodu, protože tady byla havárie, tak i se dostala nějaká voda přes kanalizaci, to je špinavá voda, nepitná, zas bysme všechno museli na vlastní náklady, a to je neudržitelný.*“ (E2)

Hlavní činností sdružení je mimoškolní příprava dětí s cílem zlepšování jejich učebních výsledků a pořádání volnočasových aktivit a zájmových kroužků pro děti – taneční kroužek, výtvarný kroužek, kreslení apod., provoz se však omezuje pouze po dobu průběhu školního roku. Sdružení pořádá též jednorázové akce, které jsou obvykle volně přístupné, a dle finančních možností (v závislosti na dotacích ze strany obce) též výlety, u nichž mají vzhledem k omezeným kapacitám přednost členové a jejich rodiny. Někteří informátoři z řad sociálně znevýhodněných obyvatel však vyjádřili stížnost, že aktivity sdružení nejsou přístupné všem dětem, ale pouze dětem z určitých rodin. Sdružení totiž dle některých informátorů do značné míry splývá s klientskou základnou, jež sestává z rodinných příslušníků a přátel představitelů sdružení.

„Ale tak já sem o tom moc nechtěla mluvit, ale tady taky měly být nějaký kroužky, ale oni oslovujou jen svoje lidi. Maj je vytipovaný a třeba i sou nějaký zájezdy do Zoo, ale neoslovuj mámy s více dětma. Maj prostě svoje lidi. Tam jsou prostě velký rozdíly.“ (SZ9)

Kromě volnočasových aktivit a doučování pro děti je snahou sdružení pomáhat i dospělým členům lokality s vyřizování úředních záležitostí, pomáhat s vyplňováním dokumentů, poskytovat protidluhové poradenství apod.

„Tak splátkové kalendáře, odvolání k soudu, v podstatě někteří chodí i s tou obyčejnou věcí, vyplnění nějakých papírů pro sociálku, protože i to jim dělá problém.“ (E2)

Představitelé vedení sdružení jsou též proškolenými mentory v rámci spolupráce s OSPOD a probační a mediační službou.

V regionu Českokrumlovska působí nezisková organizace **KoCeRo – komunitní centrum Romů**, o.p.s. sídlící v Českém Krumlově, která vznikla v roce 2006 a podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách poskytuje registrované sociální služby „terénní práce“ a „nizkoprahové zařízení pro děti a mládež“ (viz kapitola 4.7.1). Ve srovnání se sdružením Lacho lav je tato organizace podstatně více profesionalizovaná. Obě organizace o sobě navzájem vědí, k intenzivnější spolupráci však nedochází, přestože potenciál pro vzájemné doplňování pravděpodobně existuje.

Cílovou skupinou KoCeRa jsou především Romové z Českého Krumlova, nizkoprahové centrum je nicméně otevřeno všem bez rozdílu rasy, vyznání a původu. Hlavními cíli komunitního centra Romů je pomoc při zlepšení vztahů Romů vůči majoritní společnosti a institucím, spolupráce s relevantními institucemi, organizacemi, úřady i jednotlivci ve snaze o zlepšení situace Romů a jejich integrace do společnosti, pomoc při zlepšení komunikace Romů s okolím a získávání dovedností pro samostatné vyřizování osobních záležitostí. Dále je cílem integrace sociálně vyloučených osob do společnosti a preventivními programy předcházet jejich dalšímu vyloučení, poskytování výchovně vzdělávacích programů a tím snižování výskytu a předcházení sociálně patologických jevů a zvyšování vzdělanosti romských dětí formou vzdělávacích a doučovacích aktivit. Centrum se též snaží rozvíjet příležitosti pro volnočasové aktivity dětí (hudba, tanec, sportovní aktivity atd., děti mají k dispozici hernu, posilovací stroje, počítače).

„Denně jsou tady aktivity, řeší se tady škola, to není doučování, ale úkoly, takže je dobrý, že děti se naučily chodit s úkolama a dělají si tady úkoly, takže to mám třeba radost. Pak jednotlivý věci, že jsme dostali některý děti na učňák, který by tam nebyly, druhá věc je, že tam asi nevydrží... S těma dospělýma tady máme projekt ESF na snižování nezaměstnanosti, tak to se taky sem naučili chodit, to je těžký je sem dostat, tak že třeba společně sednou k počítači a hledají se nabídky, protože oni si to sami najít schopný nejsou, teď je druhá věc, že když to místo najdeme, tak se tam buď z objektivních důvodů, které jsme dříve zmínili, tak se tam nedostane, anebo to je v horším případě, že on to tady odkeje a pak tam vůbec nejde. Ale s tím už taky asi nic neuděláme.“ (E3)

Největším problémem centra je nedostatek finančních prostředků na provoz a zajištění dostatečných personálních kapacit. Z tohoto důvodu se činnost, ačkoli by centrum mělo mít celoregionální působnost, orientuje povětšinou pouze na samotný Český Krumlov. Z obce Větrní dojíždí do nizkoprahového centra pravidelně zhruba 10 klientů. Do obce Větrní, resp. do lokality Rožmberská pak dojíždí dvakrát týdně terénní sociální pracovnice. Navazování kontaktů s klienty a přístup do

rodin má pracovníce usnadněný díky svému romskému původu, přesto ji klienti sami od sebe nevyhledávají a své problémy s pracovníci řeší pouze za předpokladu, že je osloví na ulici nebo je navštíví u nich doma. Nejčastěji řešenými tématy je dluhová problematika a školní docházka dětí a jejich domácí příprava do školy. Tato terénní služba je však vzhledem k nízké motivaci klientů k řešení problémů a nízké intenzitě kontaktů málo efektivní. Činnost KoCeRa lze hodnotit jako rozsáhlou a přínosnou, podobné aktivity, které provozuje tato organizace v Českém Krumlově, by velmi pomohly i při řešení náplně volného času dětí ze zkoumané lokality ve Větrní.

V obci dále působí terénní sociální služba Streetwork Český Krumlov zaměřená výhradně na uživatele drog. K tomuto tématu a činnosti organizace podrobněji viz kapitola 5.4.2.

V obci Větrní tedy **zcela chybí** systematická a pravidelná **odborná terénní sociální práce**, která by se soustřeďovala výhradně na sociálně znevýhodněné obyvatele zkoumané lokality. Velmi žádoucí by bylo rovněž zřízení nízkoprahového zařízení schopného zaujmout děti i mládež v lokalitě.

5.5.2. Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity pro děti a mládež z dolní části Větrní jsou **velice omezené**, neboť kromě činností pořádaných občanským sdružením Lacho lav nemají v podstatě žádné jiné možnosti vyžití. V dolní části obce se nenachází žádné hřiště ani jiné sportoviště či prostor vhodný pro organizovanější volnočasové aktivity, což obyvatelé této části vnímají velice negativně. Koupaliště a hřiště v horní části obce jsou pro děti ze zkoumané lokality většinou nedostupné. Kromě prostorové vzdálenosti je dle některých informátorů bariérou též diskriminující přístup majitelů těchto zařízení.

„R: A tam nahoře by třeba, tam oni už ani nepůjdou. Tam na školní hřiště by je třeba i pustili, ale tak daleko už ty děti nepůjdou, to by už rodiče měli strach. Ale prostě tady na to fotbalový hřiště je nepustí. T: To se stalo, že přišli a prostě je nepustili? R: Stalo se to mockrát. Stejně jako se stává, že je nepustí na koupaliště. Třeba když přijde jeden, dva, tak by je možná pustili. Ale jinak je nepouští.“ (E2)

„R1: Jo a s tím bazénem, to je taky těžký nás nepouští. R2: Dělej velký rozdíl mezi Čechama a Romama. Romové nepouští. ... R3: Oni říknou, že mají plno, že není místo. R1: Jednou jsme šly my, dospělý ženský, asi deset jsme byly, a nepustil nás a přitom tam vidíte, když tam přijdete, tak si zouváte boty a podle bot poznáte, jestli tam je hodně lidí nebo ne, asi tak čtyři nebo pět lidí tam bylo a on řek, že je plno. R2: To je toho majitele a on prostě nemá rád Cikány. R4: Ale ten bazén není jenom pro Čechy, to je pro každýho. R3: My jsme tam odjakživa chodili s dětma a teď musíme jít támhle někam k řece. T: A ty hřiště, co jsem viděla? R1: To taky není pro nás, to je jenom pro Čechy, pro nás ne.“ (SZ3, SZ4, SZ5, SZ6)

Jak bylo uvedeno v kapitole 5.2, v horní části obce mají děti z lokality možnost navštěvovat kroužky a volnočasové akce pořádané školou, jejich rodiče však povětšinou uvádějí, že na ně nemají finance²⁷, případně argumentují vyšší návštěvností českých dětí s tím, že romské děti to nebaví. *„T: A škola má program pro děti? R: No když budou chtít, tak můžou na kroužky, ale oni nechtějí zase. Tam chodí víc*

²⁷ Jen pro připomenutí, školní kroužky jsou neplacené, děti musejí platit pouze jednorázové volnočasové akce pořádané školou.

český děti a tam je to nebaví ty naše romský děti. Chtěla bych, aby to tady pro ty děti bylo lepší, klouzačky, pískoviště.“ (SZ11) Pouze v jedné rodině jsme se setkali s tím, že syn navštěvuje větší množství kroužků: „No on má klasický kroužek, počítačovej, dramatickej, fotbal a další. (SZ9)“. Ve dvou rodinách bylo zmíněno, že někteří šikovní kluci hrají fotbal za školní družstvo a trénují tedy v horní části obce a jezdí na soutěže. „Jako takhle jako kluka furt vyhlašujou, on je dobrej fotbalista, nějaký ty hry, ten pozemní hokej a všelijaký ty sportovní oni ho tahaj. ... jako chodí takhle, ale jako čistě jako sport, co se týče sportu.“ (SZ1)

Vzhledem k absenci vhodného prostředí pro smysluplné trávení volného času rodičů a dětí zůstávají rodiny většinou v bytě, u televize, případně navštěvují své příbuzné. Děti tak tráví čas buď s rodiči doma nebo si bezcílně hrají s ostatními dětmi na dvorcích u domů či pobíhají po ulici (a přebíhají silnici), čímž je však s ohledem na frekventovanou dopravu v ulici ohrožována jejich bezpečnost. Určité možnosti volnočasových aktivit pro rodiny nabízí Český Krumlov, kam některé rodiny občas vyjíždějí, tyto výlety však zásadně zasahují do jejich rozpočtu (doprava sice není drahá, volnočasové vyžití v Krumlově je však nutno hradit). Pravidelnější kroužky v Českém Krumlově jsou pak pro většinu dětí ze zkoumané lokality ve Větrní z finančních důvodů takřka vyloučené.

„To samé kroužky v Krumlově jsou, strašně moc kroužků, ale prostě musí za něj zaplatit, za ten kroužek. Proto by to chtělo, když už ty rodiče na tom jsou takhle, aby za to rodiče nemuseli platit.“ (E2)

Respondenti z řad běžných obyvatel naopak vnímají oblast volnočasových aktivit a vyžití pro děti a mládež jako velmi dobře pokrytou, nicméně pouze v horní části obce.

„No jsou tady různý kroužky, většinou i zadarmo, což třeba v Krumlově nefunguje. Hřiště jsou tady obnovený, pro ty nejmenší je nový hřiště, který je hlídaný. Je tady školka, škola, bazén. A i poměrně levnej. A je tam slaná voda. Jo, prostě, když jdeme do Krumlova, tam je to studený, takže je to tady fajn pro děti tady mi to přijde takový familiární, i pro ty starý tady dělaj.“ (O4)

Dolní část obce Větrní nenabízí možnosti volnočasového vyžití **ani pro dospělou část populace**. Kromě již zmíněné malé hospůdky, která však není využívána všemi, neboť řada informátorů se nechce s ostatními družít, a Společňáku, kde se nepravidelně konají společenské akce Romů z Českého Krumlova a kam obyvatelé dolní části Větrní nechodí, není v této části obce žádné centrum společného setkávání.

„R1: Krumlovský maj svoje a my máme taky svoje. T: A Krumlovský to mají kde? R1: Tady nahoře u bloku, to je kinosál. R2: Tam na tom Společňáku.“ (SZ3)

„Nechodíme nikam, chtěli jsme nějakou tu tělocvičnu, že bysme měly ženský, že bysme mohly cvičit nebo se pobavit.“ (SZ12)

Možnost společného setkávání v hospodě je navíc, kromě nezájmu o takovýto druh společenského života, některými informátory odmítána též z důvodu nedostatku finančních prostředků na zbytečné utrácení.

„Já na pivo nechodím pomalu, já si to nemůžu dovolit ani už. Abych utrhával dětem od pusy. Já si koupím občas lahvičky. Jo, bylo to dřív, že jsem zašel, ale je to čím dál horší...“ (SZ1)

V horní části obce se kulturní akce odehrávají v sále restaurace Slavie, kam však obyvatelé z dolní části nechodí. Veškeré společenské dění v horní a dolní části obce je tedy jednoznačně odděleno.

„R: Tak tady nějaký kulturní akce jsou a to je jediná možná, možný místo, kde by mohly být kulturní akce, je restaurace Slavie, která má takovej větší sál, oni to předělali, takže tam vzniklo nějaký místo, kde můžou lidi tančit, ale je to tak pro sto lidí, víc se tam nevejde. T: A na ty plesy, co se třeba konají, přijdou třeba i z horního i z dolního Větrní? R: No tak to určitě ne z dolního. Oni mají vstupenky a určitě by neprodali nikomu zezdola, protože to je vždycky spojený s problémama, to se potom perou. ... moc možností nemají, kde si dělají nějaký takový svoje akce. Tady se nabízí ten Společňák a myslím si, že každý měsíc mají něco takovýho, nějakou takovou zábavu, že si pozvou romskou kapelu a mají zábavu, ale oni to neprezentují ani tady nahoře u nás, že by dali nám na vědomí, že dole bude zábava, aby pozvali taky naše obyvatelstvo, oni by tam lidi nešli. A zase na druhou stranu na zábavu nahoru by taky nešli.“ (E1)

Možný potenciál pro volnočasové aktivity představuje volný prostor za dvěma domy v Rožmberské ulici, kde by obec chtěla vybudovat sportoviště pro děti.

„My jsme přemýšleli, že tam za těmi dvěma domy 53, 55, tam je rozsáhlý dvůr, tak jsme chtěli tam udělat hřiště a nějaké sportovní vyžití. Už jenom aby nám ty děti neběhaly po té silnici, já se divím, že se ještě nic nestalo, tam přebíhají sem tam.“ (E4)

Vzhledem ke skutečnosti, že jedním z nejčastěji uváděných přání většiny respondentů z řad obyvatel zkoumané lokality je zřízení prostor pro volnočasové aktivity pro děti a mládež, je možné tuto otázku skutečně považovat za velice aktuální

„T: Napadá vás ještě něco, co byste chtěli? R: Tak třeba pro ty malý děti, aby měly třeba houpačky, něco takovýho nebo aby bylo něco pro ty větší, aby chodily cvičit nebo tancovat ty holky. Mají něco, nepřemejšlely na nějaký kraviny.“ (SZ10)

„T: A co vy byste rádi změnili? R1: Hlavně pro děti. R2: Pro ty děti, aby bylo. Aby si děti měly kde hrát. R1: Tady jsou hodně malý děti, který by to hřiště potřebovaly.“ (SZ3, SZ6)

„Jen kdyby tady pro ně něco bylo, aby se tady konečně už mohlo něco stát. Aby ty děti na tom dvoře měly něco udělaného. Já vím, že výbor to nechce pomoc, že to bude zase hned zničený, rozbitý, ale dávat na to pozor. To by se třeba uhlídalo. Tady jde o to, že ty starší, aby je to bavilo, branky, košíky na košíkovou by stačilo, aby je to bavilo.“ (SZ11)

5.5.3. Shrnutí

- v obci Větrní je registrována pouze jediná sociální služba, a tou je Pečovatelská služba poskytovaná seniorům a osobám s tělesným postižením ve věku nad 18 let
- v dolní části obce působí občanské sdružení Lacho lav fungující na neformální bázi
- problémy sdružení – nevhodné prostory, nedostatečné finanční prostředky na činnost, závislost na podpoře ze strany obce
- někteří informátoři z řad sociálně znevýhodněných obyvatel vyjádřili stížnost, že aktivity sdružení nejsou přístupné všem dětem, ale pouze dětem z určitých rodin

- v regionu Českokrumlovsko působí nezisková organizace KoCeRo – komunitní centrum Romů, o.p.s. sídlící v Českém Krumlově poskytující registrované sociální služby „terénní práce“ a „nizkoprahové zařízení pro děti a mládež“
- problémy KoCeRa - nedostatek finančních prostředků na provoz a zajištění dostatečných personálních kapacit, činnost se proto orientuje povětšinou pouze na samotný Český Krumlov
- z obce Větrná dojíždí do nizkoprahového centra pravidelně zhruba 10 klientů, do obce Větrná, resp. do lokality Rožmberská pak dojíždí dvakrát týdně terénní sociální pracovnice KoCeRa - tato terénní služba je však vzhledem k nízké motivaci klientů k řešení problémů a nízké intenzitě kontaktů málo efektivní
- volnočasové aktivity pro děti a mládež z dolní části jsou velice omezené – kromě činností pořádaných občanským sdružením Lacho lav nemají děti v podstatě žádné jiné možnosti vyžití
- v dolní části obce se nenachází žádné hřiště ani jiné sportoviště či prostor vhodný pro organizovanější volnočasové aktivity, což obyvatelé této části vnímají velice negativně, jedním z nejčastěji uváděných přání většiny respondentů z řad obyvatel zkoumané lokality je proto zřízení prostor pro volnočasové aktivity pro děti a mládež
- respondenti z řad běžných obyvatel obce naopak vnímají oblast volnočasových aktivit a vyžití pro děti a mládež jako velmi dobře pokrytou, nicméně pouze v horní části obce

5.6. Vztahy mezi obyvateli

5.6.1. Vztahy mezi obyvateli horní části obce a „starousedlíky“

Vztahy mezi obyvateli horní částí obce, tedy majoritní populací, a obyvateli dolní, zkoumané lokality, jsou vystavěné na základě dlouhodobého soužití, kdy mnoho lidí z obou skupin bylo společně zaměstnáno v papírnách - vzájemné kontakty na pracovišti, stejně jako docházka do stejné školy či návštěvy stejných společenských akcí tak položily základ dobrým vztahům mezi minoritou (reprezentovanou tzv. starousedlíky) a majoritou v obci.

„Fakt je to, že ti praví větřní Cikáni, jak se tu říká, ti byli hodně do společnosti tady s občany úplně v pohodě. Dole jak je Společňák, tam to bylo opravdu něco pěknýho, to byl unikát, tam bylo velký kino, divadlo, byly tam koncerty, spousta plesů, zábav a podobně. A tam se nekastovalo, jestli Cikán sedí tam nebo tam.“ (E1)

Lze zde hovořit o jakési „kolektivní paměti“, kdy mnoho lidí ze starších generací vzpomíná na staré dobré časy, kdy mezi bílými a Romy nebyla žádná symbolická ani prostorová hranice, jak je tomu v současnosti.

„Co se týče toho jejich běžnýho života, tak bych neměla celkem žádný připomínky... já jsem na ně zvyklá, já tady žiju vlastně od svého dětství, takže jsem přímo odsud, odmalinka, takže se mnou chodili Romové do školy, my jsme s nima problém neměli, ale bylo tu pár rodin, pravda je, že ty naši starousedlíci jsou lidi prostě, s kterými se normálně bavíme, normálně je znám, znám jejich děti. Řekla bych, že oni mají i respekt vůči těm lidem, který znají z těch dřívějších dob.“ (E2)

S postupem času, kdy docházelo k propuštění v papírnách, narůstala nezaměstnanost, zhoršovala se ekonomická situace obyvatel a byly zrušeny společenské akce v dolní části obce, se **obě skupiny obyvatel začaly vzájemně (prostorově) oddalovat**. Ztráta většiny příležitostí k setkávání a navazování kontaktů tak do jisté míry poznamenala i mezilidské vztahy. *„Tady jak kdyby byla hranice. To vnímáme, jako kdyby tu byla hranice“ (E3)*. Při posuzování současných vztahů je nicméně třeba reflektovat výrazné generační rozdíly, neboť lidé střední a starší generace, kteří se ve svých výpovědích odkazují na známosti z dob minulých, posuzují vztahy se svými vrstevníky o mnoho pozitivněji než s generacemi mladými, s nimiž je nepojí žádné společné vazby ani zážitky.

„Ti starší lidi, co dělali v továrně, jo jako s Čechama, tak ty vztahy byly dobrý. Ale teď ti naši tam nedělají, neschází se, nepotkávají se třeba na oběd, jak to bylo.“ (E4)

Dle informátorů je tato generační změna natolik výrazná, že se odráží i ve vzájemných vztazích již mezi dětmi ve škole: *„T: A když spolu chodí děti společně do školy, tak si nevytvoří kamarádské vazby? R: Český děti jdou domů a oni jdou taky domů. Ale ve škole spolu nemají konflikty. Ale že by byly kamarádi, to ne.“ (E3)*

Současné vztahy obyvatel horní části obce k obyvatelům zkoumané lokality se tedy dají charakterizovat jako **spíše lhostejné, s absencí jak konfliktů, tak i přátelských vazeb** (*„Tak já se s nima nestýkám, mně nic nedělají, já si jich nevšímám, takže u mě je to v pohodě.“ O5*), což je velmi výrazně ovlivněno prostorovým odloučením těchto dvou skupin.

„Jako já říkám, konflikty s nikým jsme nikdy neměli. A co tady jsem bydlela od narození, tak to nepociťuju, že by byl nějaký problém. Jo možná někdo má, my ne.“ (O4)

„Oni se rádi napijou, ale je to jejich věc. ... Takhle heled'te, já se do ničeho nemontuju.“ (O2)

Nicméně ani ti dotazovaní zástupci běžných obyvatel, kteří bydlí v bezprostřední blízkosti zkoumané lokality (ulice U Lípy), Romy z lokality nevyhledávají (ačkoli je potkávají), ale zároveň si na ně nijak nestěžují a nepociťují žádné zásadnější problémy. Zmiňováno bylo pouze občasné rušení nočního klidu či drobné potyčky mezi Romy navzájem, které se však těchto obyvatel nikterak nedotýkají.

Stejně tak dotazovaní Romové z dolní části obce ve svých výpovědích nedeklarují žádné problémy ve vztazích s lidmi z horní části obce. I u nich jsme se tedy setkali spíše s **lhostejností či uzavřeností**, která je do značné míry zapříčiněna nízkou frekvencí návštěv horní části obce, kam kromě návštěv pošty či lékaře, případně obchodu nemají důvod chodit, a s lidmi z horní části Větrní se tak prakticky nesetkávají. Pokud potkají známé z mládí, pozdraví se, případně prohodí pár slov, tím však jejich interakce povětšinou končí *„jako se pozdravíme, známe se, hodíme nákou řeč, a to je všechno. Taky se nestýkáme.“ (SZ3)*

„R: No tak kamarádi jsou pryč, co jsem s nima dělal v továrně, když se s nima setkám, tak si s nima promluví. T: A jinak tam [v horní části obce] nemáte nikoho, neznáte nikoho? R: No tak mam, jsou tam, jak jsem s nima dělal, ale to nebudu je otravovat. To se nestýkáme.“ (SZ8)

„T: A jak vycházíte s ostatními obyvateli horní Větrní? R: No tak dojdou si tam na poštu a děti tam chodí do školy a to je asi tak všechno. Tady prostě, i když nás ty horní znaj, tak jako se chovaj, že to sou ty dolní lidi, že to sou ty romskýho původu. Vidíte u nich ten odstup, že neví, jestli vás mají oslovit.“ (SZ9)

Dotazovaní informátoři z řad obyvatel zkoumané lokality se nicméně jeví jako poměrně **uzavření i vůči svému bezprostřednímu okolí**. Řada respondentů kromě příbuzenských návštěv kontakty s ostatními lidmi z lokality nevyhledává, ačkoli s nimi má povětšinou vztahy dobré.

„R: Jako mám tu známý, to jo, ale nechodím nikam. Někdy že zajdu k synovi nebo jeho dětem. Ale nechodím nikam. T: A chybí vám to? R: Ne. Já si vždycky doma něco najdu, něco dělat nebo tak. T: A s ostatními vycházíte? R: Se sousedy jo. Nemůžu si stěžovat. Zatím sem neměla žádný problémy.“ (SZ10)

„Tak já mam dobrý vztahy. Jenom tak popovídat si a tak. ... Za mnou nechodí, když někam jedou, já nevím proč, ale prostě mě se to netýká. ... Já takhle nevím, protože já sem doma, jak sem nemocná, takže já se starám o malou, spíš na procházky. Já sem ráda, že uvařím, uklidím.“ (SZ2)

Pouze v jednom případě byly zmíněny sousedské neshody v domě, které však nijak výrazně nevybočují z běžných norem, tj. jedná se o problémy, s nimiž se neztídka potýkají lidé i v běžných lokalitách.

„R: ...jestli se něco může změnit tady v baráku, tak se třeba hádáme, že sousedka má psy ... T: A jak tu tedy se všema vycházíte? R: No jako dobře, ale akorát ta sousedka, že tu s ní máme celej barák válku. ... Ted' se tam hádali zase před chvílí.“ (SZ11)

Výraznou formální autoritu mezi starousedlími Romy představují představitelé občanského sdružení Lačko Lav, nicméně dle získaných informací lze vyvodit, že aktivity a služby tohoto sdružení využívají jen klienti z několika rozšířených rodin, což signalizuje symbolické hranice oddělující jednotlivá rodově-rodinná uskupení v rámci skupiny dlouhodobě usazených Romů v obci Větrní.

5.6.2. Vztahy k „nově příchozím“

Doposud uvedené informace se nicméně vztahovaly k tzv. starousedlíkům, tedy obyvatelům Rožmberské ulice, jejichž rodiny žijí v obci dlouhodobě. Pokud se totiž zaměříme na tzv. **nově příchozí Romy**, kteří se v poslední době stěhují na soukromé ubytovny, zaznamenáme vůči této skupině osob postoje odlišné, a to jak ze strany majority, tak i ze strany starousedlíků ze zkoumané lokality, které nepojí k nově příchozím žádné příbuzenské vazby. Ti si od těchto nově příchozích drží odstup a vnímají je jako někoho, kdo „kazí dobrou pověst“ Romů, kteří žijí ve Větrní dlouhou dobu. Značná část negativních postojů starousedlíků vůči této skupině pramení z nespokojenosti s bydlením a představou, že nově příchozí Romové mají neoprávněné výhody při přidělování bytů a v ubytovnách dostávají vyšší doplatky na bydlení než lidé v bytech obecních (viz kapitola 5.1.).

„Se sem nastěhovali veškerý ty Cikáni, co buď je vystěhoval majitel, co koupil byty, a musel poskytnout bydlení, tak je poslal do ubytovny. Tak tady z toho udělali ubytovnu a nám sem potom přišli tihle noví Cikáni. ... A naši větrní Cikáni s nima mají takový jako rozbroje. Jim zasáhli do toho teritoria, protože tam chodili ti naši, takže rozbroje.“ (E1)

„R1: Tihle, co se přistěhovali, ti nám to tady zkazili pověst. Oni neznají nás, chovají se jinak a jako říkají do očí - tihleti vám to tady kazí. T: A jak vám to kazí? R1: Jiný chování, jinej přístup. R2: Jinej charakter. ... R3: My se držíme tady a oni si hořejší drží svoje. Tam [na Šumavské] bydlí přistěhovalci, samí ty z Budějic, Krumlova a já nevím odkud. T: Tam nemáte nějaké známé, příbuzné? R3: Vůbec. Nene, my jsme tady dole.“ (SZ3, SZ5, SZ6)

Rovněž běžní obyvatelé Větrní ve svých postojích k Romům **výrazně rozlišují mezi starousedlíky**, s nimiž se mnohdy znají od mládí a s nimiž mají, jak již bylo výše uvedeno, dodnes vztahy bezproblémové (ačkoli se udržují povětšinou pouze formální bázi – pozdravení se apod., a o intenzivnější vztahy v podobě přátelství se spíše nejedná) a **mezi nově příchozími**, kteří se do Větrní přistěhovali v průběhu posledních let. Nově příchozí Romové totiž bývají oproti starousedlíkům povětšinou vnímáni jako více problémoví.

„R: Horší je, že se sem nastěhovali noví, třeba i ze Slovenska a všechno to jde sem. Takový ty starý původní, ty byli úplně jiný. T: Vy jste některý znala? R: Jo, tak taky sem s nima chodila do školy. Některý jsou známý do dneška, ne že bysme se kamarádili, ale jako známe se a v pohodě, v pohodě jsme s nima vždycky vycházeli, makali. Ale teď je to hrozný, ty noví.“ (O3)

„R: Co byli tady ty nebo jsou ty starý Cikáni, tak ty jsou jako dobrý, jenomže to sem přišlo bůhví odkad, ten náš starosta byl takovej, že jim dal povolení. To je tak, oni přijdou na návštěvu a už tady zbydou. Tak mají povolení nebo tady bydlí na černo, já nevím. ... T: A s těma, co říkáte, že jsou z Větrní, s těmi problémy nejsou? R: S těmi nebyly problémy nikdy, ale ty co přišli, tak se jim makat nechce.“ (O1)

Konkrétně zmiňovanými problémy s obyvateli zkoumané lokality, které se v rozhovorech s majoritou objevily, je občasný hluk („*Tak někdy možná, když večer pustí tu hudbu, ale jinak nevím, aspoň já.*“ O5) a drobné krádeže, které nicméně nelze výhradně spojovat pouze se sociálně znevýhodněnými obyvateli. „*Což mi teď přišla myšlenka, co mi vadí, že se tady rozmohla, to i v jiných městech, možná to bude nezaměstnaností, že se tady rozmohla, že se tady sbírají kovy, nejenom Cikáni, to i bílí, to vidíte děti, všude, že se i krade ze zahrádek, nebo co vidí, tak to vezmou. To nebejvalo dřív. Ale to slyšíte i v televizi, že je to i jinde. A docela mi tohleto vadí. Potom když někomu zasahují do zahrádek nebo něco takovýho, tak to už se mi nelíbí. Jinak jinej problém nevidím. Nebo já sem se s ničím nesetkala.*“ (O4)

5.6.3. Shrnutí

- vztahy mezi obyvateli horní částí obce a obyvateli zkoumané lokality jsou vystavěné na základě dlouhodobého soužití, kdy mnoho lidí z obou skupin bylo společně zaměstnáno v papírnách a navštěvovalo stejnou školu či stejné společenské akce
- ztráta většiny příležitostí k setkávání a navazování kontaktů však do jisté míry poznamenala i mezilidské vztahy - současné vztahy se dají charakterizovat jako spíše lhostejné, s absencí jak konfliktů, tak i přátelských vazeb
- při posuzování současných vztahů je třeba reflektovat výrazné generační rozdíly
- dotazovaní informátoři z řad obyvatel zkoumané lokality se nicméně jeví jako poměrně uzavření i vůči svému bezprostřednímu okolí, řada z nich kromě příbuzenských návštěv kontakty s ostatními lidmi z lokality nevyhledává, ačkoli s nimi má povětšinou vztahy dobré
- „nově příchozí“ Romové jsou vnímáni jako více problémoví
- „starousedlíci“ si od těchto „nově příchozích“ drží odstup a vnímají je jako někoho, kdo „kazí dobrou pověst“ Romů, kteří žijí ve Větrní dlouhou dobu – populaci „dolní“ části tak protíná velmi výrazná symbolická a sociální hranice

5.7. Sociální klima lokality

5.7.1. Pohled obyvatel dolní části obce

„Tady je problémů, tady třeba mluvíte o těch bytech, to je velký problém, ale taky ty lidi mají dluhy, dneska je to těžko zvladatelný, protože každý bere sociálku, a to je málo. Práce není a...“ (SZ3)

Výše uvedená citace poměrně výstižně zachycuje a shrnuje vnímání životní situace a postoje většiny obyvatel zkoumané lokality v obci Větrní. Celková spokojenost těchto obyvatel se životem v obci je totiž výrazně determinována několika základními faktory, o nichž bylo podrobně pojednáno v předchozích kapitolách:

- častou nespokojeností s kvalitou bydlení, neuspokojivým stavem domů a mnohdy malou rozlohou bytů obývaných vícečlennými rodinami
- špatnou ekonomickou situací zapříčiněnou vysokou mírou nezaměstnanosti a závislostí na sociálních dávkách, na jejichž výši si lidé často velmi stěžují
- nedostatkem možností pro volnočasové vyžití v obci, zdůrazňovanou především ve vztahu k dětem a mládeži
- „nostalgií“ po dobách minulých, kdy byli tito lidé ještě zpravidla zaměstnaní a žilo se jim z jejich pohledu v obci celkově lépe
- prostorovým i symbolické rozdělením horní a dolní části obce majícím za následek vzájemné odcizení obyvatel obou částí
- negativními postoji starousedlíků vůči nově příchozím sociálně znevýhodněným obyvatelům

Respondenty z řad obyvatel zkoumané lokality bývají též poměrně často zmiňovány dlouhodobé **vážnější zdravotní problémy**, kvůli nimž nemohou vykonávat placené zaměstnání.

„A vy jste pracovala? Dřív jo, ale teď mám ty zdravotní potíže, tak těžko už by mě někde vzali.“ (SZ10)

„Já mam teď nemocnou tu nohu, měla sem i trombózu, takže nemůžu dlouho sedět. Takže nemůžu jet autobusem, dlouho sedět.“ (SZ2)

Dle výpovědí některých respondentů je jejich zdravotní stav natolik špatný, že zakládá nárok na invalidní důchod. Uváděné zdravotní problémy tak mohou do značné míry negativně ovlivňovat kvalitu života těchto osob a následně i jejich celkovou životní spokojenost.

„No, tak letos jsem přišel do plnýho důchodu, já jsem byl částečně invalidní, na poslední chvíli, třicet let nic v továrně a na poslední chvíli úraz.“ (SZ8)

„Já bych si vyšel, ale jako srdce, nohy, to už ty nohy a záda, to tělo už je..., kolikrát si říkám, všichni si choděj a já nemůžu. Já jsem v hajzlu. ... Já mám invalidní důchod, ale oni mi ho nechťejí dát, jenom kvůli tomu, že mi chybí rok a čtvrt, víte, co myslím, ale teď oni to chtějí změnit, a poslouchajte, co mi řekli, oni mi řekli, že pět let musím mít odpracováno.“ (SZ1)

Co se týče zdravotního stavu a fyzické kondice sociálně znevýhodněných dětí, bývá hovořeno o problémech se zuby, ve srovnání s dětmi z běžné populace však tyto děti bývají hodnoceny jako otužilejší, zdatnější a méně choulostivé vůči nemocem.

Obyvatelé zkoumané lokality dále vnímají jako poměrně velký problém **rozšiřování drog** mezi mládeží. „T: Co byste tu třeba ráda změnila, co je tu problémové? R: Já myslím, že už je to rozšířené skoro všude, drogy. Hlavně ty drogy no. Ty děti v tom vyrůstají, vyrostou a budou to dělat taky, dostanou se do party a budou to dělat a taky, to je tady velká pravděpodobnost. Že to tu lehce dostupný. Teda teď už zas tolik ne, jich většinu pozavírali, ty co jim to dávali... Když to třeba srovnám, když jsem bydlela na tom Vítkově, tak jsem se dozvěděla, že tam je to taky, tak už je to všude.“ (SZ12)

Dalším uváděným problémem respondentů jsou stížnosti na **chování lidí projíždějících obcí** a jejich rasistické projevy vůči Romům žijícím v dolní části obce Větrní. Vždy se však jedná o osoby, které skrze obec cestují, tedy nikoli o její obyvatele. Frekventovaná doprava v ulici Rožmberská lemované pouze úzkým chodníkem, jíž auta projíždějí poměrně vysokou rychlostí, též zakládá obavy o bezpečí na ulicích, a to zejména o bezpečí dětí volně si hrajících v blízkosti silnice. Strach o vlastní bezpečí, který by pramenil přímo ze situací spojených s jinými obyvateli obce, nicméně respondenti z řad obyvatel zkoumané lokality nepocítují.

„R: Né, že bych se třeba bála jít ven mezi našema. Ale jak třeba někdy jezdí auta, oni jezdí s autama kolem baráku a otevírají si okýnka a vyhrožují a házeli flašky a nadávají do Cikánů. A i děti některý. A škaředý věci říkají. Já nevím ale proč. T: Takže cizí projíždějící a měli jste třeba podobný problémy s lidma tady z Větrní? R: Ne. My nemáme.“ (SZ2)

„Né, já nemám obavy o bezpečí, já vycházím s lidma normálně v pohodě. Někdy si dělám z někoho legraci, oni ze mě a vycházíme.“ (SZ7)

5.7.2. Pohled obyvatel horní části obce

Ve všech rozhovorech provedených v rámci sondy s běžnými obyvateli byla na rozdíl od respondentů z řad obyvatel zkoumané lokality identifikována spokojenost se životem v obci. Z pohledu dotazovaných se život v obci v posledních letech změnil směrem k lepšímu, dle slov jedné z respondentek obec „rozkvétá“. Pozitivní změny v oblasti nové bytové výstavby a revitalizace obce se však odehrávají téměř výhradně v horní části Větrní, čehož si jsou obyvatelé horní části obce dobře vědomí.

„No docela dost se jako změnilo tím, že jsou tu novostavby, paneláky, tady nad náma je zase sídliště a nad nima je Sadová ulice, tak tam jsou takový byty 1+4, myslím. Dost se to rozrůstá, akorát bychom potřebovali nějaký solidní obchod, protože máme akorát nahoře samoobsluhu.“ (O1)

„T: A jak se to tu změnilo v posledních letech? R: No já bych řekla teď posledních tak pět let dost, dost. Dělají tu uličky, silnice, pro tu mládež taky něco. Takže jako dost.“ (O5)

„Tak výstavba je tu nová... já si myslím, že se snaží, u nás na sídlišti se budou dělat nový hřiště, celý sídliště se tu udělalo nový.“ (O3)

Z rozhovorů s běžnými obyvateli jednoznačně vyplývá vnímání rozdělení obce na horní rozvíjející se a bezproblémovou část, a dolní neudržovanou problematičtější část, v níž žijí převážně Romové a kam **není** kromě návštěvy lékaře, obchodu, případně továrny pro obyvatele z horní části pro **důvod chodit**. Dolní část obce oproti minulosti, kdy se i v těchto místech odehrával čilý společenský život, z jejich pohledu **výrazně upadá**, a to i vizuálně.

„No heleďte, tam naproti fabrice to byl společenskéj dům, bylo tam prostě výčep, kdysi se tam i vyvažovalo, že zájezdy se tam zastavily, bylo tam kino, zábavy a plesy. Ted' je to tam všechno zničený. ... Všechno to tam zarůstá, nikdo to neudržuje.“ (O1)

„No tak tam dole u té továrny, tam je to ted' škaredý. Tam byl sál, to bylo opravdu dobrý, tam bylo kino, zábavy, když důchodci měli, tak to tam bylo, ale asi Romy si tam něco udělali, je tam asi hospoda, já ted' nevím, ale jinak ten celý Společňák, tam bývala knihovna, ted' je to tam rozbítý, špatný.“ (O5)

6. Výstupy

6.1. Identifikovaná ohniska problémů

Zkoumaná lokalita v dolní části obce Větrní, obývaná sociálně znevýhodněnými obyvateli, je od zbylé části obce obývané běžnými obyvateli jasně **prostorově oddělena**. Kromě prostorového vyloučení lze hovořit i o tzv. „**oddělení symbolickém**“, vnímaném obyvateli obou částí obce, i o rozdělení „etnickém“, neboť dolní část obce obývají až na drobné výjimky převážně Romové, horní část obce pak opět až na drobné výjimky majoritní populace. Symbolické rozdělení obce na horní a dolní část se promítá i do vzájemných vztahů obou skupin obyvatel, které lze charakterizovat jako spíše lhostejné, s absencí jak konfliktů, tak i přátelských vazeb. Obě skupiny jsou vůči „té druhé“ spíše uzavřené, lidé z horní části nemají k návštěvám dolní části obce prakticky žádné důvody, lidé z dolní části obce do horní části kromě návštěv pošty, školy či lékaře také víceméně nechodí.

Sociálně znevýhodněné obyvatelé obce Větrní můžeme rozdělit na **dvě skupiny** - na tzv. starousedlíky, kteří žijí v obci dlouhodobě a z nichž většina přišla v minulosti do Větrní za prací (případně za příbuznými), a tzv. nově příchozí, kteří se do obce stěhují v posledních letech z bytových důvodů (bez existence příbuzenských vazeb k původním obyvatelům obce). Tito **nově příchozí bývají** běžnými obyvateli i starousedlíky mnohdy **označováni jako problémoví**, starousedlíci je vnímají jako někoho, kdo jim „kazí dobrou pověst“ a kdo má oproti nim „neoprávněné výhody.“

Dlouhodobě usazení sociálně znevýhodnění obyvatelé obce obývají bytové domy ve vlastnictví obce, nově příchozí se stěhují do **soukromých ubytoven**, kde získávají nájemní smlouvy a na základě nich pak v obci trvalé bydliště zakládající nárok na dávky na bydlení, případně na obecní byty. Po dobu, než klienti splní podmínky nároku na příspěvek a doplatek na bydlení, pobírají po toto překlenovací období dávky mimořádné okamžité pomoci. Výše nájemného v těchto dvou typech bydlení se velmi výrazně liší, přičemž vysoká cena v soukromých ubytovnách kvalitě bydlení neodpovídá. Při výpočtu výše doplatku na bydlení jsou však **náklady na soukromé ubytovny započítávány v plné výši** na rozdíl od nájemního bydlení v obecních bytech, u kterého se započítávají pouze odůvodněné náklady, což v důsledku vede k tomu, že doplatek na bydlení v ubytovnách je ve srovnání s obecními byty výrazně vyšší. Tyto rozdíly pak vyvolávají nevoli a negativní postoje sociálně znevýhodněných obyvatel nájemních bytů vůči lidem bydlícím na ubytovnách.

U sociálně znevýhodněných respondentů obývajících obecní byty se často setkáme s **nespokojeností s bydlením** a stížnostmi na jeho špatnou kvalitu, nežádka se setkáváme též s **výhradami vůči bytové komisi** a pravidlům při přidělování obecních bytů.

Obec Větrní patří mezi obce s velmi **vysokou mírou nezaměstnanosti**, která je u sociálně znevýhodněných obyvatel většinovým jevem. Většina obyvatel zkoumané lokality je tedy závislá na sociálních dávkách, které jsou z jejich pohledu nedostačující. Tito lidé se povětšinou nacházejí ve velmi **špatné ekonomické situaci** a opakovaně si stěžují na nedostatek finančních prostředků a příležitostí k jejich zvýšení. Mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli panuje velká zadluženost (a to již z minulosti, kdy ještě měli možnost využít nabídek splátkových společností, jejichž působení v lokalitě je nyní utlumeno) a ve vyšší míře se objevují dluhy na nájemném a nedoplatecích za energie.

Z hlediska **kriminality** se v obci rozšiřují drobné krádeže, přestupky a potyčky mezi obyvateli zkoumané lokality. Násilné trestné činy v podobě přepadení či znásilnění se v obci dle informátorů nevyskytují, není tedy nijak ohrožována bezpečnost obyvatel obce, respondenti strach o vlastní bezpečí nepocítují. Ve výrazně vyšší míře se však za posledních několik let rozšířil **problém s drogami**, a to zejména mezi mladými lidmi. **Prostituce** jako zdroj finančních prostředků pro některé sociálně slabé ženy, příp. uživatelky drog, bývá provozována mimo obec, zjevná pouliční prostituce přímo v obci se nevyskytuje.

Vzdělání v obci zajišťuje **Základní škola a Mateřská škola Větrní**. Tato škola se u žáků ze zkoumané lokality potýká s problémem nedostatečné domácí přípravy dětí, nezájmem rodičů o spolupráci se školou a vzdělání dětí vůbec i s problémem se školní docházkou (vysoký počet zameškaných hodin). Častější koncentrace romských dětí ve třídách vede v poslední době u některých rodičů z majoritní populace k přehlašování svých dětí do jiných škol. Předčasné ukončování základní docházky dříve než v 9. ročníku vypovídá o poměrně častém neúspěchu dětí ve vzdělávacím procesu. Speciální programy zaměřené na děti se specifickými potřebami ze zkoumané lokality ve škole v současné době zavedeny nejsou, škola z důvodu nezájmu či odporu rodičů neorganizuje ani pravidelná doučování pro tyto děti. Nabízena je široká škála zájmových kroužků, které jsou bezplatné, přesto kapacita nebývá plně využita a zájem ze strany dětí ze zkoumané lokality je poměrně malý. Docházka sociálně znevýhodněných dětí do mateřské školy je poměrně nízká. U dětí ze zkoumané lokality byl rovněž identifikován problém nezájmu o navazující střední vzdělání a jeho předčasného ukončování.

V dolní části obce jsou na rozdíl od horní části velmi výrazně **omezené možnosti volnočasových aktivit pro obyvatele**, kromě činností pořádaných místním občanským sdružením nemají děti a mládež prakticky žádné možnosti vyžití, což obyvatele této části vnímají velice negativně. Nabídka volnočasových aktivit a sportovišť v horní části obce je pro děti ze zkoumané lokality mnohdy nedostupná. Jedním z nejčastěji deklarovaných přání mnohých respondentů z řad obyvatel zkoumané lokality je zřízení prostor pro volnočasové aktivity pro děti a mládež.

V obci kromě místního občanského sdružení, které však funguje na neformální bázi, v nevyhovujících prostorách, s omezenou kapacitou a které je zcela závislé na podpoře ze strany obce působí v omezeném rozsahu pouze dvě **nestátní neziskové organizace** z Českého Krumlova poskytující sociální služby. Jedna z nich svou činnost orientuje na práci s uživateli drog, druhá na terénní práci se sociálně znevýhodněnými obyvateli dolní části obce. Tato terénní služba je však vzhledem k nízké intenzitě kontaktů a nízké motivaci klientů k řešení problémů málo efektivní. V obci tedy chybí systematická odborná terénní sociální práce, která by se soustředovala na sociálně znevýhodněné obyvatele zkoumané lokality.

6.2. Politický kontext sociálního vyloučení

Interpretujeme-li uvedená data optikou konceptu sociálního vyloučení, vyjeví se situace ve Větrní následovně:

Jak již bylo uvedeno, na první pohled je patrná **prostorová** segregace Romů v tzv. “dolní” části obce, v níž je situován rozsáhlý komplex místní papírny. Veřejné služby lokalizované převážně v “horní” části obce jsou pro obyvatele “dolní” části fyzicky hůře dostupné.

Charakter **sociálních** vztahů a **symbolických** bariér mezi oběma populacemi však míru prostorové distance nekopíruje, což vyplývá z faktu, že obyvatelé obou částí navštěvovali (a navštěvují) stejnou základní školu a v minulosti sdíleli zaměstnání v místních papírnách. Naopak velmi výrazná symbolická a sociální hranice protíná populaci “dolní” části, neboť odděluje nájemníky obecních bytů (tzv. “starousedlíky”, “pravé větrní Cikány”) od obyvatel soukromé ubytovny, kteří jsou všemi ostatními vnímáni jako “přistěhovalci”. Symbolická hranice mezi starousedlíky a přistěhovalci je utvrzovaná rovněž referencemi k minulosti, která je pamětníky z obou částí obce vykreslována jako bezmála idylické soužití, kdy “etnicita” při sociálních kontaktech mezi starousedlíky a ostatními obyvateli obce nehrála takřka žádnou roli. V současnosti je ovšem zřetelně patrný trend spočívající v postupné ztrátě schopnosti obyvatel “horní” části rozlišovat mezi Romy na individuální bázi, resp. na bázi dichotomie “starousedlíci” vs. “přistěhovalci”. Tento trend se projevuje zejména u mladších obyvatel obce, kteří již Romy chápou nerozlišeně, zcela v etnické dikci a individuální vztahy nenavazují. Ačkoli děti občanů Větrní z obou částí navštěvují jednu základní školu, dnes již kontakty navazují minimálně. Symbolická hranice mezi obyvateli “horní” a “dolní” části je též posilována tím, že představitelé sdružení Lacho lav usilují o podporu svých aktivit orientovaných na děti pouze z “dolní” části, přičemž “horní” část vykresluje jako (pro Romy) nebezpečnou. Obecně platí, že důvodů, proč by obyvatelé “dolní” části navštěvovali “horní” část a naopak, je postupem času stále méně (např. zrušený Společenský dům, vietnamský obchod ve spodní části obce, atd.).

Někteří z respondentů též referují o tom, že aktivity jmenovaného občanského sdružení navštěvují/využívají klienti pouze z jedné rozšířené rodiny, resp. že ostatním (ať už “starousedlíkům” či “přistěhovalcům”) jsou de facto uzavřeny, což vedle sociální distinkce založené na různosti migračních historií indikuje i významné symbolické hranice oddělující jednotlivá rodově-rodinná uskupení.

Z hlediska symbolické dimenze vyloučení je rovněž zajímavá představa zástupců místních institucí, že starousedlíci by se měli nějak postarat o přistěhovalce jakožto o “své lidi”, o členy stejné komunity, např. vyjednat s nimi dodržování pořádku. Navzdory jasným evidencím o různorodosti obyvatel z “dolní” části Větrní je v místě v současnosti patrný diskurz o “romské komunitě” coby jednotném celku, přičemž absence vzájemné solidarity Romů je interpretována jako jejich nedostatek a nikoli jako chyba v předpokladu apriorní sounáležitosti lidí označovaných jako Romové. Tento předpoklad též stojí za zhoršováním vztahu místních obyvatel ke “starousedlíkům”, protože “přistěhovalci”, jimž je převážně připisován podíl na kriminálním jednání, jsou chápáni jako “jejich lidi”.

Pro podobu sociálních vztahů v obci jsou důležitým faktorem ubytovny, do nichž se stěhují Romové z okolí. Pozoruhodný je v dané souvislosti fakt, že obyvatelé ubytovny údajně skrze doplatek na bydlení pokrývají celou částku poměrně vysokého nájemného (cca 11 000,- Kč za bytovou jednotku), což v podobných případech není v ČR obvyklé. Tato situace je identifikována jako jedna z rozbušek konfliktů mezi “starousedlými” a “přistěhovanými” Romy (“přistěhovalcům” je mj. vyčítáno, že dostávají více peněz na dávkách). V poslední době též dochází k tomu, že “starousedlíci”, kteří z důvodu neplnění smluvních podmínek přijdou o obecní byt, využívají nabídky místních ubytoven za stejných podmínek jako “přistěhovalci”. Na místě je též otázka, která v rámci tohoto šetření nebyla systematicky řešena, zda obyvatelé ubytoven neslouží pouze jako “přečerpávací” instance na peníze z dávek hmotné nouze určené pro lidi v nepříznivých životních situacích směrem k majitelům ubytoven. S tím též souvisí otázka, zda případné snížení výše doplatku na bydlení vypláceného obyvatelům ubytoven nepovede k jejich dalšímu ekonomickému a sociálnímu propadu, neboť je obtížně představitelné, že by majitelé ubytoven adekvátně snížili výši nájemného. Přítomnost vykořisťovatelských struktur parazitujících na situaci nižších sociálních vrstev je patrná i na úrovni pracovních příležitostí, v lokalitě je cíleně nabízena práce „na černo“ za poměrně sofistikovaných, avšak pro “zaměstnance” výrazně rizikových podmínek (viz kapitolu 5.3).

Procesy odehrávající se kolem soukromých ubytoven poukazují na fakt, že řada příčin zhoršování sociální situace ve Větrní má exo-lokální charakter, čili bezprostředně nesouvisí s místní veřejnou politikou. Tato skutečnost též bude limitovat hledání možností funkčních řešení.

6.3. Možná řešení

Vzhledem k absenci systematické a pravidelné terénní sociální práce je žádoucí věnovat této oblasti zvýšenou pozornost. V obci by bylo vhodné podpořit **působení profesionálního poskytovatele registrovaných sociálních služeb** zaměřujícího se na sociálně znevýhodněné obyvatele zkoumané lokality a jejich problémy (předluženost, závislost na sociálních dávkách, nízký nebo žádný příjem, nízké právní povědomí, obtíže při kontaktu s institucemi apod.), který by spolupracoval s dalšími relevantními subjekty. Podstatnou roli zde může sehrát spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování, především z hlediska vyhledávání vhodných zdrojů ke spolufinancování, ale také spoluprací na vytvoření koncepce síťování služeb a podpoře její následné realizace. Kromě terénních programů a sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi by bylo vzhledem k absenci volnočasových aktivit pro sociálně znevýhodněné děti vhodné též zřízení **nízkoprahového zařízení** schopného zaujmout děti a mládež v lokalitě. Velmi aktuální se zdá být též rozvoj dalších (organizovaných či neorganizovaných) **volnočasových aktivit** pro děti a mládež v dolní části obce – například vybudování sportoviště pro děti.

Vzhledem k vysoké míře nezaměstnanosti mezi obyvateli sledované lokality je důležité hledat možnosti v oblasti politiky zaměstnanosti a podporovat **sociálně znevýhodněné osoby začlenit se na trh práce**. Prostor pro podporu sociálně znevýhodněných osob se otevírá jednak v rozšíření nabídky veřejně prospěšných prací i v zavedení veřejné služby přímo v obci.

V oblasti vzdělávání se jeví jako vhodné zavedení **inkluzivních nástrojů** na místní základní škole, které by mohly předcházet neúspěchu dětí ve vzdělávacím procesu, jež je mimo jiné možné doložit častým předčasným ukončováním základní docházky v 8., případně i 7. ročníku. Kromě asistentů pedagoga určených pro zdravotně postižené děti by mohla být na škole zřízena pozice **asistenta pedagoga** pro děti se sociálním znevýhodněním. Při **zprostředkování spolupráce** mezi školou a rodinou, na jejíž „nefunkčnost“ a nezájem rodičů o vzdělávání dětí vůbec byly vznášeny výtky, by mohla sehrát roli buď externí nestátní nezisková organizace nebo terénní sociální pracovník pracující při škole či obecním úřadu, tj. za předpokladu zřízení této pozice. Díky tomuto prostředníkovi by škola získala na jedné straně informace o domácím prostředí dětí a situaci v rodině, na něž by mohla flexibilně reagovat, na straně druhé by terénní pracovník sehrál mimo jiné roli při motivaci rodičů k podpoře vzdělávání svých dětí. Částečnou pomocí znevýhodněným dětem ze zkoumané lokality s ohledem na zmíněnou nízkou motivaci rodičů k podpoře vzdělávání dětí by mohly být též organizované **doučovací aktivity** v domácím prostředí, např. za pomoci terénní služby, díky čemuž by se rodiče ve vztahu k domácí přípravě dětí ve vyšší míře zaangažovali. Vzhledem k nízké docházce sociálně znevýhodněných dětí do mateřské školy by měl být kladen vyšší důraz jednak na **podporu předškolního vzdělávání** a motivaci rodičů k umísťování dětí do mateřské školy a jednak na udržení dětí přijatých do mateřských škol, které docházku předčasně ukončují. Podstatné je zároveň směřovat k podpoře a motivaci dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí k pokračování ve středním vzdělávání, které současně povede ke snížení nezaměstnanosti mladých lidí po ukončení základního vzdělání.

V bytové oblasti by bylo na základě získaných informací vhodné blíže se zaměřit na **fungování soukromých ubytoven**, do nichž se stěhují nově příchozí sociálně znevýhodnění obyvatelé z regionu. Pozornost by měla být věnována jednak výši nájemného ve vztahu ke kvalitě poskytovaného bydlení a dále systému hrazení tohoto nájemného prostřednictvím sociálních dávek. Proplácení nájemného v ubytovnách prostřednictvím doplatku na bydlení by přitom mělo být nastaveno v přiměřené výši tak, aby bylo srovnatelné s úhradami nájemného v běžných nájemních vztazích. Další pozornost by se měla zaměřit též na bytovou politiku obce a **systém přidělování obecních bytů** z rozsáhlého bytového fondu obce stávajícím i nově příchozím sociálně znevýhodněným obyvatelům nastavený bytovou komisí. Tento systém by měl být transparentní, veřejně přístupný, nediskriminující, srozumitelný všem žadatelům o obecní byty a obsahující jasná pravidla pro přidělování bytů obyvatelům dlouhodobě žijícím v obci a obyvatelům nově příchozím. Agentura by se ve svém působení měla zaměřit na posílení integračních principů obce v oblasti bydlení.